

Міністерство культури і мистецтв України

Одеська державна наукова бібліотека
імені М.Горького

О.С.ПУШКІН в Одесі

Бібліографічний покажчик

Упорядник
Л.О.Жирнова

О д е с а
2001

ББК 83.3(2Рос=Рус)1-8 Пушкин А.С. + 83.3(4Укр=4Оде)-38 я1
УДК 82.121.1(477.74)(091):012

Серія
бібліографічних покажчиків
“Літературна Одеса”

Заснована 1973 року

В и п у с к 9

Науковий редактор

Г.Д.Зленко

Редактор

І.С.Шелестович

Посібник містить широку бібліографію одеського періоду життя і творчості великого російського поета. Зареєстровані публікації згруповано у відповідних рубриках, а імена подано в спеціальному індексі.

Видання буде корисне для істориків світової літератури, красєзнавців, викладачів вищих навчальних закладів і середніх шкіл, студентів, бібліофілів.

П 4603020101
2001

© Л.О.Жирнова
Упорядкування, 2001

ВІД УПОРЯДНИКА

Трохи більше року (з червня 1823 по серпень 1824) великий російський поет О.С.Пушкін прожив в Одесі. І хоча Одеса була тільки ще одним місцем його південного заслання, цей рік вплинув як на творчість, так і на особистість поета. Саме в Одесі муза Пушкіна повернула від романтизму до реалізму. Тут була розпочата робота над найвидатнішим твором поета - романом у віршах “Євгеній Онегін”, а також написана низка відомих віршів. Відлуння одеського року зустрічається у творах Пушкіна майже до 1830 року.

Але якщо Одеса й одесити залишили значний слід у житті і творчості поета, то й сам поет назавжди увійшов у біографію міста. Одеса є одним з центрів наукового дослідження життя і творчості Пушкіна. Свідченням шани і любові одеситів до поета стали пам’ятники Пушкіну, меморіальний музей-квартира, вулиця, що носить ім’я поета, численні пушкінські свята тощо.

1973 року Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М.Горького підготувала і видала бібліографічний покажчик “Пушкін в Одесі” (упорядник В.М.Виноградова). Покажчик був невеликим за обсягом - 24 с., до нього увійшла література лише 1950-1970-х років. Тимчасом за останні три десятиліття було оприлюднено багато книг і статей, пов’язаних з перебуванням поета в Одесі. Підготовка до святкування 200-річчя від дня народження О.С.Пушкіна і саме святкування знайшли широке відображення на сторінках преси. Ці обставини і спричинилися до підготовки нового, більш повного анотованого покажчика “Пушкін в Одесі”.

Покажчик відбиває матеріали, які стосуються перебування Пушкіна в Одесі: книги, статті в збірниках, альманахах і періодичних виданнях українською та російською мовами.

Якщо книга перевидавалася кілька разів, до покажчика включено опис останнього видання.

У випадку, коли газетна стаття надалі публікувалась у журналі чи в книзі, перевага надавалася наступній републікації.

Хронологічні рамки описаних матеріалів: від перших публікацій XIX сторіччя по 1999 рік включно.

Бібліографічний опис публікацій здійснено мовою оригіналу, всі анотації і примітки - українською мовою.

Описи пронумеровані. Якщо публікація стосувалася кількох розділів, її пронумерований опис включено до одного з розділів, в інших зроблено посилання (*Див. також №...*).

Допоміжний апарат складається з іменного покажчика, до якого увійшли імена авторів публікацій, упорядників, редакторів, художників, а також імена осіб, про яких розповідається в публікаціях, у тому числі імена, згадані в анотаціях.

Покажчик призначається науковцям, краєзнавцям, студентам-філологам, учням середніх шкіл і ліцеїв, всім, хто цікавиться біографією і творчістю О.С.Пушкіна.

МАТЕРІАЛИ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ПУШКІНА В ОДЕСІ

1. Вересаев В.В. Пушкин в жизни // Потаянные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 155-184.
Документи, спогади сучасників про одеський період життя Пушкіна.

2. Вересаев В.В. Пушкин в жизни: Сист. свод подлин. свидетельств современников. - М.: Правда, 1990. - 560 с. - (Соч.: В 4 т.; Т. 2).

Одесский период. - С. 187-226.

3. Жизнь Пушкина, рассказанная им самим и его современниками: Переписка; Воспоминания; Дневники: В 2 т. Т. 1 / Сост., вступ., прим. В.В.Кунина. - 1988. - 736 с., 16 л. вкл.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 26, 482-563, 719-723.

4. Майков Л.Н. Пушкин: Биограф. материалы и ист.-лит. очерки. - С.Пб.: Изд. Л.Ф.Пантелеева, 1899. - 462 с.

Одесский период життя поета у спогадах Л.С.Пушкіна (с. 9-10), І.І.Пущина (с. 79).

5. Матеріали до біографії О.С.Пушкіна // О.С.Пушкін: (Ст. і матеріали) / За ред. П.Г.Тичини і О.І.Білецького. - К., 1938. - С. 179-211.

У розділах “О.С.Пушкін в Одесі 1824 р.” та “Заслання О.С.Пушкіна до с. Михайловського” наведені документи з канцелярії новоросійського генерал-губернатора. На с. 210-211 - некролог, що був надрукований у газеті “Одесский вестник” за 13 лют. 1837 р., та спогади М.Г.Тройницького з приводу публікації некролога.

Офіційні документи

6. Дела об А.С.Пушкине // Лит. вестн. / Изд. Рус. библиол. о-ва. - С.Пб., 1902. - Т. 4, кн. 5. - С. 69.

При упорядкуванні архіву справ поселень південного краю Росії знайдено дві справи, які стосуються перебування Пушкіна в Одесі.

7. “Дело о высылке из Одессы в Псковскую губернию коллежского секретаря Пушкина”: (Из арх. бывшего новорос. генерал-губернатора) // Ведомости Одес. градоначальства. - 1899. - 9 мая. - С. 2-4.

8. Дело о коллежском секретаре А.С.Пушкине: (Арх. справка) // С.-Петербург. ведомости. - 1899. - 13 (25) апр. - С. 3.

Документи з архіву новоросійського генерал-губернатора про висилку Пушкіна з Одеси.

9. Матеріали історичних архівів УРСР // О.С.Пушкін: (Ст. і матеріали) / За ред. П.Г.Тичини і О.І.Білецького. - К., 1938. - С. 151-179.

Матеріали до “Справи про сарану” та про висилку Пушкіна з Одеси.

10. Оксман Ю.Г. Новое о Пушкине: (По неизд. материалам) // Изв. Одес. губисполкома. - 1923. - 15 июля. - С. 3. - (Лит.-худож. прил.).

В архіві новоросійського і бессарабського генерал-губернатора знайдена розписка Пушкіна від 23 трав. 1824 р.

11. Осадчук О., Чепік Ж., Щиголь Є. О.С.Пушкін в Одесі: (За арх. матеріалами) // Чорномор. комуна. - 1962. - 10 лют.

12. Поливанов Л. Александр Сергеевич Пушкин: Материалы для его биографии: 1817-1825 // Рус. старина. - 1887. - Янв. - С. 235-248.

Наведено документи (листи, доповідні записки, розпорядження), що стосуються від'їзду Пушкіна з Одеси. - С. 246-248.

13. Сербский Г.П. Неизвестные расписки Пушкина // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 49-55.

Чотири розписки Пушкіна, знайдені в архіві новоросійського і бессарабського генерал-губернатора.

14. Щеголев П.Е. А.С.Пушкин и гр. М.С.Воронцов // Красный архив. - 1930. - Т. 1. - С. 173-185.

Наведено сім документів із справи “Про колезького секретаря Пушкіна” з архіву Колегії іноземних справ, які стосуються висилки Пушкіна з Одеси, і коментар до них.

15. Юрьев А. А.С.Пушкин на службе в Государственной коллегии иностранных дел: (Материалы для биогра. А.С.Пушкина) // Арх. дело. - 1937. - № 1. - С. 128-132.

Короткий огляд документів, зокрема листа М.С.Воронцова з Одеси від 9 черв. 1824 р. до гр. К.В.Нессельроде і клопотання О.С.Пушкіна перед Олександром I, надісланого з Одеси 2 черв. 1824 р.

Листи сучасників

16. Вейнберг А.Л. Граф М.С.Воронцов о Пушкине // Московский пушкинист. - М., 1930. - Кн. 2. - С. 55-58.

Лист М.С.Воронцова до О.Я.Булгакова від 24 груд. 1824 р. (з Одеси).

17. Выдержки из писем // Одесский год Пушкина: Лит.-краевед. сб. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 199-218.

Наведені уривки з листів Пушкіна та його сучасників періоду одеського заслання поета.

18. Иовва И.Ф. О пребывании и высылке Пушкина из Одессы: (По арх. материалам) // Рус. лит. - 1988. - № 3. - С. 164-165.

Уривки з листів різних осіб, як друзів, так і ворогів Пушкіна, 1823-1824 рр.

19. [Лонгинов Н.М.]. Из писем Н.М.Лонгинова к графу С.Р.Воронцову: 1816-1823 гг. // Рус. архив. - 1912. - № 7. - С. 338-416.

Про вступ М.С.Воронцова на посаду новоросійського генерал-губернатора у 1823 р. і його перші дії в Одесі. - С. 406-411.

20. Лонгинов Н.М. Путевые письма: Июнь-сент. 1823 // Рус. архив. - 1905. - № 12. - С. 547-572.

Вступ М.С.Воронцова на посаду новоросійського генерал-губернатора. - С. 567-572.

21. Модзалевский Б.Л. Из архива К.Ф.Рылеева // Былое. - Л., 1925. - № 5 (33). - С. 34-36.

Лист К.Ф.Рилєєва до В.І.Туманського від 3 жовтня 1823 р. про участь Пушкіна в "Полярной звезде".

22. Неизданные письма к Пушкину. II // Лит. наследство. - М., 1934. - Т. 16-18. - С. 607-616.

Лист Ф.Ф.Вігеля від 8 жовт. 1823 р. до Пушкіна.

23. Письмо К.Ф.Рылеева к В.И.Туманскому / Прим. Г.П.Георгиевского // Декабристы: Сб. материалов. - Л., [1926]. - С. 18-31.

Лист від 3 жовтня 1823 р. про участь Пушкіна в “Полярной звезде”.

24. Пушкин в неизданной переписке современников (1815-1837) / Вступ. ст. Д.Д.Благого // Лит. наследство. - М., 1952. - Т. 58: Пушкин. Лермонтов. Гоголь. - С. 3-154.

Одеський період життя Пушкіна в листах сучасників. - С. 40-47.

25. Пушкин, его друзья и враги: (Выдержки из писем) // Одесский год Пушкина / Ред.-сост. К.С.Саркисян. - О., 1973. - С. 325-339.

Спогади

26. Берг А. К пребыванию А.С.Пушкина в Одессе: (Из воспоминаний одесситки) // Отзывы о Пушкине с юга России / Сост. В.А.Яковлев. - О., 1887. - С. 132-136.

Про спогади К.М.Кіріякової, одеської знайомої Пушкіна.

27. Бутурлин М.Д. Записки графа М.Д.Бутурлина. 1824-1827 // Рус. архив. - 1897. - № 5. - С. 5-74.

Одеса пушкінської доби; Пушкін в Одесі; оточення Пушкіна. - С. 12-31.

28. Вигель Ф.Ф. Записки. Т. 2 / Ред. и вступ. ст. С.Я.Штрайха. - М.: Артель писателей “Круг”, 1928. - 356 с.

Пушкін і О.М.Раєвський; Одеса пушкінської доби. - С. 234-254.

29. [Вигель Ф.Ф.]. Записки Филиппа Филипповича Вигеля. Ч. 6. - М., 1892. - 195 с.

Про життя Пушкіна в Одесі; одеське оточення поета. - С. 97-98, 115-116, 119-124, 132, 169-174.

30. Де-Рибас М.Ф. Рассказы одесского старожила: (Второе извлечение из моих записок) // Правда. - О., 1878. - 31 дек. - С. 2-3.

31. Зленко Г.Д. Неизвестные воспоминания о Пушкине // Веч. Одесса. - 1989. - 4 нояб.

Автор спогадів - проф. Рішельєвського ліцею М.М.Лепка.

32. Из записной книжки // Рус. библиофил. - 1911. - № 5. - С. 87-91.
Коментар до фактів про життя Пушкіна в Одесі, наведених М.П.Погодіним у "Москвитянине" (1855). - С. 89.

33. Капнист П.И. К эпизоду о высылке Пушкина из Одессы в его имение Псковской губернии / Публ. Л.Н.Майкова // Рус. старина. - 1899. - Май. - С. 241-245.

Те саме // Капнист П.И. Сочинения: [В 2 т.]. - М., 1901. - Т. 2: Драматические сочинения, примечания, очерк русской литературы за десять лет от 1854-1864 гг., статьи. - С. 527-533.

34. Лорович В.В. Воспоминание о Пушкине: (Из записок одес. старожила) // Одес. вестн. - 1880. - 1 (13) июня. - С. 1.

Вигадані спогади сучасника Пушкіна (див. Скальковский А.А. К биографии...).

35. Маркевич Б.М. Из прожитых дней. III. На юге в сороковых годах // Полн. собр. соч. - С.Пб., 1885. - Т. 11. - С. 387-418.

Одеса пушкінської доби; правління М.С.Воронцова; Пушкін в Одесі.

36. А.С.Пушкин в воспоминаниях современников: В 2 т. Т. 1 / Вступ. ст. В.Э.Вацура; Сост. и коммент. В.Э.Вацура, М.Гиллельсона, Р.В.Иезуитовой, Я.Л.Левкович. - М.: Худож. лит., 1985. - 543 с. - (Лит. мемуары). - Из змісту: Записки о Пушкине / И.И.Пущин. Из "Записок" / Ф.Ф.Вигель. Из дневника и воспоминаний / И.П.Липранди. Из статей о сочинениях Пушкина / С.Е.Раич. Записки рассказов одесских старожилов / К.П.Зеленецкий. Пушкин в Одессе (1824) / М.Н.Лонгинов.

37. Пушкин в воспоминаниях современников / Ред. текста А.Л.Дымшица и Д.И.Золотницкого; Предисл. А.Л.Дымшица. - [Л.]: Гос. изд-во худож. лит., 1950. - 600 с. - (Сер. лит. мемуаров).

Спогади Л.С.Пушкіна (с. 37-38), П.А.Вяземського (с. 113-114, 138), І.П.Ліпранді (с. 289-299), Ф.Ф.Вігеля (с. 304-308).

38. [Пушкин Л.С.]. Биографическое известие об А.С.Пушкине до 26 года : (Написанное братом его, Л.С.Пушкиным) // Москвитянин. - 1853. - № 10, май, кн. 2. - С. 50-58.

Зовнішність поета, риси характеру і звички; захоплення Дж.Байроном і А.Шеньє, вплив південного міста на його творчість.

39. Пущин И.И. Записки о Пушкине; Письма / Ред., вступ. ст. и прим. С.Я.Штрайха. - М.: Гослитиздат, 1956. - 495 с.: илл. стр.

Про висилку Пушкіна з Одеси (за словами поета). - С. 76, 79-80.

40. Разговоры Пушкина / Собрали С.Я.Гессен и Л.Б.Модзалевский. - М.: Политиздат, 1991. - XVIII, 318 с. - Репринт. відтворення вид. 1929 р.

Про одеський період життя поета. - С. 45-52.

41. Сиверс А.А. Письмо гр. М.С.Воронцова к П.Д.Киселеву с отзывом о Пушкине // Пушкин и его современники. - Л., 1928. - Вып. XXXVII. - С. 136-143.

Лист від 6 берез. 1824 р.

42. Скальковский А.А. К биографии А.С.Пушкина // Одес. вестн. - 1880. - 27 июня (9 июля). - С. 2.

Автор спростовує спогади В.В.Лоровича про зустріч з Пушкіним в Одесі.

43. Сумароков А. К чествованию памяти Пушкина: (Письмо в ред.) // Ришельевский лицей и Императорский Новороссийский университет: Сб., издаваемый бывшими воспитанниками лицея и ун-та. - О., 1898. - С. 81-82.

Про відвідини Пушкіним у лип. 1824 р. Рішельєвського ліцею.

44. [Тройницкий Н.Г.]. Из воспоминаний Н.Г.Тройницкого // Ришельевский лицей и Императорский Новороссийский университет:

Сб., издаваемый бывшими воспитанниками лицея и ун-та. - О., 1898. - С. 82-84.

Пушкін в Одесі; захоплення ліцеїстів творчістю Пушкіна.

45. Цявловский М.А. Книга воспоминаний о Пушкине. - М.: Мир, 1931. - 383 с. - Из змісту: Сведения о пребывании А.С.Пушкина в Кишиневе и Одессе / К.П.Зеленецкий. Заметка о Пушкине / К.П.Зеленецкий. Пушкин в Одессе (1824) / М.Н.Лонгинов.

46. Юзефович М.В. Памяти Пушкина: [Воспоминания] // Рус. архив. - 1880. - Кн. 3. - С. 431-446.

Про дружбу Пушкіна з О.М.Раєвським. - С. 439-440.

47. [Бартенев П.И.]. Из записной книжки "Русского архива" // Рус. архив. - 1911. - Кн. 1. - С. 175-176.

Про негативне ставлення гр. О.Г.Строганова та його сестри І.Г.Полетики до пам'яті О.С.Пушкіна.

48. Егоров А.Е. Страницы из моей жизни: (1889-1891 гг.) // Ист. вестн. - 1912. - Февр. - С. 469-505.

Про недобррозичливе ставлення архієрея Никанора та гр. О.Г.Строганова до пам'яті О.С.Пушкіна.

49. Леонидов Л.М. Прошлое и настоящее: Из воспоминаний // Ежегодник Московского Художественного театра. 1944. - М., 1946. - Т. 1. - С. 378-492.

Сучасники Пушкіна (П.Є.Варфоломей, О.Г.Строганов, І.Г.Полетика, гр. Ф.І.Толстой, О.Г.Тройницький) в Одесі 1880-х років.

Хронографи

50. Боголепов П.К., Верховская Н.П., Сосницкая М.Д. Даты жизни и творчества Пушкина // Боголепов П.К., Верховская Н.П., Сосницкая М.Д. Тропа к Пушкину / Под. общ. ред. С.М.Бонди и Ю.Г.Русаковой. - М., 1974. - С. 5-74.

Одеський період життя поета. - С. 27-30.

51. Грот Я.К. Хронологическая канва для биографии Пушкина. - 2-е изд. с доп. С.И.Пономарева. - С.Пб.: Тип. Имп. Акад. наук, 1888. - 48 с.

Пушкін в Одесі. - С. 14-16.

52. Даты жизни и творчества А.С.Пушкина / Сост. и ред. Е.М.Петрейкова; Науч. консультант Д.Д.Благой. - М.: ОГИЗ-ИЗОГИЗ, 1937. - 305 с.

Пушкін в Одесі. - С. 95, 96-99.

53. Кушниренко В.Ф. "В стране сей отдаленной...": Летопись жизни А.С.Пушкина в Бессарабии и связан. с ним событий с 20 сент. 1820 г. по 16 июля 1824 г. - Кишинев: Лит. артистикэ, 1990. - 327 с., 16 л. иллустр.

Пушкін в Одесі. - С. 18, 91, 261-296.

54. Лернер Н.О. Труды и дни Пушкина. - 2-е изд., испр. и доп. - С.Пб.: Тип. Имп. Акад. наук, 1910. - 577 с.

Одеський період життя поета. - С. 87-102.

55. Летопись жизни и творчества Александра Пушкина: В 4 т. Т. 1. 1799-1824 / Сост. М.А.Цявловский; Отв. ред. Я.Л.Левкович. - М.: Слово / Slovo, 1999. - 592 с.

Одеський період життя і творчості Пушкіна. - С. 329-428, 506-513.

56. Летопись жизни и творчества А.С.Пушкина. 1799-1826 / Сост. М.А.Цявловский. - 2-е изд., испр. и доп. - Л.: Наука, 1991. - 785 с.

Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 351-445, 668-674.

57. А.С.Пушкин: Труды и дни: Хронол. данные / Сост. Н.Лернер. - М.: Скорпион, 1903. - 140 с.

Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 31-38.

58. Цявловский М.А. Летопись жизни и творчества А.С.Пушкина. - М.: Изд-во АН СССР, 1951. - 879 с.

Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 398-499, 760-761, 764-773.

59. Щербина Л.А. Хроника жизни и творчества А.С.Пушкина // Щербина Л.А. Пушкин в Одессе. - О., 1999. - С. 73-403.

ТВОРИ ПУШКІНА ОДЕСЬКОГО ПЕРІОДУ

Романи, поеми, вірші

*Опис творів російською мовою здійснено за виданням:
Пушкин А.С. Полное собрание сочинений: В 10 т. - Л.:
Наука, 1977-1979*

60. Евгений Онегин. - Т. 5. - С. 5-184.

Роман розпочато в Кишиневі 9 трав. 1823 р., в Одесі
закінчено 1-у, написано 2-у і майже завершено 3-ю главу.

62. Євгеній Онегін / Пер. М.Рильського // Твори: В 4 т. - К., 1953.
- Т. 3. - С. 5-165.

63. Бахчисарайский фонтан. - Т. 4. - С. 131-145.

Закінчено і підготовлено до друку восени 1823 р.

64. Бахчисарайський фонтан / Пер. Є.Фоміна // Вибр. твори: В 2 т.
- К., 1937. - Т. 1. - С. 306-320.

65. Бахчисарайський фонтан / Пер. М.Рильського // Твори: В 4 т. -
К., 1952. - Т. 2. - С. 145-161.

66. Цыганы. - Т. 4. - С. 151-169.

Розпочато в Одесі 1824 р., закінчено в Михайлівському.

67. Цигани / Пер. В.Сосюри // Твори: В 4 т. - К., 1952. - Т. 2. -
С. 167-188.

68. “Бывало, в сладком ослепленье...”. - Т. 2. - С. 143.

1823, 13 черв.-1 листоп.

69. “Щасливие юности незнания” / Пер. М.Рильського // Твори: В 4
т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 318-319.

70. “Вечерня отошла давно...”. - Т. 2. - С. 154.
1823, 1-10 листоп.
71. “Внемли, о Гелиос, серебряным лучом звенящий...”. - Т. 2. - С. 151.
1823, черв.
72. “Воспитанный под барабаном...”. - Т. 2. - С. 323.
1823 (?) ... 1825 (?).
73. На Олександра І (“Муштрований під барабаном...”) / Пер. М.Терещенка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 382.
74. “Все кончено. Меж нами связи нет”. - Т. 2. - С. 164.
1824, січ.-початок лют.
75. “Все скінчено. Минули щастя дні” / Пер. В.Сосюри // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 326.
76. Давыдову (“Нельзя, мой толстый Аристип...”). - Т. 2. - С. 161.
1823, квіт. (здогадно).
77. Демон (“В те дни, когда мне были новы...”). - Т. 2. - С. 144.
1823, жовт.-листоп.
78. Демон (“В ті дні, як враження новими...”) / Пер. А.Михайлюка // Вибр. твори: В 2 т. - К., 1937. - Т. 1. - С. 34.
79. Демон (“В ті дні, коли мені новими...”) / Пер. М.Терещенка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 313.
80. Демон (“В ті дні, коли були ще нові...”) / Пер. Д.Чередниченка // Пушкін О.С. Лірика. - К., 1969. - С. 80. - (Перлини світової лірики).
81. Жалоба (“Ваш дед портной, ваш дядя повар...”). - Т. 2. - С. 136.
1823, 22 жовт.-1 листоп.
82. Скарга (“Ваш дід кравцює, дядя варить...”) / Пер. І.Цитовича // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 320-321.
83. Желание славы. - Т. 2. - С. 227.
Чернетка датується листоп. 1823 р. Вірш закінчено в Михайловському 1825 р.
84. Бажання слави / Пер. М.Терещенка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 369.

85. “Завидую тебе, питомец моря смелый...” - Т. 2. - С. 139.
1823, черв.-груд.
86. “Як заздрю я тобі, о сину моря смілий...” / Пер. О.Новицького
// Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 319.
87. “Зачем ты послан был и кто тебя послал?” - Т. 2. - С. 165.
1824, 25 трав.-15 черв.
88. “Навіщо ти з’явивсь...” / Пер. М.Шаповала // Одесский год
Пушкина. - О., 1973. - С. 190.
89. Из письма к Вигелю (“Проклятый город Кишинев!”). - Т. 2. -
С. 140-141.
1823, 22 жовт.-4 листоп.
90. К морю. - Т. 2. - С. 180-181.
1824, 15-30 черв. (здогадно); Розпочато в Одесі, закінчено
в Михайловському.
91. До моря (“Прощай, свободная стихия!”) / Пер. М.Чернявського
// Вибр. твори: В 2 т. - К., 1937. - Т. 1. - С. 44-46.
92. До моря / Пер. А.Малишка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. -
С. 328-330.
93. “Как наше сердце своенравно!” - Т. 2. - С. 155.
1823, 13 черв.-кінець року.
94. “О сердце в нас яке примхливое!” / Пер. В.Сосюри // Твори: В 4
т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 318.
95. Кн. М.А.Голицыной (“Давно об ней воспоминанье...”). - Т. 2. -
С. 147.
1823, кінець трав.-груд.
96. Кн. М.А.Голіциній (“Про неї спогади і нині...”) / Пер.
М.Упеника // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 319-320.
97. Кораблю (“Морей красавец окриленный!”). - Т. 2. - С. 166.
1824, 14 черв. (здогадно).
98. Кораблеві / Пер. В.В.Бичка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. -
С. 326.
99. “Кто, волны, вас остановил...”. - Т. 2. - С. 137.
1823, 9 трав.-22 жовт.

100. “Хто, хвилі, ваш розгін спинив...” / Пер. М.Терещенка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 312-313.
101. “Мадам Ризнич с римским носом...” - Т. 2. - С. 157.
1823, 13-20 груд.
102. На трагедию гр.Хвостова, изданную с портретом Колосовой. - Т. 2. - С. 320.
1823, 1824 (?).
103. “Надеждой сладостной младенчески дыша...” - Т. 2. - С. 142.
1823, не пізніше 3 листоп.
104. “В надії радісній, що солодко втіша...” / Пер. О.Новицького // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 316.
105. “Недвижный страж дремал на царственном пороге...” - Т. 2. - С. 158-160.
1823, груд., або 1824, лют.-берез.
106. “Недвижный страж дремал на царському порозі...” / Пер. Є.Дроб’язка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 330-332.
107. Ночь (“Мой голос для тебя и ласковый и томный...”) - Т. 2. - С. 138.
1823, 26 жовт.
108. Ніч (“Для тебе голос мій ласкавий і вабливий...”) / Пер. М.Терещенка // Вибр. твори: В 2 т. - К., 1937. - Т. 1. - С. 33.
109. Ніч (“Для тебе голос мій ласкавий і томливий...”) / Пер. М.Терещенка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 315.
110. “О боги мирные полей, дубрав и гор...” - Т. 2. - С. 167.
1823, груд. - 1824, черв.
111. “О мирніи боги степів, дібров і гір...” / Пер. В.Сосюри // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 327.
112. “Певец Давид был ростом мал...” - Т. 2. - С. 169.
1824, трав.-черв.
113. На Воронцова (“Співець Давид, на зріст малий...”) / Пер. Ф.Скляра // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 327.
114. “Полу-милорд, полу-купец...” - Т. 2. - С. 168.
1824, січ.-берез.

115. На Воронцова (“Напівмілорд, напівкупець...”) / Пер. Ф.Скляра // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 327.
116. “Придет ужасный час... твои небесны очи...” - Т. 2. - С. 153.
1823, 22 жовт.-3 листоп.
117. “Прийде жахливий час... твої небесні очі...” / Пер. І.Цитовича // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 316.
118. “Приют любви, он вечно полн...” - Т. 2. - С. 170.
1824, 25 трав.-15 черв. (здогадно).
119. Прозерпина (“Плещут волны Флегетона...”). - Т. 2. - С. 162-163.
1824.
120. Прозерпіна (“Плещуть хвилі Флегетона...”) / Пер. М.Пригари // Твори: В 4 т. - К., 1952. - Т. 2. - С. 325-326.
121. “Простишь ли мне ревнивые мечты...” - Т. 2. - С. 146.
1823, 11 листоп.
122. “Пробач мені ці ревності, прости...” / Пер. І.Цитовича // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 317.
123. “Свободы сеятель пустынный...” - Т. 2. - С. 145.
1823, 25-30 листоп.
124. “Самотній я сіяч свободи...” / Пер. А.Малишка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 312.
125. “Сказали раз царю, что наконец...” - Т. 2. - С. 220.
1824, 25-31 трав. (здогадно); епіграму закінчено в Михайловському.
126. На Воронцова (“Якось царю сказали, що мовляв...”) / Пер. Д.Білоуса // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 384.
127. Телега жизни. - Т. 2. - С. 148.
1823.
128. Віз життя (“Віз безупинно й легко мчиться...”) / Пер. А.Михайлюка // Вибр. твори: В 2 т. - К., 1937. - Т. 1. - С. 35.
129. Віз життя (“Хоч в нім бува й вага тяжлива...”) / Пер. А.Малишка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 313-314.
130. “Туманский, Фебу и Фемиде...” - Т. 2. - С. 156.

1823.

131. “Туманський, Фебу та Феміді...” / Пер. Д.Білоуса // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 321.

132. Чаадаєву (“К чему холодные сомненья?”). - Т. 2. - С. 195.

Розпочато в Одесі у лют. 1824 р., закінчено в Михайловському.

133. Чаадаєву (“Навіщо сумніви холодні?”) / Пер. А.Малишка // Твори: В 4 т. - К., 1953. - Т. 1. - С. 335-336.

134. Рабочие тетради: В 8 т. Т. 4. - С.Пб.; Лондон, 1996. - Б.паг.

Факсимільне видання робочих зошитів Пушкіна 1822-1827 рр., містить рукописи поета одеського періоду.

Листи

135. Полное собрание сочинений: В 10 т. Т.10. Письма. - 4-е изд. - Л.: Наука, 1979. - 712 с.

Листи Пушкіна з Одеси, коментар до них, чернетки, переклади. - С. 52-79, 493, 508-509, 524-529, 595-600.

Серед адресатів Пушкіна - поет і критик П.А.Вяземський (12 листів), брат поета Л.С.Пушкін (4 листи), письменник-декабрист О.О.Бестужев (3 листи), декабрист В.Л.Давидов (2 листи), громадський діяч, археограф і літератор О.І.Тургенєв (2 листи), поети А.А.Дельвіг, В.К.Кюхельбекер та ін.

136. Пушкин. Письма: [В 4 т.]. Т. 1. 1815-1825 / Под ред. и с прим. Б.Л.Модзалевского. - М.: Книга, 1989. - XLVII, 537, [3] с. - (Тр. Пушкин. дома АН СССР). - Репринт. відтворення вид. 1926 р.

Листи одеського періоду. - С. 52-89; коментар до них. - С. 274-345.

137. Переписка А.С.Пушкина: В 2 т. / Вступ. ст. И.Б.Мушиной; Сост. и коммент. В.Э.Вацура и др. - М.: Худож. лит., 1982.

Т. 1. - 494 с.

Т. 2. - 575 с.

Листи Пушкіна з Одеси за адресатами: О.І.Тургенєву, П.А.Вяземському, М.І.Кривцову, А.А.Дельвігу,

О.А.Шишкову, Л.С.Пушкіну; а також листування між Пушкіним і В.І.Туманським після від'їзду Пушкіна з Одеси.

138. Вортман С.Я., Рапопорт М.В. Краткие сведения об адресатах и корреспондентах Пушкина // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 185-188.

139. Де-Рибас А.М. Письмо Пушкина к “неизвестной” 1822 // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1936. - Т. 1. - С. 227-231.

Лист до незнайомої (черв.-лип. 1823 р.), найбільш вірогідно - до Є.М.Орлової.

140. Письма Пушкина из Одессы: [Библиогр. список] / Упоряд.: С.Я.Вортман, М.В.Рапопорт // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 177-182.

141. Томашевский Б.В. Письма одесского периода // Томашевский Б.В. Пушкин. - 2-е изд. - М., 1990. - Т. 2: Юг, Михайловское. - С. 260-266.

Малюнки

142. В крови горит огонь желанья: Женские портр. в рис. А.С.Пушкина / Сост.: А.Нагорный, А.Шойхет. - О., 1994. - 32 с. - (Одессе 200 лет).

Серед жіночих портретів, намальованих Пушкіним, - портрети А.Різнич та Є.К.Воронцової.

143. Говоров О. Про ободівську знахідку // Чорномор. комуна. - 1967. - 17 верес.

Про фотокопію портрета К.Собаньської; порівняння його з малюнками Пушкіна, зробленими в Одесі 1823 року.

144. Жуйкова Р.Г. Автопортреты Пушкина: (Каталог) // Временник Пушкинской комиссии. 1981. - Л., 1985. - С. 86-107.

Автопортрети Пушкіна одеського періоду. - С. 89, 91, 97-99.

145. Лернер Н.О. Один из одесских автопортретов Пушкина // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 4-5: иллюстр.

Про малюнки Пушкіна на полях чернетки XI і XII строф 2-ї глави “Євгенія Онегіна”.

146. “Мой портрет”: Автопортр. А.С.Пушкина периода южной ссылки / Сост.: А.Нагорный, А.Шойхет; Фоторепрод. С.Калмыкова. - О., 1993. - 32 с.: иллюстр. - (Одессе 200 лет).

В мініатюрному виданні вміщено п'ять автопортретів Пушкіна одеського періоду.

147. А.С.Пушкин в портретах: В 2 т. [Т. 1]. Иллюстрации. - М.: Сов. художник, 1983. - 374 с.

Автопортрети і портрети Пушкіна одеського періоду. - С. 10-11, 14-15, 20-21, 24-31, 140-141, 156, 195.

148. Феденёв Р.К. Пушкин рисовал в Одессе // Веч. Одесса. - 1999. - 8, 10, 15 июня. - (Из писательского блокнота).

149. Цявловская Т.Г. Рисунки Пушкина. - М.: Искусство, 1970. - 168 с: иллюстр. - Библиогр.: с. 157-159.

Про перебування поета в Одесі. - С. 25, 65, 70, 79, 85, 148, 155; Про Є.К.Воронцову і почуття Пушкіна до неї. - С. 139-141.

150. Цявловская Т.Г. Рисунки Пушкина. - М.: Искусство, 1987. - 446 с: иллюстр.

Серед малюнків Пушкіна одеського періоду - портрети В.І.Туманського (с. 147-154), Є.К.Воронцової (с. 314-317), автопортрети (с. 366-370).

151. Щербина Л.А. Профили одесских женщин // Веч. Одесса. - 1998. - 30 июля.

152. Эфрос А.М. Автопортреты Пушкина. - Б.м.: Гослитмузей, 1945. - (Сер. “Рисунки писателей”).

Автопортрети одеського періоду. - С. 48-52, 74-90.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОДЕСЬКОГО ПЕРІОДУ
БІОГРАФІЇ ПУШКІНА**

Одеса пушкінської доби

153. Александров Р. Прогулки по литературной Одессе. - О.: Весть, 1993. - 248 с.: илл.

Одеса пушкінської доби, що увійшла в творчість поета, та пам'ять міста про Пушкіна. - С. 45-88.

154. Алексеев-Попов В.С. Пушкин и литературная жизнь Одессы первой половины XIX века // Пушкинская юбилейная научная сессия: Тез. докл. - О.: Изд-во Одес. гос. ун-та, 1949. - С. 41-45.

155. Арш Г.Л. Тайное общество “Филики Этерия”: Из истории борьбы Греции за свержение османского ига. - М.: Наука, 1965. - 128 с.: илл.

Про одеську “Етерію” та захоплення Пушкіна боротьбою греків за національне визволення. - С. 104-108.

156. Арш Г.Л. Этеристское движение в России: Освободит. борьба греч. народа в начале XIX в. и рус.-греч. связи. - М.: Наука, 1970. - 372 с.

Характеристика Одеси пушкінської доби: численні згадки про ставлення Пушкіна до етеристського руху. Характеристика деяких одеських знайомих Пушкіна. - С. 141-142.

157. Атлас Д.Г. Старая Одесса, ее друзья и недруги. - [2-е изд.]. - М.: Ласма, 1992. - 208 с.: илл.

Про перебування Пушкіна в Одесі, його поетичний опис Одеси, а також про добу правління кн. М.С.Воронцова. (гл. 6 “Общий взгляд на Одессу в эпоху кн.Воронцова”). - С. 62-76; Портрети М.С.Воронцова, Є.К.Воронцової, В.І.Туманського, автопортрет Пушкіна.

158. Бельский М.Р. Одесса пушкинской поры // Вестн. региона. - 1996. - 18 июля. - С. 7.

Рецензія на мініатюрне видання “Пушкинская Одесса в письмах графини Е.П.Гурьевой” (С.Пб., 1996).

159. Боровой С.Я. Мицкевич накануне восстания декабристов; Мицкевич в Одессе // Лит. наследство. - 1956. - Т. 60, кн. 1. - С. 411-474.

Численні згадки про перебування Пушкіна в Одесі; опис міста пушкінської доби; характеристика одеського оточення поета. - С. 411, 412, 430, 434, 436, 437, 440-442.

160. Боровой С.Я. Одесса пушкинской поры // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы. - Кишинев, 1958. - [Т.1].- С. 153-163.

161. Вигель Ф.Ф. Воронцовская Одесса глазами очевидца... // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димов. - М., 1996. - С. 109-154.

162. Владимирская Р. Такой он видел Одессу // Моряк. - 1974. - 6 июня. - С. 11.

163. Вся Одесса: Антология; Словарь / Гл. ред. В.А.Димов. - М.: Димофф и К°. - 1997. - 1168 с.: иллюстр.

Одеса пушкінської доби. - С. 134-140.

164. Гласе А. Пушкинская Одесса в письмах графини Е.П.Гурьевой. 1822-1824: Новые материалы / Худож. Э.Насибулин. - С.Пб.; Нью-Йорк, 1995. - [Б.паг.].

165. Готалов-Готлиб А.Г. Основание города и его развитие в первые десятилетия // Одесса: Очерк истории города-героя. - О.: Обл. изд-во, 1957. - С. 15-35.

Характеристика Одеси пушкінської доби. Життя поета в Одесі. - С. 31-35.

166. Губарь О.И. В “одесском окружении”, или Проблема выбора для творческой интеллигенции // Слово. - 1996. - 7 июня. - С. 6.

Одеса пушкінської доби, її відмінність від інших міст, її вплив на Пушкіна.

167. Губарь О.И. Городское гражданство Одессы первой половины XIX ст. // Древнее Причерноморье: III чтения памяти проф. Петра Осиповича Карышковского: Тез. докл. юбил. конф. - О., 1996. - С. 33-35.

168. Губарь О.И. “Под маской все чины равны”? // Вестн. региона. - 1999. - 27 февр., 27 марта, 17 апр., 29 мая.

Громадські розваги в Одесі пушкінського часу.

169. Губарь О.И. Пушкинская Одесса в описаниях английских путешественников // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф., 23-25 апр. 1992 г. / ОГУ. - О., 1992. - С. 12-14.

170. Губарь О.И. “Там все Европой дышит, веет...” // Веч. Одесса. - 1992. - 30 апр.; 5, 12, 18, 28 мая; 5, 19 июня.

Одесу пушкінської доби автор відтворює за віршами і чернетками Пушкіна, мемуарною та історичною літературою.

171. Губарь О.И. Там упоительный Россини... // Есть город у моря: Краевед. сб. / Сост.: Ю.А.Гаврилов, Е.М.Голубовский. - О., 1990. - С. 128-134.

Те саме // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса / Фоторепрод. С.В.Калмыкова. - О., 1993. - С. 7-34.

172. Дерибас А.М. Пушкинская Одесса // Известия. - О., 1923. - 15 июля. - (Лит.-худож. прил.).

173. Кирпичников А.И. Из истории умственной жизни Одессы: (По поводу столетнего юбилея города) // Кирпичников А. Очерки по истории новой русской литературы. - М., 1903. - Т. 1. - С. 460-464.

174. Копыленко М.М. Одесские рукописные альбомы 20-х годов XIX в. с текстами произведений А.С.Пушкина // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинев и Одессы. - Кишинев, 1958. - [Т.1]. - С. 255-263.

175. Культурная и литературная жизнь Одессы пушкинского времени (20-е годы XIX века) // Одесский государственный литературный музей: Путеводитель / М.С.Давыдова, С.Т.Выскребенцева, М.П.Кудинова и др. - О., 1986. - С. 19-28: иллюстр., цв. иллюстр.

176. Лысенко Е. Всего тринадцать месяцев // Юг. - 1999. - 23 апр.

177. Марков Е.В. Европейский восток: Путевые очерки // Вестн. Европы. - 1886. - № 3. - С. 116-176.

Одеса пушкінської доби, ставлення до неї поета. - С. 116.

178. Меликсет-Беков Л. Из материалов для истории Одессы: Одеса в 20-х годах XIX столетия по описанию патера Миняя Медичи // Изв. Одес. библиогр. о-ва при Новорос. ун-те. - 1914. - Т. 3, вып. 2. - С. 158-161.

179. Одеса // Історія міст і сіл Української РСР: Одеська обл. - К., 1969. - С. 85-138.

Характеристика Одеси пушкінської доби. - С. 88-90.

180. Оксман Я. Одеса епохи Пушкіна // Вісті. - К., 1937. - 11 лют. - С. 4.

181. Свињин П.П. Взгляд на Одессу: (Из живописного путешествия по России, изд. Отеч. зап. 1825 г.) // Отечественные записки, издаваемые П.П.Свињиным. - 1830. - № 117, янв. - С. 1-46.

Опис Одеси пушкінської доби, її архітектура, населення, окремі люди.

182. Свињин П.П. Одесса // Свињин П.П. Картины России и быт разноплеменных ее народов, из путешествий. - С.Пб., 1839. - С. 215-236.

183. Скальковский А.А. Первое тридцатилетие истории города Одессы: 1795-1825. - О.: ОКФА, 1995. - 254 с.: иллюстр. - Репринт. відтворення вид. 1837 р.

184. Солодова В.В. О тех, кто запечатлел пушкинскую Одессу... // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 41-52.

Твори графіки з зображенням Одеси пушкінської доби, що зберігаються у фондах одеських історико-краєзнавчого і літературного музеїв.

185. Фридкин В.М. Пушкинская Одесса в рисунках Зинаиды Волконской // Наука и жизнь. - 1991. - № 2. - С. 72-73.

Про малюнки і вірші Зінаїди Волконської 1819 р., в яких багато що співпадає з поетичним описом Одеси, зробленим Пушкіним.

186. Шахлиевич А. “Там все Европой дышит, веет...” // Одес. вестн. - 1998. - 15 окт. - С. 7.

187. Щербина Л.А. Какой увидел Пушкин Одессу // Веч. Одесса. - 1976. - 5 июня.

188. Щербина Л.А. Пушкин и салоны в Одессе в первой половине XIX века: (Фрагм.) // Время и мысль. - 1999. - № 1. - С. 42-43.

Див. також 245, 288.

Одесский рік Пушкіна

189. Абрамович С.Л. К истории конфликта Пушкина с Воронцовым // Звезда. - 1974. - № 6. - С. 191-199.

Про можливе датування відомої епіграми на графа М.С.Воронцова.

190. Айваз Д. Мицкевич, Пушкин и ... караимы // Вестн. региона. - 1998. - 21 нояб.

Наведено переклад з караїмської мови напису на персні, подарованому поетові Є.К.Воронцовою.

191. Александр Григорьевич Тройницкий: Материалы для его биограф. - М.: Унив. тип., 1894. - 38 с. - Відб. з: Рус. архив. - 1894. - № 4.

Відгук Пушкіна про службу під керівництвом гр. М.С.Воронцова. - С. 38.

192. Александров Р. Странствия железной трости // Веч. Одесса. - 1978. - 17 июня.

Про залізну палицю, якою Пушкін користувався в Одесі.

193. Александровский Г.В. Жизнь и творчество А.С.Пушкина на юге России // Александровский Г.В. Из публичных лекций о Пушкине. - 2-е изд. - К., 1906. - С. 3-54.

Одесский період життя і творчості поета. - С. 40-54.

194. Алексеев М.П. Пушкин и библиотека Воронцова // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 92-98.

195. Анастасий, митрополит. Пушкин в его отношении к религии и православной церкви // Москва. - 1991. - № 6. - С. 175-197.

Духовні пошуки Пушкіна в одеський період. - С. 179.

196. Анненков П.В. Александр Сергеевич Пушкин в александровскую эпоху: 1799-1826 гг. - С.Пб.: Тип. М.М.Стасюлевича, 1874. - 334 с.

Пушкін в Одесі. - С. 213-263.

197. Анненков П.В. Материалы для биографии А.С.Пушкина / Вступ. ст. Г.М.Фридендера; Подгот. текста и коммент. А.А.Карпова. - М.: Современник, 1984. - 476 с.: портр. - (Б-ка "Любителям российской словесности. Из лит. наследия").

Перебування поета в Одесі та огляд його поем, створених у 1821-1824 рр. - С. 104-123.

198. Аринштейн Л.М. К истории высылки Пушкина из Одессы: Легенды и факты // Пушкин: Исслед. и материалы. - Л., 1982. - Т. 10. - С. 286-304.

199. Ашукин Н.С. Великий русский поэт А.С.Пушкин. - М.: Воениздат, 1939. - 80 с.

Пушкін в Одесі. - С. 30-31.

200. Ашукин Н.С. Вещи Пушкина // Пионер. - 1936. - № 10. - С. 115-116.

Фотознімок персня-талісмана, подарованого поетові Є.К.Воронцовою.

201. Ашукин Н.С. Живой Пушкин. - М.: Моск. т-во писателей, 1934. - 239 с.

Про перстень-талісман. - С. 208-211.

202. Б.-Шадурский А. Пушкин в Одессе // Одес. листок. - 1887. - 29 янв. - С. 2-3.

Адреси поета в Одесі; опис його зовнішності та уподобань; одеські приятелі Пушкіна.

203. Бабайцева З.А. Одесский период жизни Пушкина // Пушкинская юбилейная научная сессия: Тез. докл. - О.: Изд-во Одес. гос. ун-та, 1949. - С. 37-39.

204. Баранская Н.В. Бессарабский пленник // Баранская Н.В. Портрет, подаренный другу. - Л., 1982. - С. 44-73.
Одесский период життя Пушкіна. - С. 68-73.
205. Баранская Н.В. "Далече северной столицы..." // Жизнь и лира / Сост. Е.Ф.Никитина. - М.: Книга, 1970. - С. 59-93.
Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 87-93.
206. Барська Б. "Я жил тогда в Одессе пыльной..." // Молода гвардія. - О., 1937. - 6 лют.
Перебування Пушкіна в Одесі; переломний період в його творчості - перехід від романтизму до реалізму.
207. Бартенев П.И. О Пушкине: Страницы жизни поэта; Воспоминания современников / Сост., вступ. ст. и прим. А.М.Гордина. - М.: Сов. Россия, 1992. - 464 с.
Про одеський період життя поета. - С. 229-231, 287-288, 298, 332, 336-337, 376, 380.
208. Бартенев П.И. Пушкин в южной России. - М., 1914. - 171 с. - (Бесплат. прил. к "Рус. архиву" за 1913 г.).
Про переїзд Пушкіна з Кишинєва до Одеси; про одеський період біографії поета. - С. 87, 168-171.
209. Басина М.Я. Далече от берегов Невы: Докум. повесть. - Л.: Дет. лит., 1985. - 222 с.: илл. - (По дорогим местам).
Пушкін в Одесі. - С. 163-211.
210. Басина М.Я. Там, где шумят михайловские рощи. - 2-е изд. - Л.: Дет. лит., 1971. - 239 с.: илл.
Про перебування Пушкіна в Одесі та його висилку з міста. - С. 32-34; Про уявну розмову Пушкіна з царем із згадкою про М.С.Воронцова. - С. 40-41; Про залізну палицю і капелюх, які поет привіз з Одеси. - С. 51, 53; Про початок роботи Пушкіна над поемою "Цигани" і романом "Євгеній Онегін". - С. 62; Про вірш "До моря". - С. 112-113.
211. Беркова К.Н. Александр Сергеевич Пушкин. - М.: Худож. лит., 1937. - 206 с.
Пушкін в Одесі. - С. 66-72.

212. Берловская Л.В. Пушкин в Одессе: Свободы сеятель // Знамя коммунизма. - 1973. - 3 июня.

213. Берловська Л.В. Пушкін в Одесі // Чорномор. комуна. - 1949. - 19 трав.

214. Благый Д.Д. Душа в заветной лире: Очерки жизни и творчества Пушкина. - М.: Сов. писатель, 1977. - 544 с.

Те саме. - 1979. - 623 с.

Про одеський період життя і творчості Пушкіна. - С. 320-322 (1977 р.), 334-336 (1979 р.).

215. Боголепов П.К., Верховская Н.П., Сосницкая М.Д. Тропа к Пушкину / Под. общ. ред. С.М.Бонди и Ю.Г.Русаковой. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Дет. лит., 1974. - 543 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 27-30 ("Даты жизни и творчества Пушкина"); Одеські знайомі поета. - С. 121, 125, 129-130, 179, 192, 217-218, 220, 228, 229, 232-233 ("Окружение"); Одеса пушкінської доби. - С. 290-291 ("Места, где жил и бывал поэт").

216. Богуславский А. Пушкін в Одесі // Чорномор. комуна. - 1937. - 10 лют.

217. Бонди С.М. О Пушкине: Ст. и исслед. - М.: Худож. лит., 1978. - 477 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 67-76.

218. Бонди С.М. Подлинный текст и политическое содержание "Воображаемого разговора с Александром Г" // Лит. наследство. - М., 1952. - Т. 58: Пушкин. Лермонтов. Гоголь. - С. 167-194.

До історії конфлікту Пушкіна з М.С.Воронцовим. - С. 191-192.

219. Борзаковский П. Великий поэт Александр Сергеевич Пушкин. - О.: Тип. Е.И.Фесенко, 1899. - 38 с.: илл., портр.

Пушкін в Одесі. - С. 12-14; Пам'ятник Пушкіну в Одесі. - С. 36-38.

220. Бориневич-Бабайцева З.А. Высылка Пушкина из Одессы // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы. - Кишинев, 1958. - [Т. 1]. - С. 264-277.
221. Бориневич-Бабайцева З.А. Он жил тогда в Одессе... // Знамя коммунизма. - 1962. - 10 февр.
222. Бориневич-Бабайцева З.А. Пушкин в Одессе (1823-1824) // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 69-98.
223. Боровой С.Я. Одесская глава // Веч. Одесса. - 1989. - 6 июня.
224. Бродавко Р.И. С любовью к Пушкину // Веч. Одесса. - 1987. - 7 февр.
225. Бродский Н.Л. А.С.Пушкин: Биогр. - М., 1934. - 891 с.
 Те саме. - Худож. лит., 1937. - 893 с.
 Життя поета в Одесі. - С. 226-253; Творчість періоду південного заслання. - С. 254-310.
226. Булашев Г.О. А.С.Пушкин на юге России // Сборник статей об А.С.Пушкине по поводу столетнего юбилея: 1799-1899. - К., 1899. - С. 1-117 (второй пагинации).
 Життя і творчість Пушкіна в Одесі. - С. 88-113.
227. Венкстерн А.А. А.С.Пушкин: Биогр. очерк: Из альбома пушкин. выставки 1880 г. - М.: Т-во тип. А.И.Мамонтова, 1899. - 178 с.
 Пушкін в Одесі. - С. 64-68.
228. Венкстерн А.А. Пушкин на юге // Александр Сергеевич Пушкин, его жизнь и сочинения: Сб. ист.-лит. ст. / Сост. В.Покровский. - 4-е изд. - М., 1916. - С. 70-79.
 Про життя Пушкіна в Одесі. - С. 77-79.
229. Вересаев В.В. Александр Сергеевич Пушкин. - Молотов: Обл. гос. изд-во, 1949. - 188 с.
 Про життя і творчість Пушкіна в Одесі. - С. 57-67.
230. Вересаев В.В. Жизнь Пушкина. - М.: Худож. лит., 1936. - 183 с.
 Про одеський період заслання Пушкіна. - С. 57-66.

231. Владимирова Н.В. Александр Сергеевич Пушкин: Его жизнь и деятельность: Крат. биограф. очерк. - С.Пб., 1899. - 47 с.

Пушкін в Одесі. - С. 20-22.

232. Волков Г.Н. Мир Пушкина: Личность, мировоззрение, окружение / Иллюстр. Ю.Иванова. - М.: Мол. гвардия, 1989. - 270 с.: илл.

Атеїзм Пушкіна одеського періоду життя поета. - С. 232.

233. Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Науч. сб. Вып. 1. - О.: Астропринт, 1999. - 190 с. - Из змісту: О Пушкине в год великого юбилея / Л.В.Берловская. Легенда как основа раскрытия характера: (Пушкинские легенды Одессы) / Н.К.Островская. Прощание с морем: (А.С.Пушкин и Леся Украинка) / А.Д.Беньковская. Подтекст одесских настроений Пушкина в первых главах романа "Евгений Онегин" / Л.А.Щербина. Пушкин в лирике Э.Багрицкого / О.И.Лабунько.

234. Г-к И. [Горелик И.А.]. Где жил А.С.Пушкин в Одессе // Одес. новости. - 1899. - 4 мая. - С. 3.

235. Гаврилов Ю.А. "Придет ли час моей свободы?" // Коммерсант юга. - 1999. - 4-18 июня. - С. 1, 7. - (К 200-летию А.С.Пушкина).

Прояви індивідуальності особи Пушкіна періоду одеського заслання.

236. Гаевский В. Перстень Пушкина: По новейш. исслед. // Вестн. Европы. - 1888. - № 2. - С. 521-537.

Про перстень, подарований Пушкіну Є.К.Воронцовою.

237. Герлігі П. Одеса: Історія міста, 1794-1914. - К.: Критика, 1999. - 382 с.

На сторінках книги американської дослідниці неодноразово згадується перебування Пушкіна в Одесі. - С. 70, 118, 120, 122.

238. Гессен А.И. Все волновало нежный ум...: Пушкин среди книг и друзей. - М.: Наука, 1965. - 509 с.: илл., портр.

Окремі епізоди життя Пушкіна в Одесі, знайомство поета з Є.К.Воронцовою. - С. 105, 151, 154, 158, 160-165, 174, 296-300.

- Те саме. - 2-е изд. - М.: Худож. лит, 1983. - 343 с.
Одеський період життя поета. - С. 107-114.
239. Гессен А.И. Жизнь поэта / Науч. ред. С.М.Петров. - М.: Худож. лит., 1972. - 479 с.
Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 168-175.
240. Голубовський Є.М. Подорож в історію // Комс. іскра. - 1973. - 29 трав. - С. 5, 8.
Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 5.
241. Гроссман Л.П. Жизнь Пушкина // А.С.Пушкин: Полн. собр. соч.: В 1 т. / Под ред. М.Лидина. - О., 1919. - С. I-LIV.
Одеський період життя поета. - С. XXXII-XXXVII.
242. Гроссман Л.П. Пушкин. - 3-е изд. - М.: Мол. гвардия, 1960. - 528 с.: илл., портр. - Библиогр.: с. 521-524. - (Жизнь замечат. людей).
Про одеський період життя і творчості Пушкіна. - С. 204-241 (гл. "Вольная гавань" і "Романтический цикл").
243. Гроссман Л.П. Пушкин в Одессе // Веч. изв. - О., 1928. - 29 сент.
Порівняння кишинівського і одеського періодів життя поета, вплив Одеси на настрої і світогляд Пушкіна.
244. Губарь О.И. "Ведь мы играем не из денег..." // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 53-63.
Захоплення Пушкіна картярством.
245. Губарь О.И. "Дешевый город" // Веч. Одесса. - 1988. - 10 сент.
Побутові умови життя Пушкіна в Одесі, його платня і витрати.
246. Губарь О.И. "И под пробкой смоляной Сен-Пре" // Вестн. региона. - 1999. - 16 янв.
Які вина міг пити Пушкін під час перебування в Одесі.
247. Губарь О.И. И так, я был тогда в Одессе? // Веч. Одесса. - 1988. - 17 авг.
Про перебування Пушкіна в Одесі (до травня 1823 р.).

248. Губарь О.И. Одесский знакомый А.С.Пушкина - Россини // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф., 22-24 нояб. 1994 г. / ОГУ. - О., 1994. - С. 89-91.

Захоплення Пушкіна музикою Россіні.

249. Губарь О.И. [Предисловие] // Поэт и граф: А.С.Пушкин и М.С.Воронцов / Сост. А.Шойхет. - О., 1995. - Ч. 1. - С. 4-5.

Новий погляд на причини конфлікту між Пушкіним і М.С.Воронцовим.

250. Губарь О.И. Придбав поет лощію // Друг читача. - 1989. - 12 січ.

Про книгу, придбану Пушкіним в Одесі.

251. Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса / Фоторепрод. С.В.Калмыкова. - О.: ВТПО "Киноцентр", 1993. - 96 с., 32 с. илл. - Из змісту: "Там упоительный Россини..." - С. 7-34; Легендарный извозчик. - С. 37-40; Одиссея капитана Зонтага. - С. 40-47; "Лик Бахчисарая". - С. 47-60; "Ум ищет божества, а сердце не находит..." - С. 60-70; Одесская библиотека Пушкина. - С. 70-76; Посланец Альбиона. - С. 76-82; Шкипер брига "Элиз". - С. 82-88.

252. Губарь О.И. Пушкин и Южная Пальмира // Порто-франко. - 1992. - № 35. - С. 5; № 36. - С. 4-5.

253. Губарь О.И. Пушкинская книжная лавка // Веч. Одесса. - 1987. - 24 окт.

Що і де купував для своєї бібліотеки Пушкін.

254. Губер П.К. Дон-жуанский список Пушкина: Главы из биограф. с 9-ю портр. - М., [1990]. - 287 с. - Репринт. відтворення вид. 1923 р.

Пушкін в Одесі. - С. 97-138.

255. Гудзій М.К. Пушкін: [Передм.] // Пушкін О.С. Твори: В 4 т.: Пер. з рос. - К., 1953. - Т. 1. - С. 5-64.

Пушкін в Одесі. - С. 14-15.

256. Гудзій М.К. Пушкін: Критико-біогр. нарис. - К.: Держлітвидав, 1949. - 138 с.: ілюстр., факс.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 31-34.

257. Д.Б. Пушкин в Одессе // Известия: Веч. вып. - О., 1923. - 14 июля. - С. 2.

258. Демидов Т. Он жил тогда в Одессе // Знамя коммунизма. - 1988. - 11 февр.

259. Дерибас А.М. О Пушкине в Одессе в 1823-1824 гг. // Известия. - О., 1923. - 3 июня. - (Лит.-науч. прил.).

260. Де Рибас А.М. Старая Одесса / Авт. вступ. ст. к настоящему изд. В.А.Димов. - М.: "Димовф и К°", 1995. - 412 с.: иллостр. - Ре-принт. відтворення вид. 1913 р. - Из змісту: Пушкин в Одессе. - С. 86-95; Пушкин и Амалия Ризнич. - С. 96-100.

261. Де-Рибас М.Ф. Рассказы одесского старожила: ("Правда", 1878 г., №№ 287 и 290) // Из прошлого Одессы: Сб. ст. / Сост. Л.М.Де-Рибас. - О., 1894. - С. 342-371.

Про перебування Пушкіна в Одесі та про його знайомих Моралі (с. 358-361) й О.Л.Давидова, генерал-майора у відставці (с. 362-371).

262. Железная трость А.С.Пушкина // Одес. вестн. - 1887. - 9 дек. - (Хроника).

263. Жизнь и творчество А.С.Пушкина: Материалы для выст. в shk. и дет. б-ке / Сост. и авт. вступ. ст. Е.Муза и С.Овчинникова. - 3-е изд. - М.: Дет. лит., 1989. - 55 с.

Пушкін в Одесі. - С. 14.

264. Житецкий И. Из первых лет жизни Пушкина на юге России // Киев. старина. - 1899. - Т. 65, май. - С. 283-306.

Дуже коротко про службу Пушкіна під рукою гр. М.С.Воронцова та причину висилки поета з Одеси. - С. 304-305.

265. Житков Б.С. Александр Сергеевич Пушкин: К столетию со дня гибели великого рус. поэта // Житков Б.С. Семь огней: Очерки, рассказы, повести, пьесы. - Л., 1989. - С. 200-252.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 221-224.

266. Z.W. Новые подробности о пребывании Пушкина в Одессе // Отзывы о Пушкине с юга России / Сост. В.А.Яковлев. - О., 1887. - С. 122-131.

Про перебування поета в Одесі.

267. Загоруйко В.А. По страницам истории Одессы и Одесщины: Историогр. и библиогр. обзор-очерк: Период феодал.-крепостн. отношений (с середины 18 в. и до 1861 г.). Вып. 1. - О.: Обл. изд-во, 1957. - 152 с.: карт.

Пушкін в Одесі. - С. 92-94, 143.

268. Звягинцев Л.И. "Храни меня, мой талисман": О перстнях Пушкина // Памятники Отечества. - 1986. - № 2. - С. 89-97.

Про персні Пушкіна; зокрема, про перстень, подарований йому Є.К.Воронцовою.

269. Зеленецкий К.П. Заметка о Пушкине и Мицкевиче: ("Одес. вестн.", 1858 г., № 17) // Ришельевский и Императорский Новороссийский университет: Сб., издаваемый бывшими воспитанниками лицея и ун-та. - О., 1898. - С. 85-88.

Перебування Пушкіна і Міцкевича в Одесі; про неможливість їхньої зустрічі тут.

270. Зеленецкий К.П. Сведения о пребывании А.С.Пушкина в Кишиневе и Одессе // Москвитянин. - 1854. - Ч. 3, № 9, кн. 1. - С. 1-16.

271. Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О.: Маяк, 1987. - 238 с. - Из змісту: "Саранча летела..."; Связующая нить; Берег Пушкина; Под охраной истории; Тайны альбомов Шемиота; Рукою поэта; Неслучайный случай с "Гаврилиадой".

Служба Пушкіна під керівництвом М.С.Воронцова, історія їхніх взаємин і причини висилки поета з Одеси. - С. 49-86; Зв'язки Пушкіна з Одесою після від'їзду. - С. 104-114; В.А.Жуковський в Одесі 1837 р., його зустрічі з одеськими знайомими Пушкіна. - С. 115-145; Документи одеського періоду життя Пушкіна, їх кількість, місцезнаходження і подальша доля. - С. 147-159; Про рукописні альбоми В.Л.Шемиота, знайомого Пушкіна, в яких він записував вірші поета. - С. 160-168; Дослідження автографа Пушкіна, який зберігається у фондах Одеської державної наукової

бібліотеки ім. М.Горького. - С. 169-179; Видання в Одесі 1919 року пушкінської "Гавриліади" з вихідними даними московського видавництва "Буря". - С. 180-223.

272. Зленко Г.Д. "Властитель наших дум" // Веч. Одесса. - 1999. - 5, 8, 10 июня.

Про смерть "властителя наших дум", як називав Пушкін Байрона, він довідався в Одесі з газети "Journal d'Odessa" за 17 трав. 1824 р. Ставлення Пушкіна до Байрона.

273. Зленко Г.Д. За кулісами від'їзду поета // Комс. іскра. - 1979. - 5 черв.; Літ. Україна. - 5 черв. - Заголовок: Їхав поет з Одеси.

Про обставини від'їзду Пушкіна до Михайловського.

274. Зленко Г.Д. Из ссылки - в ссылку: Сегодня - 140 лет со дня смерти А.С.Пушкина // Веч. Одесса. - 1977. - 10 февр.

275. Зленко Г.Д. История одной поездки: Неизвестные страницы пребывания Пушкина на юге // Веч. Одесса. - 1976. - 4 июня; Кіровоград. правда. - 5 жовт.

276. Зленко Г.Д. Исчезнувшее дело: Поиски и находки // Лит. Россия. - 1980. - 11 янв. - С. 19.

Про південне заслання О.С.Пушкіна.

277. Зленко Г.Д. Одесские бумаги Пушкина // Лит. Россия. - 1981. - 5 июня. - С. 18-19.

Про долю архівних документів щодо одеського заслання поета.

278. Зленко Г.Д. "...По высочайшему повелению": Отъезд из Одессы - вторая ссылка поэта // Веч. Одесса. - 1974. - 17 янв.

279. Зленко Г.Д. Пушкин едет "на саранчу": Неизвестные воспоминания об А.С.Пушкине // Лит. Россия. - 1977. - 4 февр. - С. 13; Пушкинский праздник: Спец. вып. "Лит. газ." и "Лит. России", посвящ. XI Всесоюз. Пушкинскому празднику поэзии. - 2-8 июня. - С. 13.

280. Зленко Г.Д. Уперше в "Полярной звезде" // Чорномор. комуна. - 1973. - 2 черв.

Публікація документів, що стосуються одеського заслання
О.С.Пушкіна, в альманаху О.І.Герцена.

281. Зленко Г.Д. “Я занял его переводом... молдавских законов” // Веч. Одесса. - 1982. - 5 июня; Лит. Россия. - 29 окт. - С. 24; Пушкинский праздник: Спец. вып. “Лит. газ.” и “Лит. России”, посвящен. XVII Всесоюз. Пушкинскому празднику поэзии. - 1983. - 24 мая-6 июня. - С. 5.

Епізод з біографії О.С.Пушкіна періоду південного заслання.

282. Зленко Г.Д. “...Я міг діждатися великих неприємностей” // Літ. Україна. - 1977. - 11 лют.; Чорномор. комуна. - 1983. - 24 трав. - Заголовок: Із заслання - у заслання.

Одеське заслання О.С.Пушкіна (за новими матеріалами).

283. Зленко Г.Д. “...Я мог дожждаться больших неприятностей” // Зленко Г.Д. Одесские тетради: Литературовед. очерки и разыскания. - О.: Маяк, 1980. - С. 4-21.

Пушкін в Одесі 1824 р., його відрядження “на сарану”.

284. Золотова Н.Н. Южная ссылка // Встреча с Пушкиным: Кн. для чтения с коммент. - М., 1985. - С. 30-45; иллустр.

Одеський період життя поета, портрети одеських знайомих
Пушкіна, уривки з творів, написаних тоді.

285. Иовва И.Ф. О пребывании и высылке Пушкина из Одессы: (По арх. материалам) // Рус. лит. - 1988. - № 3. - С. 164-165.

286. Иовва И.Ф. Страницы жизни А.С.Пушкина на юге // Кодры. - 1977. - № 2. - С. 144-147.

Про одеський період життя поета.

287. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. [Т.] Одеська область / Голова Голов. редкол. П.Т.Тронько; Редкол. тому: Л.В.Гладка (голова), Л.О.Ануфрієв (заст.), А.Д.Бачинський та ін. - К.: Голов. ред. Укр. рад. енцикл. АН УРСР, 1969. - 910 с.

Пушкін в Одесі. - С. 89.

288. Итак, я жил тогда в Одессе... // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 91-240.

Одеса пушкінської доби, гравюри, літографії видів Одеси, кольорові моди тих часів. - С. 93-108; Одеське оточення поета, портрети знайомих Пушкіна, малюнки поета. - С. 145-154; Пушкін і одеський театр. - С. 175-184.

289. Итак, я жил тогда в Одессе: 3-я Междунар. Пушкин. конф. Санкт-Петербург, Одесса, 1995 / Сост. С.А.Фомичев; Худож. Э.Насибулин. - С.Пб.: Simposium, 1995. - 108 с.

Щедро ілюстрований збірник включає матеріали, що стосуються перебування поета в Одесі, та вірші, написані в Одесі і про Одесу.

290. К истории высылки А.Пушкина из Одессы // Одес. новости. - 1899. - 10 мая. - С. 3; Сын отечества. - 13 (25) мая.

291. К эпизоду о высылке Пушкина из Одессы // Одес. новости. - 1899. - 4 мая. - С. 3.

292. Калаушин М.М. Ссылка на юг (1820-1824) // Калаушин М.М. Пушкин в портретах и иллюстрациях: Пособие для учителей сред. школы. - Л.: Учпедгиз, 1951. - С. 85-122.

Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 118-122.

293. Кирпичников А.И. Одесса и Пушкин: [Речь при открытии памятника Пушкину в Одессе 16 апр. 1889 г.] // Ист. вестн. - 1889. - № 3. - С. 624-641.

Те саме // Кирпичников А.И. Очерки по истории новой русской литературы. - С.Пб., 1896. - С. 154-173.

Те саме // Открытие памятника-фонтана Пушкину в Одессе 16 апр. 1889 г. - О., 1890. - С. 16-36.

Про долю Одеси і одеський рік Пушкіна; значення цього періоду для поета.

294. Кирпотин В.Я. Александр Сергеевич Пушкин. 1799-1837. - М.: Худож. лит., 1936. - 157 с.

Одеський період південного заслання поета. - С. 48-53.

295. Кияновська Л. Здрастуй, поете! // Чорномор. комуна. - 1973. - 14 лют.

Пушкін і Одеса.

296. Кмот А. А.С.Пушкин в Одессе // Моряк. - 1924. - 6 июня.
297. Коробка Н. Пушкин в Кишиневе и Одессе // Коробка Н. Опыт обзора истории русской литературы. - С.Пб., 1914. - Ч. II. - С. 166-170.
298. Косарик Д.М. Братні зорі: Пушкін, Горький, Гурамішвілі на Україні. - К.: Рад. письм., 1948. - 140 с.
Пушкін в Одесі. - С. 10, 30-36.
299. Косарик Д.М. В краю південнім // Україна. - 1979. - № 22. - С. 5.
Пушкін і Одеса.
300. Косарик Д.М. Місця перебування О.С.Пушкіна на Україні: (На допомогу юному мандрівнику). - К.: Рад. шк., 1950. - 11 с.
Про перебування поета в Одесі. - С. 7-8.
301. Косарик Д.М. Пушкін в Одесі // Літ. газ. - 1936. - 17 листоп. - С. 3.
302. Косарик Д.М. Пушкін на Україні / За ред. М.О.Цявловського. - К.: Мистецтво, 1937. - 61 с., 29 л. ілюстр.
Перебування поета в Одесі. - С. 31.
303. Косарик Д.М. Пушкін на Україні. - К., 1949. - 40 с.
Про перебування Пушкіна в Одесі. - С. 12, 24-25, 27-38.
304. Косарик Д.М. Україна в житті Пушкіна // Косарик Д. Братні зорі: Іст.-біогр. нариси, лірична повість, спогади. - К., 1983. - С. 5-51.
Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 29-35.
305. Кочубинский А. Правда жизни и правда творчества: (Wahrheit und Dichtung): В день памяти о Пушкине 6-го июня (26 мая) 1880 г.: Речь. - О.: Тип. Г.Ульриха, 1880. - 27 с.
Пушкін в Одесі. - С. 7-8, 18.
306. Крапива В.В. Удивительные приключения небезызвестного поэта П. в известном городе О. // Крапива В.В. Портрет в интерьере Одессы. - О., 1999. - С. 36-44.
307. Крещук В. "Итак, я жил тогда в Одессе" // Робіт. газ. - 1999. - 4 черв. - С. 2.

308. Кудрявцев П. А.С.Пушкин: Главные моменты его жизни и лит. развития // Сборник статей об А.С.Пушкине по поводу столетнего юбилея: 1799-1899. - К., 1899. - С. 31-162 (первой паг.).

Перебування поета в Одесі та його творчість цього періоду. - С. 73-98.

309. Кулешов В.И. Жизнь и творчество А.С.Пушкина. - М.: Худож. лит., 1987. - 415 с.: илюстр., портр.

Одеський період життя поета. - С. 112-138.

310. Л.Н.[Лернер Н.О.]. Пушкин в Одессе // Новорос. телеграф. - 1899. - 25 мая (6 июня). - С. 2.

311. Л.Н.[Лернер Н.О.]. "Чудный дом": (Из преданий рус. провинции) // Столица и усадьба. - 1917. - 30 сент. - С. 19.

Життя Пушкіна в Одесі.

312. [Ланда С.С.]. Одесса: 1820-1824 // Здесь жил Пушкин: Пушкинские места Сов. Союза: Очерки. - Л., 1963. - С. 233-272: илюстр.

Пушкін в Одесі. - С.243-272. Дві літографії Одеси часів Пушкіна, фотознімки будинку, в якому він жив, та пам'ятника поетові, його малюнки тощо.

313. Лахостский К.П. Александр Сергеевич Пушкин: Биограф.: Пособие для учащихся. - М.; Л.: Просвещение, 1964. - 176 с.

Пушкін в Одесі. - С. 50-58.

314. Лебедев В. "Я жил тогда в Одессе пыльной..." // Вокруг света. - 1999. - № 5-6. - С. 98-101.

315. Левченко М.О. Одеський рік поета // Чорномор. комуна. - 1973. - 2 черв.

316. Левченко М.О. Этот одесский год... // Радуга. - 1989. - № 6. - С. 134-139.

317. Лернер Н.О. Пушкин в Одессе // Пушкин. - С.Пб., 1908. - Т. 2. - С. 263-280. - (Б-ка великих писателей / Под ред. С.А.Венгерова).

318. Ліст Д. О.С.Пушкін: (Про часи його перебування в Одесі) // Чорномор. комуна. - 1936. - 2 листоп.

319. Лотман Ю.М. Александр Сергеевич Пушкин: Биограф. писателя: Пособие для учащихся. - Л.: Просвещение, 1982. - 255 с.: илл. Про одеський період життя поета. - С. 92-110.

320. Лотман Ю.М. Об отношении Пушкина в годы южной ссылки к Робеспьеру // Русско-европейские литературные связи: Сб. ст. к 70-летию со дня рождения М.П.Алексеева. - М.; Л., 1966. - С. 316-319.

321. Лотман Ю.М. Пушкин: Биограф. писателя; Ст. и заметки. 1960-1990; "Евгений Онегин": Комментар. - С.Пб.: Искусство, 1995. - 845 с. Пушкин в Одесі. - С. 83-95; Одеса в романі "Євгеній Онегін". - С. 742-743.

322. М.Л.С. [Мацевич Л.С.]. Саранча в Херсонской губернии и Бессарабии в 1824 г.: (К биограф. А.С.Пушкина) // Рус. архив. - 1907. - Кн. 2, вып. 8. - С. 550-552.

323. Маймин Е.А. Пушкин: Жизнь и творчество. - М.: Наука, 1981. - 209 с. - (Сер. "Литературоведение и языкознание"). Життя і творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 75-79 ("Одесса. Конец южной ссылки").

324. Максименко В.С. Пушкин и одесская опера // Знамя коммунизма. - 1985. - 8 сент.

325. Малых А. А.С.Пушкин и греческое национально-освободительное движение // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 17-27. Ставлення Пушкіна до грецького визвольного руху і до грецької общини в Одесі.

326. Марьянов Б.М. Крушение легенды: Против клерикал. фальсификаций творчества А.С.Пушкина. - Л.: Лениздат, 1985. - 119 с.: илл.

Атеїзм Пушкіна періоду одеського заслання. - С. 109.

327. Материалы для биографии Пушкина: В 2 кн. - М.: Книга, 1985. - В одному футлярі.

[Кн. 1]: Материалы для биографии Александра Сергеевича Пушкина: Факс. воспроизведение 1 т. собр. соч. А.С.Пушкина. - С.Пб.: Изд. П.В.Анненкова, 1855. - 489 с. + Прил.

Про перебування Пушкіна в Одесі та його творчість в цей період. - С. 91-115.

[Кн. 2]: Комментарий к материалам для биографии А.С.Пушкина: Прил. к факс. изд. кн. "Материалы для биографии Александра Сергеевича Пушкина" П.В.Анненкова (С.Пб., 1855). - М.: Книга, 1985. - 272 с.

Пушкін в Одесі. - С. 89-91; ілюстр. 25-26.

328. Мейлах Б.С. Декабристы и Пушкин?: Страницы героико-траг. истории. - Иркутск: Вост.-Сиб. кн. изд-во, 1987. - 367 с.

Пушкін в Одесі. - С. 197-202.

329. Мейлах Б.С. Жизнь Александра Пушкина. - Л.: Худож. лит., 1974. - 334 с.: илюстр.

Перебування поета в Одесі. - С. 177-181.

330. Мейлах Б.С., Эштейн А.С. Жизнь и творчество А.С.Пушкина. - Л.: Изд-во АН СССР, 1937. - 47 с.

Пушкін в Одесі. - С. 11-12.

331. Мейлах Б.С. А.С.Пушкин: Очерк жизни и творчества. - М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1949. - 200 с.: илюстр., портр.

Про південне заслання поета та його творчість того періоду. - С. 41, 50-52, 56.

332. Мейлах Б.С. Пушкин Александр Сергеевич // Крат. лит. энцикл. - М., 1971. - Т. 6. - Стб. 92-105. - Библиогр.: 88 назв.

Про перебування поета в Одесі. - Стб. 96.

333. Ми - одесити: Эксперим. навч. посіб. з краєзнавства для учнів шкіл, ліцеїв, гімназій / За заг. ред. С.В.Козицького. - О.: Маяк, РІНО, 1997. - 320 с.: ілюстр.

Пушкін в Одесі. - С. 256-257.

334. Мир Пушкина: Автографы, прижизн. портреты, пейзажи, отрывки из соч. и писем, свидетельства современников: [Альбом]. - М.: Сов. Россия, 1990. - 203 с.

Одеський період життя Пушкіна. - С. 59, 77-83, 90, 92.

335. Мирский Д.П. А.С.Пушкин: (Из биогр.) // Мирский Д.П. Литературно-критические статьи. - М., 1978. - С. 21-184.

Про перебування поета в Одесі. - С. 103-129.

336. Модзалевский Б.Л. К истории ссылки Пушкина в Михайловское // Модзалевский Б.Л. Пушкин. - Л., 1929. - С. 65-94.

Про одеський період південного заслання поета та причини нового заслання Пушкіна до Михайловського.

337. Моей души предел желанный: А.С.Пушкин на юге / Худож. фото-лит. композиция Е.Дерлеменко; Предисл. Ю.М.Нагибина. - К.: Мистецтво, 1986. - 319 с.: илюстр.

Пушкін в Одесі. - С. 16-19, 270-306. Вірші поета одеського періоду, фотографії пам'ятних місць Одеси, пов'язаних з ім'ям Пушкіна, гравюри, портрети сучасників.

338. Наумов А.В. Посмертно подсудимый. - М., 1992. - 335 с. - Из змісту: Пушкин и Каролина Собаньская. - С. 66-67; Пушкин в Одессе. - С. 67-78.

339. Недзведский А.В. В Кишиневе и в Одессе: (Пушкин в южной ссылке) // Защитник Родины. - 1966. - 19 июля.

340. Незеленов А.И. История русской словесности: В 2 ч. Ч. 2. (Карамзинский и Пушкинский периоды). - М., 1899. - 284 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 107-109.

341. Непомнящий В.С. Поэзия и судьба: Над страницами духовной биогра. Пушкина. - М.: Сов. писатель, 1987. - 448 с.

Висилка Пушкіна з Одеси; значення цього факту для подальшої творчості поета. - С. 81-82.

342. Нечкина М.В. Движение декабристов: [В 2 т.] Т. 2. - М.: Изд-во АН СССР, 1955. - 508 с.

Про переїзд Пушкіна з Кишинева до Одеси; про епіграму на М.С.Воронцова ("Сказали раз царю, что наконец..."). - С. 24.

343. Новиков И.А. Александр Сергеевич Пушкин: Жизнь и творчество. - М.; Л.: Гос. изд-во дет. лит., 1952. - 192 с.: илюстр., портр.

Про одеський період життя поета. - С. 96-104.

344. Носков Н.Д. А.С.Пушкин: Биограф. очерк. - К.; Х.: Южнорус. книгоизд-во Ф.А.Юргенсона, 1899. - 75 с. - (Энцикл. б-ка "Вся Россия").

Пушкін в Одесі. - С. 43-45.

345. Одесса. 1794-1894: К столетию города / Изд. гор. обществ. упр. - О.: Тип. А.Шульце, 1895. - 836 с.: илл., карты.

Перебування Пушкіна в Одесі, вшанування його пам'яті. - С. 412, 586-592.

346. Одесса: Очерк истории города-героя. - О.: Обл. изд-во, 1957. - 320 с.

Пушкін в Одесі. - С. 31-34.

347. Одесса Пушкину: 200-летию А.С.Пушкина посвящается: Сб. ст. / Ред. кол.: Р.И.Бродавко, Т.И.Липтуга, Г.Г.Семькина; Худ. Г.В.Гармидер. - О.: Принт Мастер, 1999. - 160 с. - Из змісту: Предисловие / С.Гриневецкий. "И славен буду я..." / О. Куценко. А.С.Пушкин и греческое национально-освободительное движение / А.Малых. "Рисуй Олениной черты..." / Р.Феденев. О тех, кто запечатлел пушкинскую Одессу / В.Солодова. "Ведь мы играем не из денег..." / О.Губарь. Пушкинские сюжеты в произведениях одесских композиторов XIX-го века / Р.Розенберг. Пушкин на сцене одесских театров / Р.Бродавко. "Пиковая дама" Александра Бенуа / В.Савченко. Пушкиниана Одесского художественного музея / А.Тюрюмин. "Друзья мои, прекрасен наш союз!" / А.Нирша.

348. Одесский год Пушкина / [Ред.-сост. К.С.Саркисян; Худож. Н.П.Волков]. - О.: Маяк, 1973. - 367 с.

Збірник містить твори поета, написані в Одесі і про Одесу, статтю М.О.Левченка "Одеський рік Пушкіна" та інші матеріали, що висвітлюють життя і творчість поета одеського періоду.

Те саме / [Авт.-сост. К.С.Саркисян; Предисл. Н.И.Поповой-Голлер; Худож. Г.В.Гармидер]. - 2-е изд., доп. и перераб. - О.: Маяк, 1979. - 246 с.: илл.

349. Оксенов И.А. Жизнь А.С.Пушкина / Послесловие К.А.Федина.
- Л.: Пушкинское о-во, 1938. - 47 с.

Пушкін в Одесі. - С. 19-20.

350. Оксман Ю.Г. Нарушение авторских прав ссыльного Пушкина в 1824 г.: (По неизд. материалам) // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 6-11.

Про незаконний передрук "Кавказького бранця" видавцем Є.Ольдекопом (перша половина 1824 р.).

351. Островская Н.К. Тринадцать месяцев // Веч. Одесса. - 1973. - 3 июля.

352. Островська Н., Бульков В. "Для тебе голос мій...": Докум. нарис // Молодь України. - 1968. - 13 лип.

353. Островська Н.К. "Там, где море вечно плещет..." // Комс. іскра. - 1976. - 5 черв.

354. Офенбах П.Ф. Все о Пушкине. - С.Пб.: Изд. дом А.Громова, 1997. - 319 с.

Період одеського заслання поета. - С. 113-130.

355. Пайкин Д.М. Зеленый крест. - М.: Сов. Россия, 1974. - 160 с.

Про поїздку Пушкіна для боротьби з сараною (1824). - С. 150-151.

356. Петров С.М. А.С.Пушкин: Жизнь и творчество. - М.: Моск. рабочий, 1949. - 160 с.

Пушкін в Одесі. - С. 42-46.

357. Петров С.М. А.С.Пушкин: Очерк жизни и творчества. - М.: Сов. Россия, 1961. - 239 с.

Пушкін в Одесі. - С. 77-83.

Те саме. - М.: Просвещение, 1973. - 352 с.

Одеський період життя і творчості поета. - С. 114-122.

358. Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова; Худож. И.Б.Кравцов. - М.: Димофф и К°, 1996. - 592 с.: иллустр.

Подарункове видання, присвячене перебуванню Пушкіна в Одесі. У книзі зібрані матеріали, що розкривають внутрішній світ О.С.Пушкіна як людини, мислителя, художника. У виданні використані справжні і гіпотетичні свідчення пушкінської доби, рідкісні гравюри і літографії. Зроблено спробу окреслити коло особистостей, які мали вплив на формування світогляду поета (А.Шеньє, Дж.Байрон, Павло I, Наполеон, П.І.Пестель, У.Хатчинсон).

359. А.С.Пушкин, 26 мая 1799 - 26 мая 1899 г. // Адресная и справочная книга г. Одессы: Сист. путеводитель / Сост. Л.М.Лукашевский. - О., 1899. - С. 25-27.

Відомості про перебування Пушкіна в Одесі; зображення будинку, в якому жив поет 1823 р.

360. А.С.Пушкин в Кишиневе и Одессе // Одес. вестн. - 1880. - 25 мая (6 июня). - С. 1-2.

Складено за “Материалами для биографии Пушкина” П.В.Анненкова.

361. А.С.Пушкин в Одессе // Одес. новости. - 1899. - 6 мая. - С. 3.

362. А.С.Пушкин в Одессе: Метод. рекомендации в помощь лекторам / Сост. Л.В.Берловская. - О., 1973. - 32 с.

363. Пушкин в Одессе в 1823 г. // Нива. - 1880. - № 36. - С. 714.

364. Пушкин в Одессе (1823-1923) // Спец. лит.-худож. прил. к газ. “Известия”. - О., 1923. - 15 июля.

365. Пушкинский календарь: К столетию со дня гибели А.С.Пушкина. 1837-1937 / Отв. ред. Б.М.Волин. - [М.]: ОГИЗ; Соцэкгиз, 1937. - 158 с.

На багатьох сторінках ювілейного видання (72, 82, 83, 90, 91, 94, 98, 147) є відомості про перебування поета в Одесі.

366. О.С.Пушкін в Одесі: [Зб.] / Відп. ред. П.І.Збандуто; Ред.: В.О.Марченко, В.З.Несторенко, В.Ф.Руденко. - О.: Обл. вид-во, 1949. - 205 с.

Те саме. - 1950.

367. Пыляев М.И. Столетие Одессы (1794-1894) // Всемир. иллюстр. - 1894. - 22 окт. - С. 325-329.

Пушкін в Одесі; А.Різнич і Пушкін; Пам'ятник Пушкіну в Одесі. - С. 331.

368. Рапопорт М.В. Редкие отечественные издания и рукописи // Сокровищница культуры: Сб. ст. / ОГНБ. - О., 1955. - Вып. 1. - С. 48-77.

В одеській газеті "Journal d'Odessa" (1824, 2 черв.) серед осіб, що прибули до Одеси, згадується Пушкін.

369. Рождественский В.А. Читая Пушкина. - 2-е изд. - Л.: Дет. лит., 1966. - 190 с.: иллюстр.

Пушкін в Одесі. - С. 130; Про взаємини поета і Є.К.Воронцової. - С. 164-165.

370. Рильський М.Т. Росії вічна любов // Збір. творів: У 20 т. - К., 1986. - Т. 14: Літературно-критичні статті. - С. 54-62.

Пушкін в Одесі. - С. 56.

371. С.Г.-В. Вообще о Пушкине и об одесском Пушкине в особенности // Одес. вестн. - 1874. - 1 марта. - С. 1-2.

Критичні зауваження до статті П.В.Анненкова "Ал. Серг.Пушкин" (Вестн. Европы. - 1874. - № 2).

372. С.Л-ич. Пушкин в Одессе // Одес. листок. - 1899. - 25 мая (6 июня). - С. 3-4.

373. Селинов В.И. Пушкин в Кишиневе и Одессе // Веч. изв. - О., 1929. - 6 июня.

374. Селинов В.И. А.С.Пушкин в Одессе. - О., 1941. - 67 с.

375. Селинов В.И. Пушкин и греческое восстание: (Опыт ист. коммент. к филэллинистическим пьесам Пушкина) // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 5-31.

Ставлення Пушкіна в одеський період життя до грецького визвольного руху. - С. 19-31.

376. Сенявин А. Александр Сергеевич Пушкин: Биограф. очерк. - М.: Худож. лит., 1939. - 116 с.

Пушкін в Одесі. - С. 47-51.

377. Сербский Г.П. Дело “О саранче”: (Из разысканий в области одес. периода биограф. Пушкина) // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1936. - Т. 2. - С. 275-289.

378. Сербский Г.П. Переезд А.С.Пушкина в Одессу // Тр. ОДУ: 36. філол. ф-ту. - 1940. - Т. 1. - С. 115-119.

379. Сергеев М.Д. Вся жизнь - один чудесный миг: (Пушкин): Композиция. - М.: Мол. гвардия, 1969. - 271 с.: илл.

Про одеський період життя Пушкіна (розд. “В те дни, когда мне были новы все впечатления бытия...”). - С. 92-105.

380. Сергеевский И.В. А.С.Пушкин. - М.: Худож. лит., 1938. - 136 с.

Життя і творчість поета в Одесі. - С. 43-52.

381. Сергеевский И.В. А.С.Пушкин: Науч.-попул. очерк / Под общ. ред. В.Д.Бонч-Бруевича. - М.: Гос. изд-во культ.-просвет. лит., 1949. - 128 с.

Пушкін в Одесі. - С. 34-36.

382. Сергеевский И.В. А.С.Пушкин. - 2-е изд. - М.: Гослитиздат, 1955. - 191 с.

Про одеський період життя поета. - С. 49-60.

383. Сиповский В.В. Пушкин: Жизнь и творчество. - С.Пб., 1907. - 621 с.

Життя і творчість поета в Одесі. - С. 190-212.

384. Скабичевский А.М. Пушкин: Его жизнь и литературная деятельность: Биограф. очерк // Карамзин; Пушкин; Гоголь; Аксаковы; Достоевский: Биограф. очерки / Сост., общ. ред. и послесл. Н.Ф.Болдырева. - Челябинск, 1994. - С. 97-170. - (Жизнь замечат. людей: Биограф. б-ка Ф.Павленкова; Т. 2).

Перебування Пушкіна в Одесі; формування його як митця в цей період. - С. 130-137.

385. Скабичевский А.М. А.С.Пушкин на юге России // Пчелка. - 1889. - 16 апр. - С. 1-4.

Автор, аналізуючи конфлікт між Пушкіним і М.С.Воронцовим, звинувачує поета у запальності і самолюбстві.

386. Скальковский А.А. К биографии Пушкина: По вопросу: где жил Пушкин в Одессе // Одес. вестн. - 1880. - 25 июля (6 авг.). - С. 1-2.
Про неможливість встановити точну адресу проживання Пушкіна в Одесі.

387. Скальковский А.А. О пребывании Пушкина в Одессе // Новое время. - 1899. - 2 мая.
Те саме // Одес. новости. - 1899. - 6 мая. - С. 3.

388. Скатов Н.Н. Русский гений. - М.: Современник, 1987. - 352 с.: портр. - (Б-ка "Любителям российской словесности").
Життя і творчість Пушкіна в Одесі. - С. 207-217.

389. Слонимский Ю.И. Балетные строки Пушкина. - Л.: Искусство, 1974. - 183 с.: иллюстр.
Пушкін і одеський міський театр. - С. 68.

390. Смирнов-Сокольский Н.П. Рассказы о прижизненных изданиях Пушкина, о книгах других авторов, им изданных, о его журнале "Современник", о первом посмертном собр. сочинений, а также о всех газетах, журналах, альманахах, сборниках, хрестоматиях и песенниках, в которых печатались произведения поэта в 1814-1837 годах с приложением снимков с иллюстраций, портретов, заглавных листов и обложек. - М.: Изд-во Всесоюз. кн. палаты, 1962. - 631 с.: иллюстр., портр.

Про південне заслання Пушкіна. - С. 56-138; Про відкриття пам'ятника поетові в Одесі (1889). - С. 474.

391. Соколянский М.Г. Здесь долго ясны небеса...: Беседа с проф. М.Г.Соколянским / Беседу вел Ф.Кохрихт // Слово. - 1992. - 7 нояб. - С. 4.

392. Степаненко Г.А. "Я жил тогда в Одессе пыльной..." // Степаненко Г.А. Основание Одессы; Одесские миниатюры; Малое счастье рыбацкое. - К., 1997. - С. 35-50: иллюстр.

393. Столетие Одессы // Рус. ведомости. - 1894. - 24 авг. - С. 2-3.

Перебування Пушкіна в Одесі.

394. Стоюнин В.Я. Александр Сергеевич Пушкин. Ч. 5. На юге // Ист. вестн. - 1880. - Т. 2. - С. 615-666.
Одеський рік Пушкіна. - С. 655-666.
395. Стратен В.В. Об исчезнувшем пушкинском деле // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 58-59.
Про вірогідність того, що справу "О жаловании коллежского секретаря Пушкина" (1823) можна знайти.
396. Стриженюк С.С. Времен связующая нить // Веч. Одесса. - 1988. - 17 дек.
397. Стриженюк С.С. Что в имени тебе моем? // Слово. - 1999. - 23 апр.
Стосунки Пушкіна з владою. Нагляд за поетом в одеський період.
398. Теробенина Р.Е. Копия "Записок Екатерины II" из архива Пушкина // Временник Пушкинской комиссии. 1966. - Л., 1969. - С. 8-22.
Знайомство Пушкіна з бібліотекою М.С.Воронцова; вірогідність одеського походження копії.
399. Томашевский Б.В. Пушкин // Пушкин А.С. Избранные произведения: В 2 т. - Л., 1961. - Т. 1: Лирика. Поэмы. Сказки. - С. 7-44.
Про одеський період життя і творчості поета. - С. 21-24.
400. Томашевский Б.В. Пушкин: [В 2 кн.]. - М.; Л.: Изд-во АН СССР.
Кн. 1: (1813-1824). - 1956. - 743 с.
Кн. 2: Материалы к монографии (1824-1837). - 1961. - 575 с.
Про перебування поета в Одесі та його листування - на багатьох сторінках.
401. Трость Пушкина // Иллюстр. мир. - 1887. - № 51. - С. 823. - (Калейдоскоп).
402. Трость Пушкина // Ист. вестн. - 1888. - № 2. - С. 514.

403. Трубецкой Б.А. Пушкин в Молдавии: Моногр. исслед. - 6-е изд., перераб. и доп. - Кишинев: Лит. артистикэ, 1990. - 477 с.
Пушкін в Одесі. - С. 341-343.

404. 1799-1837: Пушкин и его время. - М.: ТЕРРА, 1997. - 464 с: иллустр.

Пушкін в Одесі. - С. 130-142. Наведено вірші поета, уривки з його листів, спогади сучасників про Пушкіна, уривки з офіційних документів, портрети одеських знайомих Пушкіна.

405. Усыченко Ю. Памятник нерукотворный // Знамя коммунизма. - 1971. - 6 июня.

Період заслання Пушкіна в Одесі.

406. Утаенная любовь Пушкина / Сост. и прим. Р.В.Иезуитовой и Я.Л.Левкович. - С.Пб.: Академ. проект, 1997. - 494 с.

Одеський період життя поета, творчість, стосунки з А.Різнич, Є.К.Воронцовою, К.Собаньською. - С. 211-224, 295-380, 381-405, 407-468.

407. Фауст. Дни нашей жизни // Одес. почта. - 1912. - 29, 30 янв.

Пушкін в Одесі. Про залізну палицю Пушкіна, що зберігалася в Одесі.

408. Февчук Л.П. Личные вещи А.С.Пушкина: (Из собр. Всесоюз. музея А.С.Пушкина). - Л.: Аврора, 1970. - 83 с.: иллустр.

Опис залізної палиці, якою користувався Пушкін в Одесі; згадка про перстень-талісман, подарований поетові Є.К.Воронцовою. - С. 37-39.

409. Февчук Л.П. Личные и памятные вещи А.С.Пушкина // Февчук Л.П. Портреты и судьбы: Из ленинград. Пушкинианы. - Л., 1990. - С. 152-210.

Про залізну палицю Пушкіна, якою він користувався в Одесі. - С. 180-181; Про перстень-талісман, подарований йому Є.К.Воронцовою. - С. 193, 210-214.

410. Февчук Л.П. Портреты и судьбы: Из ленинград. Пушкинианы. - Л.: Лениздат, 1984. - 232 с.

Про залізну палицю Пушкіна, якою він користувався в Одесі. - С. 193-194; Про перстень-талісман, подарований йому Є.К.Воронцовою. - С. 222-225.

411. Фейнберг И.Л. История одной рукописи: Рассказы литературоведа. - 2-е изд., доп. - М.: Сов. Россия, 1967. - 173 с.

Про зображення Одеси в романі “Євгеній Онегін”. - С. 45-46; Про стосунки поета з М.С.Воронцовим і його від’їзд з Одеси. - С. 46-48; Про знайомство Пушкіна з О.Ф.Ланжероном та про отримані від нього відомості про вбивство Павла І. - С. 90-92.

412. Филиппов И. М.Гершензон: “Образы прошлого” (А.С.Пушкин, И.С.Тургенев, П.В.Киреевский, А.И.Герцен, Н.П.Огарев): [Рец.] // Изв. Одес. библиогр. о-ва. - 1912. - Т. 1, вып. 10. - С. 403-406.

Автор статті висловлює сумнів щодо одночасної закоханості Пушкіна в А.Різничу, гр.Воронцову і кн.Голіцину. - С. 403-404.

413. Франк С. Религиозность Пушкина // Пушкин в русской философской критике: Конец XIX-первая половина XX в. - М., 1990. - С. 380-396.

Спростовується твердження про захоплення Пушкіна атеїзмом в одеський період його життя. - С. 387-388.

414. Фризман Л. Семинарий по Пушкину. - Х.: Энграм, 1995. - 367 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 86-87; Переїзд Пушкіна з Кишинєва до Одеси датовано “3-7 <?> серпня”.

415. Цомакион А.И. Александр Сергеевич Пушкин: Биограф. очерк / Под ред. А.И.Кирпичникова. - О.: Тип. Акц. Южнорус. о-ва печат. дела, 1899. - 75 с.

Пушкін в Одесі. - С. 48-52.

416. Цявловский М.С. Статьи о Пушкине / Сост., ред. и прим. Т.Г.Цявловской; Вступ. ст. С.М.Бонди. - М.: Изд-во АН СССР, 1962. - 436 с. - Библиогр.: с. 409-419.

Про перебування поета в Одесі. - С. 131-133; Про одеських знайомих Пушкіна. - С. 170-171, 274, 294.

417. Черницький Е. Пушкин в Одессе // Большевик. знамя. - 1949. - 5 июня.

418. Чернышевский Н.Г. Александр Сергеевич Пушкин: Его жизнь и соч. // Полн. собр. соч.: В 15 т. - М., 1947. - Т. 3. - С. 310-339.

Про одеський період життя поета. - С. 332-333.

419. Шатилов Б. Пушкин. - М.; Л.: Детгиз, 1940. - 280 с.: илл. Пушкін в Одесі. - С. 61-70.

420. Шахлиевич А., Шахлиевич О. “И звуки слышу я”: От Россини к Моцарту // Вестн. региона. - 1999. - 29 мая.

Музикальні уподобання Пушкіна в одеський період життя.

421. Шкляж И.М. Сокровища семьи Воронцовых: Материалы к лекциям: В помощь изучающим курсы “История Украины” и “Всемирная история”. - О.: ОПИ, 1992. - 116 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 27-29, 76-79.

422. Щербина Л.А. Вчера в Одессу приехал Александр Сергеевич Пушкин: Это было 175 лет назад... // Одес. вестн. - 1998. - 4 июля.

423. Щербина Л.А. “Итак, я жил тогда в Одессе...” // Лит. в шк. - 1974. - № 5. - С. 61-63.

424. Щербина Л.А. “Моей души предел желанный” // Веч. Одесса. - 1987. - 24 янв.

Критичні зауваження до альбому “Моей души предел желанный” (К.: Мистецтво, 1987). Аналіз матеріалів, що стосуються перебування Пушкіна в Одесі.

425. Щербина Л.А. Некоторые дополнения к летописи жизни и окружения А.С.Пушкина одесского периода южной ссылки (по новым материалам) // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. обл. науч. конф. 16-18 мая 1989 г. - О., 1989. - С. 65-67.

426. Щербина Л.А. Одесский год поэта // Пушкинские места: Путеводитель. - М., 1988. - Ч. 2: Крым; Украина и Молдавия; Кавказ и Закавказье; Поволжье и Урал. - С. 154-171.

Те саме // Пушкинские места: Путеводитель: Москва и Подмосковье; Санкт-Петербург и его пригороды; Украина и Молдавия; Псковский край; Верхневолжье; Кавказ и Закавказье; Болдинская земля; Поволжье и Урал. - М., 1999. - С. 315-326.

427. Щербина Л.А. “Под небом - полуденным...”: А.С.Пушкин в Одессе по письмам В.Ф.Вяземской // Веч. Одесса. - 1986. - 6 июня.

428. Щербина Л.А. Прощай, свободная стихия! // Веч. Одесса. - 1974. - 15 авг.

Від'їзд Пушкіна з Одеси.

429. Щербина Л.А. Пушкин в Одессе. - О.: Астропринт, 1999. - 431 с.: илл.

Одеса пушкінської доби, літопис життя і творчості поета в Одесі, коло його знайомих.

430. Эйдельман Н.Я. Вьеварум. - М.: Дет. лит., 1975. - 191 с.

Про пошуки втрачених архівних матеріалів, що стосуються перебування Пушкіна в Одесі. - С. 27-49.

431. Я.А.Д. Пушкин в Одессе // Одес. листок. - 1889. - 16 апр.

432. Яковлев В.А. Значение нашего края в жизни и деятельности А.С.Пушкина // Записки Имп. Новорос. ун-та. - О., 1887. - Т. 45. - С. 49-64.

Пушкін і Одеса. - С. 58-59, 63-64.

Те саме // Память пятидесятилетия смерти Пушкина: Речи в торжеств. собр. Имп. Новорос. ун-та 1 февр. 1887 г. - О., 1887. - С. 49-64.

Про життя і творчість Пушкіна в Одесі. - С. 58-64.

433. Яшин М. “Итак, я жил тогда в Одессе...”: К истории создания элегии Пушкина “Простишь ли мне ревнивые мечты...” // Нева. - 1977. - № 2. - С. 100-143.

Про одеський період життя Пушкіна, його взаємини з А.Різнич і К.Собаньською, з графом І.Й.Віттом.

Див. також 503, 954, 977, 1071.

Оточення Пушкіна в Одесі

434. Авербух Л. Их любили поэты // Одес. вестн. - 1999. - 24 апр. - С. 7.

Серед одеситок, в яких закохувалися поети, - Є.К.Воронцова, А.Різнич, К.Собаньська - одеські захоплення Пушкіна.

435. Авербух Л. Музы поэтов // Веч. Одесса. - 1992. - 12 сент.

Серед жінок, що надихали поетів, - Є.К.Воронцова, А.Різнич, К.Собаньська.

436. Автографы современников Пушкина на книгах из собрания Гос. музея А.С.Пушкина: Аннот. кат. / Сост.: О.В.Аснина, Ю.Ю.Гречихова, С.Н.Тихомирова. - М.: Книга, 1988. - 271 с. - Из змісту: Левшин А.И. - С. 147-150; Липранди И.П. - С. 152-156; Монтандон Ш.Г.Г. - С. 171-174; Собаньская К.Р.Т. - С. 222.

437. Алексеев М.П. Материалы для биографического словаря одесских знакомых Пушкина // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 533-577.

438. Боголепов П.К., Верховская Н.П., Сосницкая М.Д. Окружение поэта // Боголепов П.К., Верховская Н.П., Сосницкая М.Д. Тропа к Пушкину / Под. общ. ред. С.М.Бонди и Ю.Г.Русакowej. - М.: Дет. лит., 1974. - С. 75-252.

До словника включені одеські знайомі поета: П.П.Вігель, М.С.Воронцов, Є.К.Воронцова, В.Ф.Вяземська, М.Т.Козлов, О.Ф.Ланжерон, І.П.Ліпранді, Моралі, О.М.Раєвський, А.Різнич, К.Собаньська, В.І.Туманський.

439. Боровой С.Я. Еще один знакомый Пушкина // Временник Пушкинской комиссии. 1975. - Л., 1979. - С. 125-127.

М.М.Кобозев, жив в Одесі у 1823-1826 рр., писав і публікував вірші.

440. Вацуро В.Э. Пушкин и Аркадий Родзянка: (Из истории гражд. поэзии 1820-х годов) // Временник Пушкинской комиссии. 1969. - Л., 1971. - С. 43-68.

А.Г.Родзянко - поміщик з Полтави, писав вірші, листувався з Пушкіним, бачився з ним в Одесі.

441. Владимирова Л. "...Лукавый демон возмутил..." // Одес. вісті. - 1999. - 28, 29, 30 верес.

Вплив О.М.Раєвського і К.Собаньської на подальшу творчість поета.

442. Вся Одесса: Антология; Словарь / Гл. ред. В.А.Димов. - М.: Димофф и К°, 1997. - 1168 с.: иллустр.

У розділі "Пушкин в Одессе среди друзей и врагов. Мало-известные страницы биографии" (с. 681-686) вміщено портрети, гравюри, малюнки. Серед них - портрети О.М.Раєвського, А.Різнич, М.С.Воронцова, Є.К.Воронцової, Л.М.Наришкіна, О.С.Наришкіної, К.Собаньської, О.Г.Строганова, І.Г.Полетики та ін. У словнику є відомості про одеських знайомих Пушкіна: Моралі, П.П.Вігеля, І.Й.Вітта, М.С.Воронцова, Є.К.Воронцову, В.Ф.Вяземську, Г.П.Зонтаг, Г.В.Зонтага, О.Ф.Ланжерона, О.І.Льовшина, І.П.Ліпранді, П.Л.Лучича, Л.О.Наришкіна, О.С.Наришкіну, Ц.Л.Отоня, О.М.Раєвського, А.Різнич, І.В.Сабанєєва, Ш.Сікара, К.Собаньську, І.О.Стемпковського, О.С.Стурдзу, В.І.Туманського, У.Хатчинсона, Р.С.Едлінг.

443. Воспетые Пушкиным: Стихи и очерк / Авт.-сост. Е.В.Муза; Худож. С.Р.Ковалев. - 2-е изд. - Пермь: Кн. изд-во, 1985. - 158 с.

Із змісту: [А.Різнич]. - С. 35-42; [Є.К.Воронцова]. - С. 104-112.

444. Гаврилов Ю.А. "Под небом голубым..." // Коммерсант юга. - 1999. - 4-18, 18-25 марта. - (К 200-летию А.С.Пушкина).

Одеські захоплення Пушкіна - А.Різнич і Є.К.Воронцова.

445. Григоров А., Ильин В. Кто салютовал Пушкину? // Веч. Одесса. - 1985. - 22 июня.

Про П.О.Григорова, офіцера, який наказав салютувати Пушкіну гарматними пострілами.

446. Губарь О.И. Жизнь и удивительные приключения простодушного Гавриила Геракова // Вестн. региона. - 1995. - 1, 15, 22, 29 апр.; 13 мая.

Про Одесу пушкінської доби, одеське оточення поета.

447. Губарь О.И. Забыли Джаксона! // Лит. Россия. - 1994. - 18 нояб.

Англієць Р.Джаксон працював разом з Пушкіним в канцелярії М.С.Воронцова.

448. Губарь О.И. Кто же он, “феноменальный стилист”? // Лит. Россия. - 1991. - 7 июня.

Про П.І.Брунова, який працював при М.С.Воронцові чиновником для особливих доручень.

449. Губарь О.И. Легендарный извозчик // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 37-40.

Візник Береза (Березовський) возив Пушкіна в Одесі.

450. Губарь О.И. Одесское окружение Пушкина: (Новые док. и материалы) // Тез. 2-й обл. ист.-краевед. науч.-практ. конф., посвящ. 200-летию основания Одессы, 25-летию создания Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры. - О., 1991. - С. 59-60.

451. Губарь О.И. Посланец Альбиона // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 76-82.

Про Р.Джаксона.

452. Губарь О.И. Пушкинское окружение // Вестн. региона. - 1998. - 6, 13 июня; 4, 11, 25 июля; 8 авг.

453. Губарь О.И. Пушкинское окружение: Гл. из кн. “И это все о нем” // Вестн. региона. - 1997. - 30 авг.

Досвід архівного пошуку одеських знайомих Пушкіна.

454. Губарь О.И. Сикар, Рено, Отон и другие // Есть город у моря. - О.: Маяк, 1990. - С. 122-128.

Одеське оточення Пушкіна.

455. Губарь О.И. “Средь новоизбранных друзей...” // Веч. Одесса. - 1988. - 2 сент.

Про нових знайомих Пушкіна в Одесі - рестораторів, власників готелів, клубів, казино.

456. Губарь О.И. “Ум ищет божества, а сердце не находит” // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 60-70.
Про О.С.Стурдзу (1791-1854), сина колишнього правителя Молдавії, чиновника Міністерства закордонних справ, з яким Пушкін зустрічався в Одесі у 1823-1824 рр.
457. Губарь О.И. “Фантом” // Веч. Одесса. - 1992. - 20 окт.
Одеський знайомий Пушкіна, австрійський консул фон Том.
458. Губарь О.И. Шкипер брига “Элиз” // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 82-88.
Про одеського приятеля Пушкіна Гаetano Моралі і про нездійснену втечу Пушкіна за кордон.
459. Губарь О.И. Это был второй Том // Веч. Одесса. - 1995. - 10 июня.
Про одеських знайомих Пушкіна - австрійського консула Тома та його сина.
460. Дань памяти графини Роксандры Скарлатовны Эдлинг, урожденной Стурдзы. - О.: Тип. Т.Неймана и К°, 1848. - 125 с.
Про одеську знайому О.С.Пушкіна, сестру О.С.Стурдзи.
461. Зленко Г.Д. Берег Пушкина // Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 115-145.
В.А.Жуковський в Одесі 1837 року, його зустрічі з одеськими знайомими Пушкіна: Г.П.Зонтаг, Г.В.Зонтагом, О.І.Льовшиним, О.С.Стурдзою, Р.С.Едлінг, розповіді про їхні долі.
462. Зленко Г.Д. Исчезнувшее дело // Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 40-48.
Зроблено спробу з'ясувати адресата пушкінської записки, яка належить до кінця 1823-початку 1824 р.
463. Зленко Г.Д. Одесский знакомец Пушкина // Веч. Одесса. - 1991. - 2 авг. - (Поиски и находки).
Про англійського негоціанта Ч.Е.П.Томсона.
464. Зленко Г.Д. При свете дружбы // Веч. Одесса. - 1988. - 6 июня.

Про одеського знайомого Пушкіна - Я.І.Сабурова (з середини 1825 р. - чиновник канцелярії М.С.Воронцова).

465. Иезуитова Р.В. “Утаенная любовь” Пушкина // Легенды и мифы о Пушкине: [Сб. ст.] / Под ред. М.Н.Виролайнен. - СПб., 1995. - С. 216-240.

Не вперше дослідники прагнуть розгадати: хто ж вона, та “прихована любов” поета. Серед претенденток на цю роль і одеські захоплення поета - Є.К.Воронцова, А.Різнич, К.Собаньська.

466. Ишутин В.В. Иван Петрович Липранди (1790-1880) // Сов. славяноведение. - 1989. - № 2. - С. 85-94.

467. К портрету И.П.Липранди // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 75: портр.

468. Краваль Л. Графиня Роксандра Эдлинг в жизни Пушкина // Кодры. - 1991. - № 6. - С. 194-198.

469. Крапива В.В. Портрет в интерьере Одессы. - О.: Астропринт, 1999. - 158 с. - Из змісту: “В шуме грозных битв”: [М.С.Воронцов]. - С. 45-53; Сиятельный сыск: [К.Собаньская, И.П.Липранди, И.О.Витт]. - С. 54-87; Негоциантка: [А.Ризнич]. - С. 116-120.

470. Лацис А. “Молебнов лести не пою...”: Повесть из давних времен о подлин. событиях и некоторых догадках // Новый мир. - 1987. - № 1. - С. 169-223.

Нові факти і коментар до них щодо П.Д.Кисельова, начальника штабу 2-ї армії, який зустрічався з Пушкіним в Одесі у листоп.-груд. 1823 р. Згадки, пов'язані з Пушкіним і Одесою. - С. 190, 195.

471. Лернер Н.О. “Дон-Жуанский список” // Пушкин / Под ред. С.А.Венгерова. - СПб., 1910. - Т. 4. - С. 88-100.

Серед жінок, якими захоплювався поет і яких він заніс до свого “Дон-Жуанського списку”, є й одеські знайомі Пушкіна - Є.К.Воронцова і А.Різнич.

472. Лернер Н.О. Пушкин и Родзянко / Прим. В.Б.[В.Я.Брюсова] // Рус. архив. - 1900. - Кн. 3, вып. 9. - С. 145-148.

473. Лобикова Н.М. “Тесный круг друзей моих”: Пушкин и декабристы: Пособие для учащихся. - М.: Просвещение, 1980. - 127 с.

Знайомство Пушкіна (в Одесі) з декабристом С.Г.Волконським. - С. 42-43.

474. Мадорский А. Сатанинские зигзаги Пушкина. - М.: Поматур, 1998. - 349 с.

Автор спростовує деякі уявлення про світ Пушкіна. В розділі “Уж эти мне друзья...” значна увага приділяється О.М.Раєвському, а в розділі “Любовь и распутство” серед жінок, яких начебто кохав Пушкін, названі й одеські захоплення поета - А.Різнич, Є.К.Воронцова, К.Собаньська.

475. Макогоненко Г.П. “...Счастье есть лучший университет” // Утаенная любовь Пушкина. - С.Пб., 1997. - С. 381-405.

А.Різнич і Є.К.Воронцова в житті і творчості Пушкіна.

476. Материалы для биографического словаря одесских знакомых Пушкина / Сост.: С.П.Шестериков, Г.П.Сербский, Б.Г.Цомакион и др.; Под рук. М.П.Алексеева // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 3. - С. 3-93. - Из змісту: Алексеев Н.С. - С. 23-24; Али (Морали). - С. 24; Артемьев Н.А. - С. 24-25; Басаргин Н.В. - С. 25; Бер В. - С. 25; Бларамберг И.П. - С. 25-27; Брунов Ф.И. - С. 27-28; Бутурлин М.Д. - С. 28-29; Вигель Ф.Ф. - С. 29-32; Волконская С.Г. - С. 32-33; Волконская А.П. - С. 33-34; Воронцова Е.К. - С. 34-44; Воронцов М.С. - С. 45-48; Вяземская В.Ф. - С. 48-50; Гунчисон. - С. 50-51; Гурьев А.Д. - С. 51-52; Давыдов А.Л. - С. 52; Завальевский Н.С. - С. 53; Зонтаг А.П. - С. 53-55; Казначеева В.Д. - С. 55-56; Казначеев А.И. - С. 56-57; Кирьяков М.М. - С. 57-58; Ланжерон А.Ф. - С. 58-60; Лёвшин А.И. - С. 60-62; Лекс М.И. - С. 62; Липранди И.П. - С. 62-65; Лонгинов Н.М. - С. 65; Лучич Ф.Л. - С. 66; Марини П.Я. - С. 66; Муханов П.А. - С. 67-68; Нарышкина О.С. - С. 68-69; Нарышкин Л.А. - С. 69-70; Олизар Г.Ф. - С. 70-71; Отон Ц. - С. 71-72; Пален Ф.П. - С. 73-74; Писаренко В.З. - С. 74; Пушин П.С. - С. 74-75; Раич С.Г. - С. 75-76; Рено И. - С. 76-77; Ризнич А. - С. 77-79; Ризнич И.С. - С. 79-80; Родзянка А.Г. - С. 80-81; Сабанеев И.В. - С. 81; Савелов (П.П.?) - С. 81-82; Северин Д.П. - С. 82-83; Сенявин И.Г. - С. 83-84; Собаньская К.А. - С. 84-86; Собаньский И. - С. 86; Стурдза А.С. - С. 86-88; Сумароков А. - С. 88; Том, фон. - С. 86-87; Трубецкой П.П. - С. 89-90; Туманский В.И.

- С. 90-91; Франк О.В.Р. - С. 91-92; Фурнье. - С. 92; Эдлинг Р.С. - С. 92-93.

До словника включено 57 біографій тих осіб, з якими Пушкін зустрічався в 1823-1824 рр. в Одесі.

477. Нечкина М.В. Новое о Пушкине и декабристах // Лит. наследство. - М., 1952. - Т. 58: Пушкин. Лермонтов. Гоголь. - С. 155-166.

Про зустріч Пушкіна з С.Г.Волконським в Одесі 1824 р. - С. 166.

478. Оксман Ю.Г. Одесские вольнодумцы пушкинской поры // Былое. - 1923. - № 21. - С. 49-56.

Про В.І.Сухачова, М.К.Арістова, Г.С.Радулова - одеситів, яких 1825 р. було заарештовано за вільнодумство.

479. Перцов П.П. Тайна Пушкина // Голос Москвы. - 1912. - 29 янв. - С. 2.

Любов Пушкіна до А.Різнича та Є.К.Воронцової.

480. Путеводитель по Пушкину. - С.Пб.: Акад. проект, 1997. - 431 с.

Путівник побудовано у вигляді словника, до якого увійшли деякі з одеських знайомих Пушкіна: П.І.Брунов. - С. 73; П.П.Вігель. - С. 83; М.С.Воронцов. - С. 91; Є.К.Воронцова. - С. 91; В.Ф.Вяземська. - С. 93; О.Ф.Ланжерон. - С. 233-234; Моралі. - С. 259; О.С.Наришкіна. - С. 269; О.М.Раєвський. - С. 329; М.М.Раєвський. - С. 330; А.Різнич. - С. 334; В.І.Туманський. - С. 381.

481. А.С.Пушкин и его время в изобразительном искусстве первой половины 19 в. / Вступ. ст. Г.П.Балог и А.М.Мухина. - Л.: Художник, 1985. - 224 с.: илл.

Портрети В.Ф.Вяземської, С.Г.Волконського, членів родин Раєвських, Воронцових і коментар до них. Одеса пушкінської доби.

482. Саунин С.А. Словарь имен, упоминаемых в работе // Саунин С.А. Одесский узел: (История любви А.С.Пушкина и Е.К.Воронцовой): В 2 кн. Кн. 2. - Братск, 1997. - С. 135-160.

В словник включені: П.П.Вігель, С.Г.Волконський, В.Ф.Вяземська, О.Д.Гур'єв, В.Гутчинсон, Л.О. і О.С.Наришкіни, М.Ф.Орлов, О.М.Расвський, В.І.Туманський.

483. Соколов В. “Ивиков журавль” // Лесн. пром-сть. - 1987. - 15 окт.

Про зустрічі П.П.Вігеля з Пушкіним.

484. Соколов В. “Я рад сидеть его соседом” // Лесн. газ. - 1992. - 12 марта.

О.С.Пушкін і П.Д.Кисельов.

485. Сумцов Н.Ф. А.С.Пушкин и А.Г.Родзянко // Харьковский университетский сборник: В память А.С.Пушкина: (1799-1899). - Х., 1900. - С. 327-330.

486. Цявловская Т.Г. Записка к В.Ф.Вяземской // Прометей: Ист.-биограф. альм. - М., 1974. - Т. 10. - С. 160-165. - (Жизнь замечат. людей).
В.Ф.Вяземська - дружина письменника П.А.Вяземського; з нею Пушкін познайомився і заприязнився в Одесі.

487. Черейский Л.А. Словарные дополнения // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 578-584.

Доповнення до “Матеріалів біографічного словника одеських знайомих Пушкіна”, складеного під керівництвом М.П.Алексєєва (Одеса, 1926).

488. Черейский Л.А. Пушкин и его окружение. - 2-е изд., доп. и перераб. - Л.: Наука, 1988. - 544 с. - Из змісту: Алексеев Н.С. - С. 13-14; Артемьев Н.А. - С. 19; Басаргин Н.В. - С. 29; Бер В.М. - С. 36; Береза. - С. 36; Бларамберги. - С. 40; Бороздина А.М. - С. 46; Брунов Ф.И. - С. 49; Буавен Ф.И. - С. 50; Бутурлин М.Д. - С. 55; Варлам К.К. - С. 59; Вигель Ф.Ф. - С. 68; Витт И.О. - С. 72; Владимир. - С. 72; Волконская А.П. - С. 74; Волконская М.М. - С. 75; Волконская С.Г. - С. 75; Волконский С.Г. - С. 76-77; Воронцов М.С. - С. 78; Воронцова А.М. - С. 78; Воронцова Е.К. - С. 79; Вяземская В.Ф. - С. 87; Ганские. - С. 91; Голицына М.А. - С. 110; Грейг А.С. - С. 117; Григоров П.А. - С. 120; Гурьев А.Д. - С. 123; Гутчинсон (Хатчинсон) В. - С. 123-124; Давы-

дов А.Л. - С. 125; Данжеви́ль. - С. 130; Дмитраки. - С. 140; Жилле Р.А. - С. 155; Завалиевский Н.С. - С. 160; Золотарев А.М. - С. 164; Зонтаги. - С. 165; Ильин Н.П. - С. 171; Казначеев А.И. - С. 177; Казначеева В.Д. - С. 177; Кирьяковы. - С. 193; Киселев П.Д. - С. 193-194; Киселева С.С. - С. 194-195; Кобозев М.М. - С. 197; Козлов Н.Т. - С. 198; Колмогоров. - С. 200; Ланжерон А.Ф. - С. 229; Лёвшин А.И. - С. 232-233; Лекс М.И. - С. 233; Липранди И.П. - С. 236; Лонгинов Н.М. - С. 240; Лорович С.В. - С. 241; Лучич Ф.Л. - С. 243; Марини П.Я. - С. 253; Монтандон К. - С. 268-269; Морали. - С. 269; Муханов П.А. - С. 278; Нарышкины. - С. 284; Олизар Г.Ф. - С. 307; Орлов М.Ф. - С. 311; Отон Ц.Л. - С. 315; Пален Ф.П. - С. 319-320; Пикулов. - С. 330; Писаренко В.З. - С. 331; Понятовский К.О. - С. 344; Потоцкий А. - С. 346; Пуцин П.С. - С. 356; Пфейфер. - С. 357; Раевская Е.Н. - С. 359; Раевская С.А. - С. 359; Раевский А.Н. - С. 359-360; Раевский Н.Н. - С. 362; Разумовский П.А. - С. 363; Раич С.Е. - С. 363-364; Рено И.П. - С. 367; Рено О.И. - С. 367; Ржевуский А.А. - С. 368; Рибас М.Ф. - С. 368; Ризнич А. - С. 368; Рипе Л. - С. 371; Родзянко А.Г. - С. 372-373; Сабанеев И.В. - С. 383; Савелов А.П. - С. 384; Сафонов Д.В. - С. 388; Северин Д.П. - С. 391; Сенявин И.Г. - С. 396; Сикары. - С. 398; Слоан. - С. 402; Собаньская К.А. - С. 406; Собаньский А. - С. 407; Спада А.Ф. - С. 415; Стемповский И.А. - С. 418; Стурдза А.С. - С. 423-424; Сумароков А.М. - С. 425; Сухов А. - С. 425; Том. - С. 441; Трубецкой П.П. - С. 446; Туманский А.А. - С. 446; Туманский В.И. - С. 446-447; Фадеева Е.А. - С. 461; Фадеевы. - С. 461; Франк О.-В.Г. - С. 469; Фурнье де Баффлемон В.А. - С. 472; Херхеулидзе З.С. - С. 475; Чернявский. - С. 487; Шаховской В.М. - С. 493; Шварц Д.М. - С. 493; Эдлинг Р.С. - С. 510.

489. Черейский Л.А. Современники Пушкина: Докум. очерки. - Л.: Дет. лит., 1981. - 271 с.

Про одеських знайомих Пушкіна: М.М. і О.М.Раєвських, П.С.Пуціна, М.С.Алексєєва, І.П.Ліпранді, М.С.Воронцова, Є.К.Воронцову, В.Гутчинсона, В.Ф.Вяземську, В.І.Туманського, П.П.Вігеля, О.С.Стурдзу, А.Різнич, К.Собаньську, С.Г.Волконського. - С. 93-121.

490. Чижевич О.О. Город Одесса и одесское общество: Воспоминания старожила. - О., 1894. - 95 с. - Окр. відб. із зб. ст. "Из прошлого Одессы", 1894.

Характеристика М.С.Воронцова і О.І.Казначеева, правителя канцелярії новоросійського генерал-губернатора.

491. Шадрин І. Пушкін // “Так вот кого любил я...”. - М., 1996. - 511 с. - (Женщины в жизни великих людей).

Про любов Пушкіна до А.Різнича і Є.К.Воронцової. - С. 17-19.

492. Штрайх С.Я. Знакомец Пушкина И.П.Липранди // Красная новь. - 1935. - № 2. - С. 212-218.

І.П.Ліпранді (1790-1880) - учасник Вітчизняної війни 1812 р., полковник, з 1822 р. - у відставці. Служив чиновником для особливих доручень при М.С.Воронцові, потім - у Міністерстві внутрішніх справ. Зустрічі Пушкіна з Ліпранді в Бессарабії і Одесі відбувалися систематично, іноді щоденно. І.П.Ліпранді залишив щоденникові записи, де багаторазово йдеться про Пушкіна.

493. Щербина Л.А. Испанские мотивы в творчестве А.С.Пушкина: (Прототипы из одес. окружения) // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф., 22-29 нояб. 1994 г. / ОГУ. - О., 1994. - С. 91-92.

494. Щербина Л.А. Пушкин и Вяземские: (К вопр. о переписке одес. периода) // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф., 23-25 апр. 1992 г. / ОГУ. - О., 1992. - С. 116-118.

495. Щербина Л.А. Пушкин и его одесское окружение // Щербина Л.А. Пушкин в Одессе. - О., 1999. - С. 411-420.

Наведено 183 прізвища осіб, з якими Пушкін зустрічався в Одесі, і коротенькі відомості про них. 39 осіб названо вперше.

496. Эйдельман Н.Я. Юг // Эйдельман Н.Я. Пушкин и декабристы: Из истории взаимоотношений. - М.: Худож. лит., 1979. - С. 10-168.

Стосунки Пушкіна з І.П.Ліпранді, М.С.Алексеевим, О.М.Раевським в одеський період заслання.

Див. також 261.

М.С. та Є.К.Воронцови

Михайло Семенович Воронцов (1782-1856) - граф (з 1845 р. - князь), новоросійський генерал-губернатор.

Єлизавета Ксаверіївна Воронцова (1792-1880) - дружина М.С.Воронцова. Поет захоплювався нею, присвятив їй декілька віршів.

497. Архив князя Воронцова: Книга сороковая: Бумаги фельдмаршала князя Михаила Семеновича Воронцова; Переписка с графами К.В.Нессельроде и А.Ф.Орловым. - М.: Унив. тип., 1895. - С. 12-14.

498. Асатиани Л. Жизнь Акакия Церетели: Моногр. / Пер. с груз. Е.Гогоберидзе и Є.Ананишвили. - Тбилиси: Заря Востока, 1947. - 359 с.

Є.К.Воронцова на схилі літ. - С. 59-67.

499. Бартенев П.И. Заметки о Воронцовой, записанные в Одессе со слов Э.Ланге в 1880 г. // Рус. архив. - 1912. - Т. 2. - С. 159.

500. Берловская Л.В. "Светлейший князь...": Должен ли был Пушкин приносить извинения графу Воронцову? // Юг. - 1999. - 5 июня. - С. 4-5.

501. Гершензон М.О. Пушкин и гр.Е.Воронцова // Гершензон М.О. Образы прошлого: А.С.Пушкин, И.С.Тургенев, П.В.Киреевский, А.И.Герцен, Н.П.Огарев. - М., 1912. - С. 33-50.

Те саме // Гершензон М.О. Мудрость Пушкина. - М., 1919. - С. 185-205.

502. Графиня и поэт: Е.К.Воронцова и А.Пушкин: В 2 ч. / Вступ. ст. О.И.Губаря; Сост. А.И.Шойхет. - О., 1995-1996. - (Одессе 200 лет).

Ч. 1: Твой образ милый. - 32 с.: иллустр.

Ч. 2: Талисман. - 32 с.: иллустр.

Вірші Пушкіна, присвячені Є.К.Воронцовій, її скульптурні та мальовані портрети, в т.ч. і намальовані Пушкінім; відомості про Є.К.Воронцову.

503. Губарь О.И. Воронцов и Воронцова: Докум. очерк. - [О.], [1999]. - 28 с.
504. Губарь О.И. Губернатор // Веч. Одесса. - 1995. - 24 июня.
Про М.С.Воронцова.
505. Евдокимов И. Украденный перстень Пушкина // Среди коллекционеров. - 1923. - № 1-2. - С. 24-26.
Йдеться про перстень, подарований поетові Є.К.Воронцовою.
506. Из бумаг Александра Григорьевича Тройницкого: (С очерком его жизни) // Рус. архив. - 1894. - № 4. - С. 556-594.
Про позитивне ставлення Пушкіна до М.С.Воронцова як начальника.
507. Казик В.О. М.С.Воронцов и А.С.Пушкин: Нетрадиц. взгляд на историю взаимоотношений // Воронцовы - два века в истории России: Материалы науч. конф. - Владимир, 1992. - С. 90-98.
Зроблено спробу реабілітувати М.С.Воронцова у справі вигнання Пушкіна з Одеси.
508. Лернер Н.О. Заметки о Пушкине // Пушкин и его современники. - С.Пб., 1913. - Т. 4, вып. XVI. - С. 19-76.
М.С.Воронцов про Пушкіна. - С. 65-70.
509. Лернер Н.О. По поводу отношений Пушкина к графине Е.К.Воронцовой: (Догадка) // Пушкин и его современники. - С.Пб., 1908. - Вып. VII. - С. 76-78.
510. Муза Е.В. Адресаты лирики Пушкина. - 2-е изд., доп. - М.: Сов. Россия, 1970. - 15 с.: портр.
Про Є.К.Воронцову, про ставлення Пушкіна до неї; портрет Воронцової. - С. 6.
511. Оганян Л.Н. А.С.Пушкин и граф М.С.Воронцов // Кодры. - 1980. - № 9. - С. 148-152.
512. Огарков В.В. Воронцовы, их жизнь и общественная деятельность: Биогр. очерки. - С.Пб.: Тип. т-ва "Общественная польза", 1892. - 96 с. - (Жизнь замечат. людей; Биогр. б-ка Ф.Павленкова).

Про М.С.Воронцова. - С. 64-96; Пушкін і Воронцов. - С. 81-83.

513. Островская Н.К. Каждая эпоха произносит свое слово // Одес. вестн. - 1998. - 6 июня.

Ставлення одеситів до пам'яті М.С.Воронцова в різні часи.

514. Поэт и граф: А.С.Пушкин и М.С.Воронцов: В 2 ч. / Сост. А.И.Шойхет. - О., 1995-1997. - (Одессе 200 лет).

Ч. 1. - 32 с.: илюстр.

Ч. 2. - 32 с.: илюстр.

515. [Саркисян К.С.] “Желаю славы я...” // Одесский год Пушкина: Лит.-краевед. сб. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 186-190.

Пушкін і Є.К.Воронцова. Листування між ними після від'їзду Пушкіна з Одеси.

516. Саунин С.А. Одесский узел: (История любви А.С.Пушкина и Е.К.Воронцовой): В 2 кн. - Братск, 1997. - (Братск - Пушкину. К 200-летию со дня рождения). - В одній суперобкл.

Кн. 1. - 157 с.

Кн. 2. - 164 с.

Автор вважає, що “одеський вузол” - це три лінії кохання: М.С.Воронцов - Є.К.Воронцова, О.М.Раєвський - Є.К.Воронцова і О.С.Пушкін - Є.К.Воронцова, серед яких справжнім взаємним коханням було почуття між поетом і Є.К.Воронцовою.

517. Фауст. Дни нашей жизни // Одес. почта. - 1912. - 29 янв. - С. 3.

Ставлення до Пушкіна гр. М.С.Воронцова.

518. Цявловская Т.Г. “Храни меня, мой талисман...” // Прометей. - М., 1974. - Т. 10. - С. 12-84.

Історія взаємин Пушкіна і Є.К.Воронцової. Детально досліджуються вірші й малюнки поета. Стаття щедро ілюстрована.

Те саме // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 109-154.

Те саме // Утаенная любовь Пушкина. - С.Пб., 1997. - С. 295-380.

519. Цявловский М.А. Из записей П.И.Бартенева: (О Пушкине и гр. Е.К.Воронцовой) // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. - 1969. - Т. 28, вып. 3. - С. 267-276.

520. Штейн С., фон. Тайная любовь Пушкина: (К 35-летию со дня смерти Е.К.Воронцовой. 1880 - 15 апр. 1915) // Петроград. ведомости. - 1915. - 15 апр. - С. 1.

521. Щербина Л.А. Миниатюра есть. Тайны нет // Веч. Одесса. - 1999. - 22 апр. - (Письмо с коммент.).

Про “Жіночий портрет” роботи А.Лагрене. Л.Щербина і Ю.Письмак різними шляхами встановили, що це - портрет Є.К.Воронцової, і обидва претендують на першовідкриття.

522. Щербинин М.П. Биография генерал-фельдмаршала князя Михаила Семеновича Воронцова. - С.Пб., 1858. - X, 354 с.: иллустр.

Правління Воронцова в Новоросійському краї пушкінської доби (гл. XIII). - С. 166-176.

Див. також:

Воронцов М.С. - 14-16, 19, 20, 35, 41, 113, 115, 126, 157, 189, 191, 194, 210, 218, 249, 264, 271, 342, 385, 398, 411, 438, 442, 469, 476, 480, 481, 488-490, 546, 605, 613, 674, 677, 901, 919, 928, 1099, 1116.

Воронцова Є.К. - 142, 149, 150, 157, 190, 200, 236, 238, 268, 369, 406, 408-410, 412, 434, 435, 438, 442-444, 465, 471, 474-476, 479-482, 488, 489, 491, 580, 581, 609, 643, 763, 803, 895, 928.

Г.П. та Є.В.Зонтаги

Ганна Петрівна Зонтаг (1785-1864) - небога поета В.А.Жуковського, письменниця.

Стор Васильович Зонтаг (1786-1841) - її чоловік, американець за походженням. З середини 1820-х років був капітаном над Одеським портом.

523. Губарь О.И. В гостях у Зонтагов // Веч. Одесса.- 1987. - 7 февр.

524. Губарь О.И. Знакомый Пушкина: Из биограф. амер. моряка, который стал надзирателем одес. порта // Рабочая газ. - 1991. - 23 февр.

525. Губарь О.И. Одиссея капитана Зонтага // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 40-47.

526. Губарь О.И. Путь к успеху // Веч. Одесса.- 1987. - 14 нояб.

527. Зленко Г.Д. В домике с окнами на море // Моряк. - 1989. - 1-7 июня. - С. 10.

Пушкін і Є.В.Зонтаг.

528. Зленко Г.Д. Зонтаг Ганна Петрівна // Укр. літ. енцикл. - К., 1990. - Т. 2. - С. 277.

529. Зленко Г.Д. Знакомий Пушкіну американець // Україна. - 1983. - № 11. - С. 9.

530. Зленко Г.Д. Один из знакомых Пушкина // Веч. Одесса.- 1982. - 24 июня.

531. Зонтаг А.П. // Николаевцы: Энцикл. слов.: (2000 персоналий, 1500 портр. и иллюстр.). - Николаев, 1999. - С. 147-148: портр. - (Николаевская б-ка; Вып. 7).

532. Зонтаг (Сантаг) Е.В. // Николаевцы: Энцикл. слов.: (2000 персоналий, 1500 портр. и иллюстр.). - Николаев, 1999. - С. 148: портр. - (Николаевская б-ка; Вып. 7).

533. Попов И. У старого камина // Сов. культура. - 1987. - 14 мая.
Про подружжя Зонтагів.

Див. також 251, 442, 461, 476, 488.

О.Ф.Ланжерон

Олександр Федорович Ланжерон (1763-1831) -
граф, французький емігрант, новоросійський ге-
нерал-губернатор (1815-7.05.1823).

534. Генерал от инфантерии граф Александр Федорович Ланжерон // Зап. Имп. Одес. о-ва истории и древностей. - О., 1877. - Т. 10. - С. 371-381. - (Послужные списки генерал-губернаторов Новороссийского края и Бессарабии).

535. Де-Рибас А.М. Пушкин и Ланжерон-драматург // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 32-40.

536. Ланжерон А.Ф. (1763-1831) // Рус. энцикл. слов. / Изд. И.Н.Березин. - С.Пб., 1874. - Т. 1, отд. 3. - С. 113.

537. Пыляев М. По поводу столетнего юбилея Одессы // Звезда. - 1894. - 21 авг. - С. 675-679.

Пушкін в Одесі. Пушкін і О.Ф.Ланжерон (зі слів П.А.Вяземського).

538. Третьяк А. Из документов Ланжерона // Веч. Одесса. - 1985. - 13 июля.

539. Феденев Р.К. "Рисуй Олениной черты..." // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 29-40.

Одеський період знайомства Пушкіна з О.Ф.Ланжероном. - С. 32-33.

540. Щербина Л.А. Граф А.Ф.Ланжерон // Пассаж. - О., 1996. - № 1. - С. 12-14.

541. Эйдельман Н.Я. Пушкин: История и современность в худож. сознании поэта. - М.: Сов. писатель, 1984. - 368 с.

Пушкін і О.Ф.Ланжерон. - С. 44-48.

Див. також 411, 438, 442, 476, 480, 488.

О.І.Льовшин

Олексій Іраклійович Льовшин (1799-1879) - історик, чиновник канцелярії М.С.Воронцова в Одесі (1823-1826); пізніше (1831-1837) - одеський градоначальник.

542. Зленко Г.Д. "Слишком серьезный прозаик" // Веч. Одесса. - 1984. - 5 июня.

Пушкін і О.І.Льовшин.

543. Лёвшин Алексей Ираклиевич // Энцикл. слов. / Изд. Ф.А.Брокгауз, И.А.Ефрон. - С.Пб., 1896. - Т. XVII (33). - С. 445.

544. Лёвшин Алексей Ираклиевич // Русский биографический словарь / Под наблюдением А.А.Половцева. - С.Пб., 1914. - Лаб-Ляш. - С. 159-160.

545. Лёвшин Алексей Ираклиевич (1799-1879) // БСЭ. - 3-е изд. - М., 1973. - Т. 14. - С. 243.

546. На память юбилея А.И.Левшина. - С.Пб: Тип. т-ва “Общественная польза”, 1868. - 39 с.

8 квітня 1868 р. О.І.Льовшин відзначив 50-річчя своєї діяльності. У промові з цієї нагоди ювіляр згадав роки служби в Одесі, тих, з ким довелося разом працювати, окремо зупинився на “зірці першої величини нашого літературного світу” - Пушкіні. Він намагався позбавити М.С.Воронцова звинувачень у переслідуванні Пушкіна.

Див. також 436, 442, 461, 476, 488.

К.Монтандон

Карл Монтандон - автор книги “Путівник мандрівника по Криму...” (1834, французькою мовою).

547. Архив Раевских. Т. 4 / Изд. П.М.Раевского; Ред. и прим. Б.Л.Модзалевского. - С.Пб.: Тип. М.А.Александрова, 1912. - 725 с.

Про книгу К.Монтандона, надруковану 1834 року в Одесі і подаровану автором Пушкіну. - С. 246

548. Губарь О.И. “Лик Бахчисарая” // Губарь О.И. Пушкин. Театр. Одесса. - О., 1993. - С. 82-88.

549. Губарь О.И. Янтарь и яхонт // Вестн. региона. - 1998. - 6, 13 июня; 4, 11, 25 июля; 8 авг. - (К 200-летию А.С.Пушкина).

550. Щеголев П.Е. Неизвестное письмо Монтандона к Пушкину // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1936. - Т. 2. - С. 334-336.

Лист К.Монтандона від 1 квіт. 1834 р.

Див. також 436, 488, 795.

Родина Раєвських

В Одесі Пушкін підтримував дружні стосунки з родиною Раєвських, дітьми відомого генерала, героя Вітчизняної війни 1812 р. М.М.Раєвського: синами Олександром і Миколою та дочками Катериною, Оленою, Марією і Софією.

Олександр Миколайович Раєвський (1795-1868) - полковник, прототип пушкінського “Демона”, був суперником поета в романі з Є.К.Воронцовою. Микола Миколайович Раєвський (1801-1843) - тоді полковник Сумського гусарського полку, зустрічався з Пушкіним в Одесі в січні-лютому 1824 р.

551. Архив Раевских. Т. 1 / Изд. П.М.Раевского; Ред. и прим. Б.Л.Модзалевского. - С.Пб.: Тип. М.А.Александрова, 1908. - 575 с.

Листування Пушкіна з родиною Раєвських. - С. 221, 233, 238, 242, 254, 258, 425.

552. Галушко Т.К. “Раевские мои...” - Л.: Лениздат, 1991. - 160 с.: илл.

Про О.М.Раєвського. - С. 86-101.

553. Лакшин В.Я. “Евгений Онегин” Пушкина // Лакшин В.Я. Судьбы: От Пушкина до Блока: Телевиз. опыты. - М.: Искусство, 1990. - С. 24-64.

Одеса і одесити; О.М.Раєвський у житті Пушкіна.

554. Лакшин В.Я. “Спутник странный”: (Александр Раевский в судьбе Пушкина и роман “Евгений Онегин”) // Лакшин В.Я. Биография книги: Ст., исслед., эссе. - М., 1979. - С. 72-223.

Те саме // Лакшин В.Я. Пять великих имен. - М., 1988. - С. 3-112.

555. Лобикова Н.М. “Раевские мои” // Лобикова Н.М. “Тесный круг друзей моих”: Пушкин и декабристы: Пособие для учащихся. - М., 1980. - С. 63-126.

Пушкін і родина Раєвських.

556. Муза Е.В. Друзья души моей. - М.: Сов. Россия, 1969. - Б.паг.
Серед портретів друзів і знайомих Пушкіна - зображення
О.М.Раєвського, відомості про нього та присвячені йому
вірші поета.

557. А.С.Пушкин и его литературное окружение: Портреты и рисунки / Ред. и вступ. ст. И.С.Зильберштейна. - [М.]: Изд. Гос. лит. музея, 1938. - 78 с.

Про М.М.Раєвського. - С. 26-27.

Те саме. - 1938. - 110 с.

Про М.М.Раєвського. - С. 47.

558. [Саркисян К.С.]. "Неверный друг Яго..." // Одесский год Пушкина: Лит.-краевед. сб. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 191-196.

Про долю О.М.Раєвського і зв'язки Пушкіна з ним та родиною Раєвських після від'їзду Пушкіна з Одеси.

559. Сафонов Ю. Легенда о Пушкине: История одного поиска // Радуга. - 1979. - № 10. - С. 186-188.

З приводу книги М.Лопатіна "Город наш Кадиевка".
Спростовується версія про відвідини Пушкіним містечка Єленовки, яке належало тоді Раєвським. Досліджується історія родини Раєвських. Важливий внесок у це дослідження зробила головний бібліограф Одеської державної наукової бібліотеки ім. М.Горького С.В.Дзюбіна.

560. Семья Раевских // Друзья Пушкина: Переписка; Воспоминания; Дневники: В 2 т. / Сост., биогр. очерки и прим. В.В.Кунина. - М., 1984. - Т. 2. - С. 63-134.

Те саме. - 1986.

Про О.М.Раєвського. - С. 73-80.

Див. також 28, 46, 438, 441, 442, 474, 480-482, 488, 489, 496, 516, 581, 613, 625, 646.

А.Різнич

Амалія Різнич (1803-1825) - дружина одеського
негоціанта, з якою Пушкін зустрічався майже

протягом року. Їй було присвячено декілька віршів поета.

561. Антонович И. Г-жа Ризнич и Пушкин // Южнорус. альм. - О., 1899. - Год пятый. - С. 11-19. - (Лит. отдел).

Досліджується історія взаємин Пушкіна і А.Різнич, а також коментуються статті на цю тему К.П.Зеленецького, П.В.Анненкова, О.І.Незеленова.

562. Аринштейн Л.М. “У ног Амалии прекрасной”: (Одес. роман Пушкина) // Человек. - 1999. - № 14. - С. 81-92.

563. Де-Рибас А.М. Еще о Пушкине и Ризнич // Изв. Одес. библиогр. о-ва при Имп.. Новорос. ун-те. - О., 1915. - Т. 4, вып. 1. - С. 1-2.

564. Де-Рибас А.М. Пушкин и Амалия Ризнич // Де-Рибас А.М. Старая Одесса / Авт. вступ. ст. к настоящему изд. В.А.Димов.- М., 1995. - С. 96-100. - Репринт. відтворення вид. 1913 р.

565. Зарин А. Увлечения А.С.Пушкина: Ризнич // Россия. - 1899. - 3 мая. - С. 2.

566. Зеленецкий К.П. Г-жа Ризнич и Пушкин: (Посвящается П.В.Анненкову) // Отзывы о Пушкине с юга России / Сост. В.А.Яковлев. - О., 1887. - С. 137-148.

567. Зингер Е. “Во мне бессмертна память милой...” // Вопр. лит. - 1998. - № 2. - С. 121-152.

А.Різнич в житті і творчості Пушкіна.

568. Прожогин Н.П. “Для берегов отчизны дальней...”: В поисках Амалии Ризнич // Лит. газ. - 1993. - 2 июня. - С. 6.

569. Сиверс А.А. Семья Ризнич: (Новые материалы) // Пушкин и его современники: Материалы и исслед. - Л., 1927. - Вып. XXXI-XXXII. - С. 85-104.

570. Филиппов И. Мучительная тень: (Г-жа Ризнич) // Филиппов И. Неумирающие темы: Лит. очерки. - О., [1913]. - С. 5-20.

571. Халанский М.Е. Пушкин и г-жа Ризнич // Харьковский университетский сборник: В память А.С.Пушкина: (1799-1899). - Х., 1900. - С. 423-426.

572. Щеголев П.Е. Амалия Ризнич в поэзии А.С.Пушкина // Щеголев П.Е. Первенцы русской свободы. - М.: Современник, 1987. - С. 261-284.

Див. також 101, 142, 260, 367, 406, 412, 433-435, 438, 442-444, 465, 469, 471, 474-476, 479, 480, 488, 489, 491, 609, 616, 617, 643.

К.(Ш.)Сікар

Карл (Шарль) Якович Сікар (1773-1830)- французький негодіант. Переїхав до Одеси 1804 р.

573. Губарь О.И., Коциевский А.С. Возвращение “Сикара Второго” // Веч. Одесса. - 1996. - 11 мая. - С. 6.

574. Губарь О.И. “Письма” Шарля Сикара // Веч. Одесса. - 1987. - 3 янв.

575. Фомин С. Одесский знакомый поэта // Лит. Россия. - 1982. - 4 июня. - С. 24.

576. Чарнецкий В.А. Загадка Сикара // Веч. Одесса. - 1989. - 21 окт.

Див. також 442, 454, 488, 1171.

К.Собаньська

Кароліна Адамівна Собаньська (1794-1885)- одна з жінок, якими захоплювався Пушкін в Одесі. Була причетна до таємного політичного розшуку.

577. Ахматова А.А. Болдинская осень: (8-я глава “Онегина”) // Сочинения: В 2 т. - М., 1986. - Т. 2: Проза; Переводы. - С. 135-148.

Любов Пушкіна до К.Собаньської, її вплив на настрої і творчість Пушкіна 1830 року. Риси Собаньської в героїнях творів, написаних Пушкіним того часу (заміжня Тетяна в

“Євгенії Онегіні”, Лаура в “Кам’яному гості”), часті згадки про одеський період життя поета.

578. Базилевич В. Автограф “Что в имени тебе моем?” // Лит. наследство. - М., 1934. - Кн. 16-18. - С. 876-879.

579. Владимірова Л. “...От милых южных дам...” // Одес. вестн. - 1999. - 7 авг. - С. 10.

580. Владимірова Л. “Храни меня, мой талисман...” // Веч. Одесса. - 1999. - 18, 21 сент.

В статті спростовується традиційний міф про любов Пушкіна до Є.К.Воронцової і роман з нею, натомість, підкреслюється велике значення в житті і творчості поета К.Собаньської.

581. Владимірова Л. “Ужель та самая Татьяна?..” // Одес. вісті. - 1999. - 17, 18 серп.

Автор поділяє думку А.А.Ахматової, що прототипом заміжньої Тетяни в “Євгенії Онегіні” значною мірою була К.Собаньська. Згадуються Одеса пушкінської доби, О.М.Раєвський, Є.К.Воронцова.

582. [Губарь О.И.]. Портрет Каролины Собаньской: (По материалам почетного члена Одес. о-ва коллекционеров А.Прихоцкого и А.Нагорного) // Одес. вестн. - 1993. - 24 февр.

583. Лернер Н.О. “Что в имени тебе моем?”: (О дате и посвящении пьесы) // Рус. библиофил. - 1911. - № 5. - С. 60-62.

Вірші Пушкіна в альбом К.Собаньської.

584. Лотман Ю.М. Беседы о русской культуре: Быт и традиции русского дворянства (XVIII - нач. XIX в.). - С.Пб.: Искусство, 1994. - 399 с., 5 л. илл.юстр.

Пушкін і Кароліна Собаньська. - С. 67-72.

585. Мисюк В.С. Адресат известен // Одес. вісті. - 1999. - 20, 25 трав.

Автор висуває і обґрунтовує припущення, що вірш “Я помню чудное мгновенье...” присвячено не Г.П.Керн, а К.Собаньській.

586. Никитин С. Любовь зла? // Юг. - 1999. - 4 июня.

Доля К.Собаньської; її зв'язки з Пушкіним.

587. Прожогин Н.П. Каролина Собаньская в письмах маршала Мармона и Бальзака // Временник Пушкин. комиссии. - С.Пб., 1996. - Вып. 27: Сб. науч. тр. - С. 163-172.

588. Рукою Пушкина: Несобр. и неопубл. тексты / Подгот. к печати и коммент. М.А.Цявловского, Л.Б.Модзалевского, Т.Г.Зенгер. - М.; Л.: Academia, 1935. - 927 с. - (Тр. Пушкин. комис. Ин-та рус. лит. (Пушкин. дома) АН СССР).

Про К.Собаньську та гр. І.Й.Вітта; ставлення Пушкіна до К.Собаньської. - С. 179-208.

589. Сінкевич Б. Портрет невідомої: Слідами літ. героїв // Молодь України. - 1970. - 20 верес.

Пошуки портрета К.Собаньської; згадуються зустрічі Пушкіна з Собаньською в Одесі (1823).

590. Трунов О. "Существо выдающееся и злоторное..." // Наука и религия. - 1996. - № 5. - С. 42-44.

Біографія К.Собаньської, одеський період її життя, зв'язки з Пушкіним.

591. Фридкин В.М. Записки Каролины Собаньской // Фридкин В.М. Чемодан Клода Дантеса: Рассказы. - М., 1997. - С. 117-135.

Те саме // Мир Паустовского. - М., 1999. - № 14. - С. 101-108.

Доля К.Собаньської, Пушкін і К.Собаньська.

Див. також 141, 338, 406, 433-436, 438, 441, 442, 465, 469, 474, 476, 488, 489, 910.

В.І.Туманський

Василь Іванович Туманський (1800-1860) - поет, чиновник канцелярії М.С.Воронцова (1823-1828), товаришував з Пушкіним в Одесі, підтримував дружні стосунки і після від'їзду Пушкіна з Одеси.

592. Браиловский С.Н. Василий Иванович Туманский: Из его бумаг: А.С.Пушкин; А.А.Бестужев; В.К.Кюхельбекер; П.И.Пестель // Рус. старина. - 1890. - № 8. - С. 378-380.

593. Браиловский С.Н. В.И.Туманский: (Биогр. очерк) // Туманский В.И. Стихотворения и письма / Ред., биогр. очерк и прим. С.Н.Браиловского. - С.Пб., 1912. - С. 6-41.

594. Губарь О.И. Актуарисус В.И.Туманский // Веч. Одесса. - 1988. - 5 марта.

595. Заславский И.Я. Пушкин и Украина: Укр. связи поэта; Укр. мотивы в его творчестве. - К.: Вища шк., 1982. - 152 с.
Пушкін і В.І.Туманський. - С. 36-37.

596. Л.Н.[Лернер Н.О.] Забытый поэт // Новорос. телеграф. - 1899. - 10 (22) июня. - С. 1.

597. А.С.Пушкин и В.И.Туманский // Переписка А.С.Пушкина: В 2 т. / Сост. и коммент. В.Э.Вацура и др. - М., 1982. - Т. 2. - С. 163-175.
Про В.І.Туманського; Листи Пушкіна до нього і листи Туманського до Пушкіна.

598. Саводник В.Ф. Забытый поэт "Пушкинской плеяды": В.И.Туманский // Рус. вестн. - 1902. - Кн. 2. - С. 544-563.
Вплив Пушкіна на творчість В.І.Туманського.

599. Тынянов Ю.Н. Пушкин и Кюхельбекер // Лит. наследство. - М., 1934. - Кн. 16-18. - С. 321-378.
Лист В.І.Туманського до В.К.Кюхельбекера від 11 груд. 1823 р. з допискою Пушкіна. - С. 351-354.

600. Цявловская Т.Г. Мария Волконская и Пушкин: (Новые материалы) // Прометей. - М., 1966. - Т. 1. - С. 54-71.

Наведено уривок з одеського листа В.І.Туманського від 5 груд. 1823 р.

601. Цявловская Т.Г. Туманский // Цявловская Т.Г. Рисунки Пушкина. - М., 1987. - С. 147-154.

Про В.І.Туманського і зв'язки Пушкіна з ним в Одесі та після від'їзду в Михайловське.

Див. також 21, 23, 130, 131, 137, 150, 157, 438, 442, 476, 480, 482, 488, 489.

У.Хатчинсон

Англієць Уїльям Хатчинсон (Гутчинсон) - доктор медицини, член медичних і хірургічних товариств Лондона й Парижа, домашній лікар сім'ї Воронцових.

602. Аринштейн Л.М. Одесский собеседник Пушкина // Временник Пушкинской комиссии. 1975. - Л., 1979. - С. 58-70.

603. Гроссман Л.П. Кто был "умный афей"? (Пушкин и д-р Гутчинсон) // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1941. - Т. 6. - С. 414-419.

604. Доктор Хатчинсон // Потаенные романы Пушкина: 1823-1824 / Сост., ст. и коммент. В.А.Димова. - М., 1996. - С. 431.

Див. також 358, 442, 476, 482, 488, 489.

Творчість Пушкіна одеського періоду

605. Акулова Е.А. Сатира А.С.Пушкина на Воронцова: Из истории рус. лит. // Учен. зап. Ленинград. гос. пед. ин-та им. А.И.Герцена. - 1963. - Т. 245. - С. 197-215.

606. Белинский В.Г. Статьи о Пушкине: Май 1843-сент. 1846 // Полн. собр. соч.: В 13 т. - М., 1955. - Т. 7. - С. 97-583.

Характеристика поем Пушкіна, в т.ч. південних поем. - С. 358-431; Аналіз поетичного опису Одеси в романі "Євгеній Онегін". - С. 336.

607. Благой Д.Д. А.С.Пушкин. - М.: Гослитиздат, 1949. - 95 с.
Творчість Пушкіна періоду південного заслання. - С. 28-34; Про висилку поета з Одеси. - С. 34.
608. Благой Д.Д. Творческий путь Пушкина: (1813-1826). - М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1950. - 580 с.
Творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 246-362.
609. Благой Д.Д. Творческий путь Пушкина: (1826-1830). - М.: Сов. писатель, 1967. - 723 с.
А.Різнич і Є.К.Воронцова в творчості поета. - С. 493-501.
610. Бонди С.М. Рождение реализма в творчестве Пушкина // Бонди С.М. О Пушкине: Ст. и исслед. - 2-е изд. - М., 1983. - С. 4-165.
Творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 21-74.
611. Бориневич-Бабайцева З.А. Изучение творчества Пушкина в Одессе и в Одесском университете // Ювіл. сесія, присвячена 100-річчю Одес. держ. ун-ту: Тези доп.: Філол. науки. - О., 1965. - С. 4-7.
612. Бориневич-Бабайцева З.А. Лирика Пушкина южного периода // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 99-130.
Про лірику Пушкіна одеського періоду. - С. 120-130.
613. Бродский Н.Л. Евгений Онегин: Роман А.С.Пушкина: Пособие для учителя. - 5-е изд.- М.: Просвещение, 1964. - 416 с.: илл., портр.
Глави, написані в Одесі. - С. 13; Про листи поета з Одеси, в яких він повідомляє про роботу над романом. - С. 17-18; Про О.М.Раєвського як одного з прототипів Онегіна. - С. 347; Про конфлікт між Пушкіним і М.С.Воронцовим. - С. 369.
614. Вацуρο В.Э. К генезису пушкинского “Демона” // Сравнительное изучение литератур: Сб. ст. к 80-летию акад. М.П.Алексеева. - Л., 1976. - С. 253-259.

615. Вацуро В.Э. К истории элегии “Простишь ли мне ревнивые мечты” // Временник Пушкинской комиссии. 1978. - Л., 1981. - С. 5-21.

616. Вересаев В.В. К психологии пушкинского творчества: (В связи с вопр. о датировке элегии на смерть Амалии Ризнич) // Вересаев В.В. В двух планах: Ст. о Пушкине. - М.: Недра, 1929. - С. 7-30.

Згадується історія взаємин Пушкіна й А.Різнич.

617. Висковатов-Висковатый П.А. Образ Ризнич в стихотворениях Пушкина // Рус. мысль. - 1905. - Кн. VIII. - С. 30-49.

618. Городецкий Б.П. К истории издания “Кавказского пленника” // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1936. - Т. 2. - С. 290-293.

Про незаконний передрук поеми в травні 1824 р.

619. Городецкий Б.П. Лирика Пушкина: Пособие для учителя. - Л.: Просвещение, 1970. - 184 с. - Библиогр.: с. 179-183.

Аналіз творчості поета одеського періоду (гл. “Лирика южной ссылки”). - С. 51-82.

620. Григорьян К.Н. Из элегической поэзии Пушкина начала 1820-х годов: (К истории текста стихотворения “Надеждой сладостной младенчески дыша”) // Временник Пушкинской комиссии. 1972. - Л., 1974. - С. 36-46.

621. Гроссман Л.П. Онегинская строфа // Пушкин: Сб. 1-й / Под ред. Н.К.Пиксанова; Пушкин. комис. О-ва любителей рос. словесности. - М., 1924. - С. 115-161.

Аналіз строфіки роману “Євгеній Онегін”.

622. Губарь О.И. Источники “Путешествия в Арзрум” // Веч. Одесса. - 1988. - 14 мая.

Про деякі документи, що зберігаються в Державному архіві Одеської області і стосуються “Подорожі до Арзума”.

623. Гуревич А.М. От “Кавказского пленника” к “Цыганам” // В мире Пушкина: Сб. ст. / Сост. С.И.Машинский. - М., 1974. - С. 63-84.

Аналіз південних поем Пушкіна.

624. Гуревич А.М. Творчество Пушкина-романтика // Гуревич А.М. Романтизм в русской литературе: Пособие для учащихся. - М., 1980. - С. 44-65.

Дослідження творів одеського періоду. - С. 52-54, 61-65.

625. Дамдинов Н.Г. Прообраз пушкинского “Демона” // Дамдинов Н.Г. Летопись народной жизни: Ст. и заметки о лит. - Улан-Удэ, 1974. - С. 77-85.

Автор висловив припущення, що прототипом “Демона” є декабрист В.Ф.Раєвський.

626. Донская С.Л. К истории стихотворения “Телега жизни” // Пушкин: Исслед. и материалы. - Л., 1974. - Т. 7: Пушкин и мировая литература. - С. 215-220.

627. Зеленецкий К.П. О художественно-национальном значении произведений Пушкина: Речь // Годи́чный акт в Ришельевском лицее 30-го авг. 1854 г. - О., 1854. - С. 3-29.

Про вірш “Телега жизни”. - С. 11.

628. Из хроники творчества А.С.Пушкина: Одесса // Одесский год Пушкина / Ред.-сост. К.С.Саркисян. - О., 1973. - С. 317-324.

Те саме. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 157-163.

629. Измайлов Н.В. Строфы о Наполеоне и Байроне в стихотворении “К морю” // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1941. - Т. 6. - С. 21-29.

630. Искрин М. “Прощай, свободная стихия!”: К годовщине гибели А.С.Пушкина // Вод. трансп. - 1989. - 9 февр.

Пушкінське осмислення моря у віршах одеського періоду і в подальшій творчості.

631. Кибальник С.А. Из комментариев к пушкинской лирике одесского периода // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. обл. науч. конф. 16-18 мая 1989 г. - О., 1989. - С. 4-6.

632. Кибальник С.А. “Таврида” и стихотворный триптих 1822-1824 годов // Кибальник С.А. Художественная философия Пушкина. - С.Пб., 1998. - С. 158-164.

Про вірші одеського періоду: “Надеждой сладостной младенчески дыша”, “Прозерпина”.

633. Кирпотин В.Я. Вершины: Пушкин. Лермонтов. Некрасов. - М.: Худож. лит., 1970. - 375 с.

Аналіз епіграми “Ваш дед портной, ваш дядя повар...”. - С. 105-106.

634. Кирпотин В.Я. Наследие Пушкина и коммунизм. - М.: Худож. лит., 1936. - 311 с.

Аналіз віршів одеського періоду. - С. 15, 16, 25, 26, 65.

Те саме. - 2-е изд. - 1938. - 231 с.

Аналіз віршів одеського періоду. - С. 17, 18, 45, 46, 135, 136.

635. Котляревский Н.А. Литературные направления александровской эпохи: Пособие для приступающих к изучению рус. изящной словесности XIX в. - 2-е изд., перераб. - С.Пб.: Тип. М.М.Стасюлевича, 1913. - 407 с.

Творчість Пушкіна періоду південного заслання. - С. 150-187.

636. Левкович Я.Л. Автобиографическая проза и письма Пушкина / Отв. ред. С.А.Фомичев. - Л.: Наука, 1988. - 328 с.

Світогляд Пушкіна в одеський період життя, творчість поета в цей період. - С. 100, 110, 111, 236-237, 244, 250, 268-269, 270.

637. Левченко М.О. Одеські джерела “Полтави” // Літ. Україна. - 1987. - 5 лют. - С. 4.

З історії створення поеми.

638. Левченко М.А. Пушкинская лирика одесского периода // Учені Одеського державного університету: Професор Андрій Володимирович Недзвідський: Тези доп. та повідомл. обл. наук.-творчої конф. 16-18 листоп. 1988 р. - О., 1988. - С. 56-58.

639. Лернер Н.О. Стихотворения 1823 года // Пушкин / Под ред. С.А.Венгерова. - С.Пб., 1908. - Т. 2. - С. 615-629.

640. Лернер Н.О. Стихотворения 1824 года // Пушкин / Под ред. С.А.Венгерова. - С.Пб., 1909. - Т. 3. - С. 510-556.

Досліджуються вірші 1824 р., більшість з яких написана в Одесі або пов'язана з Одесою.

641. Маймин Е.А. "К морю": Стихотворение Пушкина // Лит. в шк. - 1974. - № 2. - С. 25-29.

642. Макогоненко Г.П. Избранные работы: О Пушкине, его предшественниках и наследниках. - Л.: Худож. лит., 1987. - 640 с.

Творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 292-295.

643. Макогоненко Г.П. Творчество А.С.Пушкина в 1830-е годы (1830-1833). - Л.: Худож. лит., 1974. - 374 с.

А.Різнич і Є.К.Воронцова в житті й творчості Пушкіна. - С. 35-95.

644. Манн Ю.В. Система "южных поэм" Пушкина // Манн Ю.В. Поэтика русского романтизма. - М.: Наука, 1976. - С. 31-98.

645. Медведева И.Н. Пушкинская элегия 1820-х годов и "Демон" // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1941. - Т. 6. - С. 51-71.

646. Мейлах Б.С. "Евгений Онегин" // История русского романа: В 2 т. - М.; Л., 1962. - Т. 1. - С. 100-156.

Уривок з листа Пушкіна П.А.Вяземському від 4 листоп. 1823 р. щодо задуму "Євгенія Онегіна". - С. 103; Уривок з листа поета братові, датованого початком 1824 р., з приводу того, що М.М.Раєвський "ганить" роман. - С. 112.

647. Модзалевский Б.Л. Затерявшийся автограф Пушкина // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 1-3.

Автограф (XVIII і XIX строфи першої глави "Євгенія Онегіна") стосується одеського періоду життя Пушкіна.

648. Недзведский А.В. Рожденная Одессой // Горизонт. - О., 1974. - С. 8-9.

Про першу главу роману "Євгеній Онегін".

649. Незеленов А.И. Александр Сергеевич Пушкин в его поэзии: Первый и второй периоды жизни и деятельности: (1799-1826). - С.Пб.: Тип. А.С.Суворина, 1882. - 248 с.

Одеський період творчості поета, біографічні елементи в творах цього періоду. - С. 144-173.

650. Немировский И.В. Стихотворение А.С.Пушкина “Свободы сеятель пустынный...” в контексте общественного движения начала 20-х гг. XIX в. // Литература и история. - С.Пб., 1992. - С. 78-88.

651. Непомнящий В.С. Из наблюдений над текстом “Евгения Онегина” // Московский пушкинист. - М., 1996. - [Вып.] II. - С. 135-165.

Аналіз першої глави. - С. 156-165.

652. Нольман М.Л. От “Демона” Пушкина к “Демону” Некрасова // К истории русского романтизма. - М., 1973. - С. 386-418.

653. Одесские адресаты лирики Пушкина: Приглашение [на заседание Одес. гор. клуба любителей миниатюр. книг] / Репрод. с рис. А.С.Пушкина худож. С.В.Калмыкова. - О., [1985]. - 12 с.: илл.

654. Онопрієнко О. “Мой дядя самых честных правил...” // Одес. вісті. - 1998. - 2 квіт.

До 175-річчя роману “Євгеній Онегін”.

655. Павлюк Н.В. О языке первых глав “Евгения Онегина” // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 289-293.

656. Сандомирская В.Б. “Отрывок” в поэзии Пушкина двадцатых годов // Пушкин: Исслед. и материалы. - Л., 1979. - Т. 9. - С. 69-82.

Історико-літературне вивчення особливостей пушкінської художньої форми; вплив одеського періоду на подальшу творчість поета; його захоплення А.Шеньє.

657. Сандомирская В.Б. Первый перевод Пушкина из Андре Шеньє // Пушкин: Исслед. и материалы. - Л., 1974. - Т. 7. - С. 167-184.

Перший переклад з А.Шеньє зроблено в Одесі 1823 р.

658. Саркисян К.С. Примечания // Одесский год Пушкина / Ред.-сост. К.С.Саркисян. - О., 1973. - С. 351-362.

Коментар до творів Пушкіна, написаних в Одесі або пов'язаних з Одесою.

659. Свирин Н. Пушкин на переломе к реализму: ("Цыганы") // Знамя. - 1936. - № 4. - С. 234-256.

Творчість Пушкіна періоду 1823-1824 рр.

660. Сегал Д. Анализ одного стихотворения: ("Ночь") // Пушкинский сборник. - Иерусалим, 1997. - Вып. 1. - С. 13-20.

661. Секирин П.В. Макроструктура поэмы А.С.Пушкина "Цыганы" // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. обл. науч. конф. 16-18 мая 1989 г. - О., 1989. - С. 24-25.

662. Сидяков Л.С. К истории работы Пушкина над второй главой "Евгения Онегина" // Временник Пушкинской комиссии. 1973. - Л., 1975. - С. 5-11.

663. Силантьева В.И. Одесский год Пушкина: Эволюция романтической поэмы // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. обл. науч. конф. 16-18 мая 1989 г. - О., 1989. - С. 119-120.

664. Сиповский В.В. Пушкин в Александровскую эпоху // Сиповский В.В. История русской словесности. - 5-е изд. - Пг., 1916. - Ч. III, вып. 1: (История рус. лит. XIX ст.): (Пушкин, Гоголь, Белинский). - С. 1-58.

Життя і творчість Пушкіна в Одесі. - С. 6, 27-37.

665. Скатов Н.Н. Пушкин: Очерк жизни и творчества / Оформл. А.Гасникова. - Л.: Дет. лит., 1990. - 239 с.: иллюстр.

Творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 131-141.

666. Слина Э.В. Лирическая композиция стихотворения "К морю" // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. - 1974. - Т. 33, № 3. - С. 234-241.

667. Соколов А.Н. Южные поэмы Пушкина // Пушкин в школе: Сб. ст. / Под ред. Н.Л.Бродского и В.В.Голудкова. - М., 1951. - С. 234-256.

Про романтичні поеми часу південного заслання.

668. Соколянский М.Г. Загадочный и плодотворный: (Одес. год в творч. эволюции Пушкина) // Соколянский М.Г. И несть ему конца: Ст. о Пушкине. - О., 1999. - С. 118-134.

669. Старк В.П. Стихотворение Пушкина “Завидую тебе, питомец моря смелый” // Временник Пушкинской комиссии. - Л., 1986. - С. 2, 120.

670. Степанов Н.Л. Лирика Пушкина: Очерки и этюды. - 2-е изд. - М.: Худож. лит., 1974. - 368 с.

Лирика одеського періоду. - С. 106-107, 108-109, 277-291.

671. Томашевский Б.В. Пушкин. Кн. первая: (1813-1824). - М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1956. - 743 с.

Творчість поета одеського періоду. - С. 548-566, 599-671.

672. Томашевский Б.В. Пушкин. Т. 2. Юг, Михайловское. - 2-е изд. - М.: Худож. лит., 1990. - 382 с.

Творчість Пушкіна одеського періоду. - С. 159-175, 202-260.

673. Томашевский Б.В. “Таврида” Пушкина // Утаенная любовь Пушкина. - С.Пб., 1997. - С. 211-224.

Про вірш “Надеждой сладостной младенчески дыша”. - С. 223.

674. Трофимов И.Т. “К портрету Воронцова”: Неизвестный вариант эпиграммы Пушкина // Лит. Россия. - 1977. - 8 июля. - С. 16.

Один із варіантів епіграми “Полумилорд, полукупец”.

675. Филин М. “Противоречий очень много”: (Загадки первой гл. романа “Евгений Онегин”) // Лит. в шк. - 1988. - № 2. - С. 14-17.

676. Фомичев С.А. Праздник жизни: Этюды о Пушкине. - С.Пб.: Наука, 1995. - 313 с.

Чернетки Пушкіна одеського періоду; робота над “Євгенієм Онегіним”; лірика. - С. 27-42.

677. Фомичев С.А. Эпиграмма “Певец Давид был ростом мал...” (текст, датировка, сатирическая направленность) // Временник Пушкинской комиссии. - С.Пб., 1995. - С. 78-86.

Автор висловлює думку, що епіграма спрямована не на М.С.Воронцова, а на графа Ф.І.Толстого - Американця.

678. Фридлендер Г.М. Поэмы Пушкина 1820-х годов в истории эволюции жанра поэмы в мировой литературе: (К характеристике повествоват. структуры и образного строя поэм Пушкина и Байрона) // Пушкин: Исслед. и материалы. - Л., 1974. - Т. 7. - С. 100-122.

Творчість поета періоду південного заслання.

679. Фридман Н.В. Романтизм в творчестве А.С.Пушкина: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. - М.: Просвещение, 1980. - 191 с.

Про поеми “Бахчисарайський фонтан” і “Цигани”. - С. 88-141.

680. Фризман Л.Г. Жизнь лирического жанра: Рус. элегия от Сумарокова до Некрасова. - М.: Наука, 1973. - 167 с. - (АН СССР. Сер. “Из истории мировой культуры”).

“Кто, волны, вас остановил?” - С. 77-99.

681. Цявловская Т.Г. Автограф стихотворения “К морю” // Пушкин: Исслед. и материалы. - М.; Л., 1956. - Т. 1. - С. 187-207.

Публікація автографа. Історія тексту вірша і його публікації.

682. Цявловская Т.Г. “Муза пламенной сатиры” // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 147-198.

Про епіграми Пушкіна 1824 р. та об'єкти його сатири.

683. Чернобаев В.Г. К истории наброска “Альфонс садится на коня” // Пушкин: Временник Пушкин. комис. - М.; Л., 1939. - Т. 4-5. - С. 405-416.

Наведено факти, що підтверджують інтерес Пушкіна в одеський період його життя до Я.Потоцького, польського історика, географа, письменника.

684. Щербина Л.А. Первые строфы: (К 170-летию с начала работы А.С.Пушкина над романом “Евгений Онегин”) // Одес. вестн. - 1993. - 2 июня.

685. Эйдельман Н.Я. Учитесь читать! // Знание - сила. - 1979. - № 8. - С. 29-30.

Про “підтекст” у ХІ строфі другої глави “Євгенія Онегіна”.

Див. також 433, 553, 572.

Одеса й одесити в творах Пушкіна

686. Атлас Д.Г. Старая Одесса в русской литературе: (1820-40-е гг.) // Изв. Одес. библиогр. о-ва при Имп.. Новорос. ун-те. - 1911. - Т. 1, вып. 2. - С. 39-58.

Одеса в творах Пушкіна. - С. 41, 42, 51, 55-56.

687. Багр[ицкий] Э.Г. Пушкин об Одессе // Изв. Одес. губисполкома. - 1923. - 15 июля. - С. 4-5. - Лит.-худож. прил. к № 1084.

688. Багрицкий Э.Г. Пушкин об Одессе // Лит. современник. - 1937. - № 1. - С. 172-174.

Наведено уривки з листів поета та з роману “Євгеній Онегін”; коментар до них.

689. Бориневич-Бабайцева З.А. Одесские впечатления в творчестве Пушкина после 1824 года: Докл. на торжеств. заседании Пушкин. науч. комис. Одес. Дома ученых, посвящ. 115-й годовщине со дня смерти поэта // Сб. филол. ф-та / ОГУ. - О., 1954. - Т. 4. - С. 75-89. - У змісті авт.: З.А.Бориневич-Бабайцева.

690. Боровой С.Я. “Путешествие Онегина” и одесская тема в русской литературе первой трети XIX века // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 147-198.

Автор доводить, що саме Пушкін є першотворцем літературного образу Одеси.

691. Гаврилов Ю.А. “Там все Европой дышит, веет”: Взгляд на Одессу с томиком “Евгения Онегина” в руках // Коммерсант юга. - 1999. - 18-25 февр. - С. 1, 7. - (К 200-летию А.С.Пушкина).

692. Гаврилов Ю.А. Там, где море вечно плещет... // Коммерсант юга. - 1999. - 7-21 мая. - С. 7.

Одеса й одеські знайомі у листах і віршах поета.

693. Гончарук А., Савилова Т. Эстетика Одессы в произведениях Пушкина // Историчний досвід і сучасність: Доп. учасників III міжнар. наук. студ. конф., присвяч. ролі м.Одеси у світовій та вітчизняній історії, науці і культурі. - О., 1997. - Вип. 2, кн. 2. - С. 15-19.

694. Губарь О.И. Набоков читает “Онегина” // Одесса. - 1999. - № 7-8. - С. 18-20.

Одеські реалії в “Коментарі” В.В.Набокова до “Євгенія Онегіна”.

695. Губарь О.И. Читая Пушкина // Веч. Одесса. - 1992. - 10 февр. Аналізуючи пушкінський переклад віршів А.Шеньє, автор припускає, що за рядками перекладу ховається опис Одеси пушкінської доби.

696. Куценко О. Одеські знайомі в романі “Євгеній Онегін” // Одес. вісті. - 1998. - 11 лют.

697. Лотман Ю.М. Роман А.С.Пушкина “Евгений Онегин”: Комментар.: Пособие для учителя. - 2-е изд. - Л.: Просвещение, 1983. - 416 с. Відображення Одеси в романі (гл. “Отрывки из путешествий Онегина”). - С. 389-390.

698. Островская Н.К. Он жил тогда в Одессе... // Знамя коммунизма. - 1969. - 6 июня.

Пушкін в Одесі; одеські мотиви в творчості поета.

699. Произведения с неточной датировкой и навеянные одесскими впечатлениями: [Библиогр. список] / Упоряд.: С.Я.Вортман, М.В.Рапопорт // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 191-193.

700. Степанов Н.Л. Лирика Пушкина: Очерки и этюды. - М.: Сов. писатель, 1959. - 415 с.

Про одеські враження в творчості поета. - С. 197, 310-317.

701. Фейнберг И.Л. Читая тетради Пушкина. - М.: Сов. писатель, 1985. - 687 с.

Одеса й одеський період у творах поета. - С. 509, 519, 534-551.

702. Щербина Л.А. Источник вдохновенья // Всемир. одес. новости - 1999. - № 2. - С. 2.

Одеса в творчості Пушкіна.

Див. також 153, 493.

Одеські видання, присвячені Пушкіну

703. Аншелес И.И. “Евгений Онегин”: Разбор, библиогр., указ. к оригиналу. - О.: Изд. т-ва “Эхо”, 1910. - 70, [2] с. - (История рус. лит. в вопр. и ответах; Вып. 1).

Те саме. - О.: Изд. М.С.Козмана, [1913].

704. Аншелес И.И. Поэмы и сказки Пушкина: Разбор, библиогр., прил. - О.: Изд. т-ва “Эхо”, 1910. - IV, 4, 85 с. - (История рус. лит. в вопр. и ответах; Вып. 2).

705. Борзаковский П.П. А.С.Пушкин. (1799-1837): С прил. стихотворений. - 2-е изд., измен. - О., 1902. - 36 с. - (Рус. поэты для школ и народа; Вып. 6).

Те саме. - 3-е изд. - О., 1913. - 32 с.

706. Борзаковский П.П. Пушкин Александр Сергеевич (1799-1837) // Борзаковский П.П. Краткие биографии русских писателей: Пособие для учеников гор. по Положению 31 мая 1872 г. училищ. - О.: Тип. Южнорус. о-ва печат. дела, 1898. - С. 39-50.

707. Булатов М. “Евгений Онегин” Пушкина: Пособие для сред. шк. и самообразования. - О.: Книгоизд-во “Наука” Торг. дома М.Гальбрейх и М.Фиртеков в Одессе, 1913. - 67 с. - (Рус. лит. в отрывках из произведений ее исследователей и критиков).

708. Войтковский В.М. Речь в университетской церкви пред панихидою в столетие со дня рождения Александра Сергеевича Пушкина (26 мая 1899 г.). - О.: “Экономическая” тип., 1900. - 7 с.

709. Воложин С.И. Беспощадный Пушкин. - О.: Студия “Негоциант”, 1999. - 191 с.

710. Воложин С.И. Понимаете ли вы Пушкина? - О.: Студия “Негоциант”, 1998. - 86 с.

711. Воскресенский А.И. А.С.Пушкин как русский поэт-художник и творец идеалов: Речь, произнес. 26 мая 1899 г. на торжеств. акте в Измаил. коммерч. казино. - О.: Тип. "Новорос. телеграфа", 1899. - 22 с.

712. Горизонт: Літ.-худож. і громад.-політ. ілюстр. зб. Одес. орг. Спілки письменників України. - О.: Маяк, 1974. - 64 с.

Випуск присвячено О.С.Пушкіну.

713. Гринцер И.М. Темник - хрестоматия: Сб. соч. с планами. Ч. 3, вып. 2. Курс 7-го кл.: Пушкин, Кольцов, Лермонтов, Гоголь. - О.: Книгоизд-во "Наука" Торг. дома М.Гальбрейх и М.Фиртековер в Одессе, 1913. - 210, 3 с.

Пушкін. - С. 3-111.

714. Добровский В.М. А.С.Пушкин как оптимист и его школа: Критич. этюд. - О.: Типолитограф. Е.И.Фесенко, 1887. - 47 с. - Окр. відб. з "Художественного сборника" А.Матвеева.

715. Дьякова М.А. Биография А.С.Пушкина: Для детей мл. возраста. - О.: "Коммерческая" тип. Б.Сапожникова, 1899. - 16 с.: иллюстр.

Те саме. - 2-е изд.

Те саме. - 3-е изд. - Тип. "Коммерческая".

716. Дынов Ю.З. Всего тринадцать месяцев: (Пушкин в Одессе): Драм. поэма в стихах / Худож. Г.В.Гармидер. - О.: Маяк, 1994. - 203 с.: иллюстр.

717. Истрин В.М. Пушкин и русская литература: Речь, произнес. в торжеств. собр. ун-та и гор. упр. 26 мая 1899 г. - О.: "Экономическая" тип., 1900. - 22 с.

718. Каталог пушкинской выставки в Одессе (1799-1899): С портр. Пушкина с редкой гравюры Райта (1835 г.), видом Одессы времен Пушкина и 6-ю снимками. - О.: "Экономическая" тип., 1899. - 29 с.

719. Кисляков М.И. 1837-1887. Дуэль и смерть Александра Сергеевича Пушкина: Очерк, составл. по случаю пятидесятилетнего юбилея со дня смерти поэта. - О.: Рус. тип. Исаковича, 1887. - 18 с.

720. Козман М.С. Шутки и остроты А.С.Пушкина: Полн. собр. анекдотов, острот, шуток, экспромтов и проч.: Собр. из разных источников. - О.: Изд. кн. магазина М.С.Козмана, 1900. - 48 с.

Те саме. - 1901.

721. Корик Г. А.С.Пушкин: Подроб. пересказ содерж. и крат. разбор произведений Пушкина применительно к устным ответам по рус. языку. - О., 1910. - 78 с. - (Обзор памятников рус. словесности; Вып. 5).

722. Корик Г. Пушкин: Полн. разбор произведений Пушкина в пересказах, планах и образцовых соч. - О., 1910. - 174 с. - (Энцикл. соч. для учащихся и учащихся; Вып. IX).

723. Кочубинский А. Черты края в произведениях Пушкина: (Речь, произнес. в Кишиневе 26 мая 1885 г. при открытии памятника поэту). - О., 1885. - 4 с.

724. Кравченко Л.Н. Шифрограммы русских классиков: Опыт литературоведч. анализа. - О.: Полис, 1996. - 240 с.

Із змісту: О чем заставил задуматься роман А.С.Пушкина “Дубровский”. - С. 19-208.

725. Лавров П.А. Пушкин и славяне: Речь, произнес. в торжеств. собр. ун-та и ученых о-в 27 мая 1899 г. - О., 1900. - 32 с.

726. Лебеденко Н.П. Пушкин и русский символизм. - О.: Маяк, 1998. - 202, [2] с.

727. Линниченко И.А. Жизненная драма Пушкина: Речь, произнес. по поручению Совета в торжеств. собр. ун-та и ученых о-в 27 мая 1899 г. - О.: “Экономическая” тип., 1900. - 22 с.

Те саме // Линниченко И.А. Речи и поминки: Сб. ст. по истории рус. лит. и биогр. воспоминаний. - О., 1914. - С. 3-20.

728. Мизко Н. Столетие русской словесности. - О.: Тип. Л.Нитче, 1849. - 343 с.

Гл. “Пушкин”. - С. 261-276.

Період російської літератури 1820-1849 рр. автор називає “пушкінським”. - С. 261-343.

729. Мочульский В.Н. Влияние поэзии Пушкина на развитие самосознания русского народа: Речь, произнес. в торжеств. заседании Одес. славян. о-ва 11 мая 1899 г. - О., 1900. - 16 с.

730. Назимов А.Е. Общественные идеалы А.С.Пушкина: Речь, произнес. в торжеств. собр. ун-та и гор. упр. 26 мая 1899 г. - О.: "Экономическая" тип., 1900. - 16 с.

731. Назимов А.Е. Общественные идеалы А.С.Пушкина: Речь, произнес. 26 мая 1899 г. на торжеств. акте в Одес. гор. театре. - О.: Тип. "Новорос. телеграфа", 1899. - 12 с. - (Изд. в пользу голодающих).

732. Некрасов И.С. О значении Пушкина в истории русской литературы: Речь [в память 50-летия со дня смерти поэта]. - О.: Тип. "Одес. вестн.", 1887. - 12 с.

733. Никанор, архиепископ Херсонский и Одесский. Беседа в неделю блудного сына, при поминании раба Божия Александра (поэта Пушкина) по истечении пятидесятилетия по смерти его. - О.: Славянская тип., [1887]. - 41 с.

734. Отзывы о Пушкине с юга России: В воспоминание пятидесятилетия со дня смерти поэта 29 янв. 1887 г. / Сост. В.А.Яковлев. - О.: Тип. П.Ф.Францова, 1887. - XI, 156, 2 с.

735. Павлов В.И. Подробное изложение содержания произведений А.С.Пушкина. Вып. I и II. "Евгений Онегин", "Скупой рыцарь", "Борис Годунов", "Моцарт и Сальери". - О.: Изд. М.С.Козмана, 1913. - 16 с.

736. Павлов В.И. А.С.Пушкин: Разбор произведений, характеристика действующих лиц, содерж. и подроб. план. - О.: Изд. М.С.Козмана, 1912.

Вып. 1. - 12 с.

Вып. 2. - 16 с.

Вып. 3. - 47 с.

Вып. 4. - 49, 19 с.

737. Полинковский А. Русская литература в отрывках из произведений ее исследователей и критиков: Пособие для сред. шк. и самооб-

разования. - О.: Книгоизд-во "Наука" Торг. дома М.Гальбрейх и М.Фиртековер в Одессе, 1913.

Байронические поэмы Пушкина. - 56, 2 с.

"Борис Годунов" Пушкина. - 71с.

738. Русская литература в отрывках из произведений ее исследователей и критиков: "Евгений Онегин" Пушкина: Пособие для сред. шк. и самообразования. - О.: Книгоизд-во "Наука" Торг. дома М.Гальбрейх и М.Фиртековер в Одессе, 1913. - 67 с.

739. Семенов А.К. Планы и сочинения: Курс VII кл. - О.: Книгоизд-во "Порядок" С.К.Цессарского, 1913.

Темничек XVI: Пушкин. - 31 с.

Темничек XVII: Пушкин. - 48 с.

740. Слюсарь А.А. Проза А.С.Пушкина и Н.В.Гоголя: Опыт жанрово-типол. сопоставления. - К.; О.: Лыбидь, 1990. - 190 с.

741. [Смирнов И.А.]. Дело о Пушкине (1820). - О.: Изд. Пушкин. комис. Одес. лит.-артист. о-ва, 1899. - 10 с.

742. Соколянский М.Г. И несть ему конца: Ст. о Пушкине. - О.: Астропринт, 1999. - 138 с.

743. Сычевский С.И. Пушкин и русская критика. - О.: Тип. А.Шульце, 1889. - 23 с.

744. Хохленко Ю.И., Трухин А.Б. Неиконописный Пушкин. - О.: ТПКП "Юг", 1997. - 207 с.

745. Шигарин Н. Пушкинское собрание. - О.: Рус. тип. Исаковича, 1883. - 10 с.

746. Южаков С.[Н.]. Любовь и счастье в произведениях Пушкина: Введение; Любовь в условиях современной русской действительности; Очеловечение через любовь; Драма любви в сложной коллизии; Лирика любви; Заключение: Критический этюд. - О.: Изд. Г.Бейленсона и Ю.Юрковского, 1895. - 60, 4 с. - (Рус. б-ка; № 6).

747. Я-в В. [Яковлев В.А.]. Памяти А.С.Пушкина. - О., 1887. - 7 с.

748. Яковлев В.А. Значение нашего края в жизни и деятельности А.С.Пушкина: Речь. - О.: Тип. "Одес. вестн.", 1887. - 16 с.

749. Яковлев В.А. О гуманном значении Пушкина: Речь, произнес. в торжеств. собр. Новорос. ун-та и Славян. о-ва в день памяти Пушкина. - О.: Тип. Г.Ульриха, 1880. - 17 с.

750. Александров Р. Первые стихи в одесской газете: К 185-летию со дня рождения А.С.Пушкина // Веч. Одесса. - 1984. - 6 июня.

Рядки з "Євгенія Онегіна", присвячені Одесі, були першим твором поета, надрукованим в "Одесском вестнике" 1827 р.

751. Александров Р. "Похищенная" строфа // Слово. - 1999. - 4 июня. - С. 9.

Історія публікації уривка з "Євгенія Онегіна" в газеті "Одесский вестник" (1827). Прототипи "одеської" глави роману.

752. Берловская Л. "Пушкин в Одессе" // Юг. - 2000. - 15 янв. - Рец. на кн.: Щербина Л.А. Пушкин в Одессе. - О., 1999.

Автор вважає книгу "неординарним явищем сучасного пушкінознавства..."

753. Заричанский П. "Я жил тогда в Одессе..." // В мире книг. - 1974. - № 6. - С. 9.

Про збірник "Одесский год Пушкина", що вийшов в Одесі.

754. Каракина Е. Секундант Александра Сергеевича // Одес. вестн. - 2000. - 10 февр. - (Историческая справедливость).

Відгук про книгу О.Й.Губаря "Воронцов и Воронцова" (О., 1999).

755. Кохрихт Ф. Всего лишь год. Но какой! // Слово. - 1999. - 4 июня.

Про нові книжки М.Соколянського і О.Губаря, присвячені Пушкіну, що вийшли в Одесі 1999 р.

756. О сборнике "А.С.Пушкин в Одессе" // Большевик. знамя. - 1950. - 22 марта.

Гостро критичний аналіз збірника “О.С.Пушкін в Одесі” (О., 1950. - 208 с.) з політичних позицій соціалістичного реалізму.

757. Переселенков С. Литературная библиотека для школы и самообразования. Под редакцией Флёрова Алексея. Вып. 1. “Капитанская дочка”, повесть А.С.Пушкина. Одесса. 1912 г. Ц. 50 к. // Пед. сб. - 1914. - № 10. - С. 298-300.

758. Проценко Т. “Дай боже, щоб у цій книзі ти...” // Одес. вісті. - 1999. - 5 черв.

Про книгу “Одеса О.Пушкіну” (1999).

759. Чарнецкий В.А., Губарь О.И. Виртуальная пушкинистика // Вестн. региона. - 2000. - 4 февр. - (Фельетон).

Йдеться про запозичення, недостовірні факти та інші недоліки в книзі Л.А.Щербини “Пушкин в Одессе” (О., 1999).

760. Челабчи Т. О, бедный Пушкин! // Юг. - 2000. - 16 февр.

Лист до газети на захист книги Л.А.Щербини “Пушкин в Одессе” (О., 1999).

Див. також 142, 146, 219, 251, 271, 305, 347, 348, 362, 366, 374, 415, 429, 502, 503, 514, 774, 779-781, 784, 955, 977, 978, 1014, 1015, 1021, 1062, 1064, 1086, 1138.

Діяльність Пушкінської комісії Одеського Будинку вчених

761. Антонов Н. Пам'яті поета // Чорномор. комуна. - 1974. - 24 лют.

В музеї-квартирі Пушкіна відбулося засідання Пушкінської комісії.

762. Баскаков В.Н. Пушкиниана академика М.П.Алексеева // Венок Пушкину (1837-1987): Альм. библиофила. - М., 1987. - Вып. 23. - С. 326-335.

Про Пушкінську комісію. - С. 326, 330.

763. Биленко Ж. Медальон от Елизаветы Ксаверьевны // Слово. - 1999. - 21 мая. - (К 200-летию А.С.Пушкина).
Про дослідницькі заняття Л.А.Щербини, члена
Пушкінської комісії.
764. Гриценко Н. Сегодня - рифма, завтра - капитель... // Одес. изв. - 1994. - 22 февр.
Позачергове засідання Пушкінської комісії у рамках
“Пушкінади-94”.
765. Губарь О.И. Вечер при свечах // Одес. ун-т. - 1994. - 2 берез.
Традиційний вечір пам'яті Пушкіна, організований
Пушкінською комісією.
766. Дзюба В.И. Одесса вспомнила поэта // Одес. изв. - 1994. - 23 февр.
Позачергове засідання Пушкінської комісії, присвячене
роковинам загибелі Пушкіна.
767. Зоя Антоновна Бориневич-Бабайцева: Некролог // Временник
Пушкинской комиссии. 1972. - Л., 1974. - С. 142-144.
З.А.Бориневич-Бабайцева у 1950-1960-х роках очолювала
Пушкінську комісію.
768. Историко-литературная работа в Одессе // Атений: Ист.-лит.
временник. - Л., 1924. - Кн. 1-2. - С. 189-191.
Про створення 1923 р. Пушкінської комісії та її роботу.
769. Квитко И. Пушкин в Одессе // Веч. изв. - 1927. - 11 февр.
Діяльність Пушкінської комісії; огляд другого випуску
збірника “Пушкин: Статьи и материалы”.
770. Летопись занятий Пушкинской комиссии // Пушкин: Ст. и ма-
териалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 99-100.
Наведено тематику засідань Пушкінської комісії в 1925-
1926 рр.
771. Михалюк Ю. Пушкинский вечер // Одес. вестн. - 1996. - 30 янв.
Чергове засідання Пушкінської комісії.

772. Недзведский А.В. Молодые пушкинисты // Сталинское племя. - 1955. - 30 марта.

773. Островская Н.К. Пушкинская комиссия Одесского Дома ученых // Временник Пушкинской комиссии. 1977. - Л., 1980. - С. 152-155.

774. Пушкин: Ст. и материалы / Одес. Дом ученых. Пушкин. комис.; Под ред. М.П.Алексеева.

Вып. 1. - О., 1925. - VI, 80 с.

Вып. 2. - О., 1926. - IV, 103 с.

Вып. 3. - О., 1926. - 97 с.

775. Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы / Пушкинские науч. комис. Ин-та языка и лит. МФ АН СССР и Одес. Дома ученых. - Кишинев: Гос. изд-во МССР, 1958-1961.

Т. 1. - 1958. - 374 с.

Т. 2. - Штиинца, 1961. - 618 с.

776. С-н В. [Стратен В.В.]. Историко-литературная работа в Одессе // Литература и марксизм. - 1928. - № 6. - С. 154-156.

Про діяльність Пушкінської комісії. - С. 155.

Наукові конференції

777. Бориневич-Бабайцева З.А. Десятая объединенная конференция пушкиноведов юга // Временник Пушкинской комиссии. 1963. - М.; Л., 1966. - С. 113-115.

778. Брелинская Л.М., Ващенко А.П. Юбилейная конференция // Веч. Одесса. - 1999. - 10 июня.

Ювілейна наукова міжвузівська конференція “Пушкін і Україна” (21 трав. 1999 р.), організована Одеським державним політехнічним університетом і НБ ОДУ.

779. Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. обл. науч. конф. 16-18 мая 1989 г. / ОГУ. - О., 1989. - 125 с.

780. Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 23-25 апр. 1992 г. / ОГУ. - О., 1992. - 124 с.

781. Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 22-24 нояб. 1994 г. / ОГУ. - О., 1994. - 103 с.

782. 25 пушкинских конференций. 1949-1978: (Библиогр. материалы) / Сост. В.В.Зайцева. - Л.: Наука, 1980. - 124 с. - Из змісту: Пушкинские конференции пушкиноведов юга: [12 конф. 1954-1965 гг.] / Пушкин. науч. комис. Ин-та языка и лит. МФ АН СССР и Одес. Дома ученых. - С. 78-92; Пушкинская юбилейная научная сессия, посвященная 150-летию со дня рождения А.С.Пушкина. Одесса, 2-4, 8 июня 1949 г. / Одес. ун-т им. И.И.Мечникова. - С. 92; I научная республиканская конференция, посвященная 150-летию приезда А.С.Пушкина в Одессу. Одесса, 5-7 июня 1973 г. - С. 93-94; II научная конференция пушкиноведов Украины, посвященная 175-летию со дня рождения А.С.Пушкина. Одесса, 5-7 июля 1974 г. / Пушкин. науч. комис. Одес. Дома ученых, Одес. ун-т им.И.И.Мечникова. - С. 93-94; III научная республиканская конференция пушкиноведов Украины. Одесса, 10-11 февр. 1978 г. / Пушкин. науч. комис. Одес. Дома ученых, Обл. орг. Укр. о-ва охраны памятников истории и культуры, Одес. ист.-краевед. музей. - С. 95.

Наведено програми конференцій.

783. Некрасова Н. Наш Пушкин // Одес. вестн. - 1995. - 30 мая.

Про Третю міжнародну пушкінську конференцію "Пушкін і світова культура", влаштовану в Одеському Будинку вчених.

784. Пушкинская юбилейная научная сессия // Изв. ОГУ им. И.И.Мечникова. - О., 1950. - Т. 2, вып. 2: 1949 г. - С. 27-30.

785. Пушкинская юбилейная научная сессия: Тез. докл. / Отв. ред. Е.Т.Малеванний; Ред. П.И.Збандуто. - О., 1949 г. - 47 с. - (150 лет со дня рождения А.С.Пушкина).

786. Пушкінська конференція // Рад. літературознавство. - 1973. - № 9. - С. 195.

Про конференцію, що пройшла в Одесі в черв. 1973 р.

787. Совместные конференции пушкиноведов юга // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева / Пушкин. науч. комис.

Ин-та языка и лит. МФ АН СССР и Одес. Дома ученых. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 613-616.

Див. також 289.

ЗВ'ЯЗКИ ПУШКІНА З ОДЕСОЮ ПІЗНІШОГО ЧАСУ

788. Алексеев-Попов В.С. Пушкин и литературная жизнь Одессы // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 99-154.

Вплив Пушкіна на літературне життя Одеси; зв'язки поета з Одесою після його від'їзду.

789. Бориневич-Бабайцева З.А. Пушкин и одесские альманахи // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 51-69.

Про одеські альманахи 1831, 1834, 1839 і 1840 рр. Докладно - про "Одесский альманах на 1831 г." та "Подарок бедным" 1834 р., про листування упорядників з Пушкіним.

790. Губарь О.И. Одесские источники "Путешествия в Арзрум" // Лит. Россия. - 1991. - 11 янв.

791. Донцова Т. "...В защиту своего дела...": К истории одного письма // Вестн. региона. - 1999. - 5 июня.

Коментар до відправленого з Одеси (26 груд. 1833 р.) листа до Пушкіна за підписом Є.Вібельман.

792. Зленко Г.Д. В библиотеке Пушкина // Веч. Одесса. - 1977. - 6 янв.; Рабочая газ. - 1987. - 27 янв. - Заголовок: Из библиотеки Пушкина.

Одеські видання у зібранні книжок поета.

793. Зленко Г.Д. А.С.Пушкин и М.П.Розберг // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 23-25 апр. 1992 г. / ОГУ. - О., 1992. - С. 82-84.

М.П.Розберг - перший офіційний редактор "Одесского вестника", укладач "Одесского альманаха на 1831 год".

794. Зленко Г.Д. Рукою Пушкина // Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 169-179.

Дослідження автографа Пушкіна, який зберігається у фондах Одеської державної наукової бібліотеки ім. М.Горького.

795. Зленко Г.Д. Связующая нить // Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 104-114.

Зв'язки Пушкіна з Одесою після від'їзду. Одеські видання "Подарок бедным" (альманах на 1834 р.) та "Путеводитель путешественника по Крыму..." К.Монтандона (1834) у бібліотеці поета.

796. Зленко Г.Д. "Теперь я живу в Одессе..." // Веч. Одесса. - 1992. - 24, 25 марта; 1 апр.

Про професора Рішельєвського ліцею М.П.Розберга і його зв'язки з Пушкіним в першій половині 1830-х рр.

797. Копыленко М.М. Одесские рукописные альбомы 20-х годов XIX в. с текстами произведений А.С.Пушкина // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы. - Кишинев, 1958. - [Т. 1]. - С. 255-263.

798. Лернер Н.О. Одесса в 1830 г. // Одес. новости. - 1913. - 26 февр. - С. 2.

Про знайомство М.П.Розберга з Пушкіним.

799. М.А. [Алексеев М.П.]. Автографы Пушкина в Одессе // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 56-57.

Про рукописну спадщину Пушкіна в Одесі та її долю.

800. Письма Пушкина позднейшего периода с наиболее интересными упоминаниями об Одессе: [Библиогр. список] / Упоряд.: С.Я.Вортман, М.В.Рапопорт // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 183-184.

801. Попруженко М.Г. Из материалов для истории одесских просветительных учреждений: Публ. б-ка // Зап. Одес. о-ва истории и древностей. - 1911. - Т. 29. - С. 12.

Звернення М.П.Розберга до Пушкіна з проханням вислати вірші для літературного альманаху.

802. Червинский П. Где автографы Пушкина? // Веч. Одесса. - 1979. - 11 авг.

Про три автографи Пушкіна, пошуки яких треба починати з Одеси.

803. Чернова Е.Б. К истории переписки Пушкина и Е.К.Воронцовой // Пушкин: Временник Пушкинской комиссии. - М.; Л., 1936. - Т. 2. - С. 336-339.

Про лист до Пушкіна від 26 груд. 1833 р. за підписом Є.Вібельман. Вчені вважають, що це - лист Є.К.Воронцової.

Див. також 550.

Некролог і посмертні публікації

804. М-ч Л.С. [Мацеевич Л.С.]. Отзывы одесских газет о смерти Пушкина // Рус. старина. - 1887. - № 4. - С. 155-160.

805. Некролог // Одес. вестн. - 1837. - 13 февр.

Це був єдиний в провінційних газетах відгук на смерть Пушкіна.

806. Некролог Пушкина: ("Одес. вестн.", 1837) // Одес. листок. - 1912. - 29 янв. - С. 2.

807. Отзывы одесских газет 1837 года о смерти Пушкина // Отзывы о Пушкине с юга России / Сост. В.А.Яковлев. - О., 1887. - С. 3-13.

808. Шейман Л.А. Два одесских некролога о Пушкине // Временник Пушкинской комиссии. 1973. - Л., 1975. - С. 117-124.

ОДЕСЬКІ ВИДАННЯ ТВОРІВ ПУШКІНА

Російською мовою

809. Полное собрание сочинений: В 1 т. / Вступ. ст. Л.П.Гроссмана; Под ред. М.Лидина; Худож. С.Гольдман. - О., 1919. - VII, LIV, 606 с.: илл., портр.

810. Избранные сочинения. - Х.; О.: Детиздат УССР, 1935. - 236 с.

811. Баллады. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 16 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 15).

812. Бахчисарайский фонтан. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 20 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 10).

813. Борис Годунов. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 82 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 18).

Те саме. - 2-е изд. - 1888. - 72 с.

814. Гавриилада: Полн. текст. - М.; [О.]: Буря, [1918]. - 63 с.

815. Драматические произведения. - [О.]: Детиздат ЦК ЛКСМУ; Одес. кн. ф-ка, 1937. - 263 с.: илл. - Ювіл. подарункове вид.

816. Евгений Онегин. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 140 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 19).

Те саме. - [О.]: Детиздат ЦК ЛКСМУ; Одес. кн. ф-ка, 1937. - 224 с. - Ювіл. подарункове вид.

817. Евгений Онегин: Отрывок из путешествия Онегина: Изд. посвящено 200-летию Одессы / Худож. Г.Палатников. - О., 1994. - 46 л. литогр. - Кн. складається з гравюр. Тираж 45 прим.

818. Избранная лирика. - [О.]: Детиздат ЦК ЛКСМУ; Одес. кн. ф-ка, 1937. - 107 с.: илл. - Ювіл. подарункове вид.

819. Избранные поэмы. - [О.]: Детиздат ЦК ЛКСМУ; Одес. кн. ф-ка, 1937. - 275 с.: илл., портр. - Ювіл. подарункове вид.

820. Кавказский пленник. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 24 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 9).

821. Капитанская дочка. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1886. - 112 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 14).

822. Капитанская дочка: Повесть / Вступ. ст., прим., вопр. и материалы для соч. А.Флёрова. - О.: Порядок, 1912. - 288 с. - (Лит. б-ка для шк. и самообразования / Под ред. А.Флёрова).

823. Капитанская дочка: (Повесть). 1834-1836. - Х.; О.: Детиздат УССР, 1935. - 119 с.

824. Лирика: Биогр. поэта и лирич. стихотворения его. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 32 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 1).

Те саме. - 2-е изд. - 1888. - 96 с.

825. Медный всадник: (Петербургская повесть). - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 16 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 13).

Те саме. - 2-е изд. - 1888.

826. Моцарт и Сальери: (Драм. сцена). - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 15 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 17).

827. Пир Петра Великого; Памятник. - О.: Тип. Акц. южнорус. о-ва печат. дела, [1899]. - 2 с.

828. Повести / Прим. и послесл. А.И.Белецкого. - [О.]: Детиздат ЦК ЛКСМУ; Одес. кн. ф-ка, 1937. - 217 с.: иллюстр. - Ювіл. подарункове вид.

829. Полтава. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 48 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 8).

Те саме. - 2-е изд. - 1888.

830. Руслан и Людмила. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 73, [1] с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 12).

831. Сказка о женихе. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 8 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 7).

832. Сказка о золотом петушке. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 8 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 5).

Те саме. - 2-е изд. - 1888.

833. Сказка о купце Кузьме Остолопе и работнике его Балде. - О.: Типолитогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 8 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 6).

Те саме. - 2-е изд. - 1888.

834. Сказка о мертвой царевне и о семи богатырях. - О.: Типолито-
тогр. Е.И.Фесенко, 1886 [на обл. 1887]. - 16 с. - (Общедоступ. б-ка рус.
писателей; Вып. 4).

835. Сказка о рыбаке и золотой рыбке. - О.: Типолито-
тогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 10 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 2).
Те саме. - 2-е изд. - 1887.

836. Сказка о царе Салтане. - О.: Типолито-
тогр. Е.И.Фесенко, 1886. -
32 с. - (Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 3).
Те саме. - 2-е изд. - 1888.

837. Сказки / Грав. на дереве В.Конашевича, М.Орловой,
С.Мочалова, Н.Фан дер-Флит; Ред. и объясн. А.Слонимского. - С 3-го
изд. Ленинград. отд-ния Детгиза. - Х.; О.: Детиздат УССР, 1935. - 90,
[2] с.: илл.

838. Скупой рыцарь. - О.: Типолито-
тогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 20 с. -
(Общедоступ. б-ка рус. писателей; Вып. 16).

839. Стихотворения: Ученикам одес. гор. и нар. уч-щ: В память
50-и лет со дня кончины [А.С.Пушкина]. - О.: Тип. "Одес. листка",
1887. - 54,2 с.

840. Цыганы. - О.: Типолито-
тогр. Е.И.Фесенко, 1887. - 22 с. - (Обще-
доступ. б-ка рус. писателей; Вып. 11).

841. Пушкин А.С., Лермонтов М.Ю. Сказка и песня / Издал по уп-
рош. грамоте Г.С.Михайлов-Мучкин. - О.: "Экономическая" тип.,
1905. - 28 с. - На обкл. і тит. арк.: А.С.Пушкин - М.Ю.Лермонтов. - Із
змісту: Пушкин А.С. Сказка о рыбаке и рыбке. - С. 7-13.

Українською мовою

842. Казка про попа і наймита його Балду. - Х.; О.: Дитвидав ЦК
ЛКСМУ, 1938. - 12 с.

843. Казки / Пер. М.Рильського, Б.Петрушевського. - Х.; О.: Дит-
видав, 1934. - 79 с.

Те саме. - Дитвидав ЦК ЛКСМУ, 1936. - 63 с.

Іншими мовами

844. Збірник вибраних поетичних творів. Т. 1 / Пер. з рос. Х.Вулодімус. - О.: Тип. Н.Хрисогелос, 1888. - 151 с. - Грец. мовою.

845. Капітанська дочка / Пер. Н.Теодориду. - О.: Тип. Н.Хрисогелос, 1893. - 184 с. - Грец. мовою.

846. Anthologie Russischer Dichter: Metrisch ins Deutsche ьbersetzt von U.Wald. - О.: L.Rudolph's Buchhandlung, 1860. - 56 s.
Перекладено 15 віршів Пушкіна.

847. Il prigionero del Caucaso. (Кавказский пленник): Novella di A.Puschkin / Tradotta dalla lingua Russa. - Odessa: Stamperia della Citta, 1837. - 54, XI p.

Один примірник видання зберігся в науковій бібліотеці ОДУ.

848. Poesie di Pouchkine tradotte in italiano da M.M.Wahlutuch. - Odessa: Stamperia di A.Braun, 1855. - 31 p.

849. Puškin A.S. Štona Gasto / Proza traduko de N.Borovko. - Odessa: Pr. "Centralnaja", 1895. - 30 p. - Мовою есперанто.

Інсценізації

850. Дубровский: Подроб. либретто оперы: Сюжет заимствован из Пушкина / Музыка Э.Направника. - О.: Изд. С.Можаровского, 1903. - 8 с.

851. Евгений Онегин: Подроб. либретто оперы: Сюжет взят из А.Пушкина / Музыка П.И.Чайковского. - О.: Изд. С.Можаровского, 1903. - 8 с.

852. Моцарт и Сальери; Скупой рыцарь; Каменный гость: Материалы к спектаклю, посвящ. 100-летию со дня смерти А.С.Пушкина. - О., 1937. - 24 с. - (Одес. рус. драм. театр).

853. Пиковая дама: Подроб. либретто оперы: Сюжет заимствован из А.Пушкина / Музыка П.И.Чайковского. - О.: Изд. С.Можаровского, 1902. - 6 с.

854. Русалка: Драм. опера в 4 д.: (Сюжет из поэмы А.Пушкина). - О.: Тип. Бейленсона, 1875. - 61 с.

855. Сказка о попе и о работнике его Балде: Театрализ. сказка. - О.: Одес. отд-ние УТО, 1948. - 32 с.: илюстр.
Те саме. - 1949.

Про одеські видання творів О.С.Пушкіна

856. Глушак А.С. Одесская книжная Пушкиниана. Ее тиражному “чемпиону” - всего 20 лет // Веч. Одесса. - 1999. - 5 июня.

Розповідь про окремі одеські видання творів Пушкіна із посиланням на покажчик “Пушкін в Одесі”, підготовлений в ОДНБ ім. М.Горького Л.О.Жирною. Докладна розповідь про збірник “Одесский год Пушкина” (1979).

857. Зленко Г.Д. На языке “Италии златой” // Веч. Одесса. - 1993. - 5 июля.

Про перше видання Пушкіна в Одесі - італійський переклад поеми “Кавказький бранець” (1837).

858. Зленко Г.Д. Неслучайный случай с “Гаврилиадой” // Зленко Г.Д. Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 180-223.

В Одесі 1919 року пушкінська “Гаврилиада” вийшла друком з вихідними даними московського видавництва “Буря”.

859. Зленко Г.Д. Одеські видання Пушкіна // Літ. Україна. - 1981. - 2 черв.

860. Зленко Г.Д. Спочатку був “Кавказький бранець” // Друг чита-ча. - 1981. - 7 трав. - С. 7; Чорномор. комуна. - 1983. - 27 трав. - Заголовок: Починалося з “Кавказького бранця”...

Про одеські видання творів О.С.Пушкіна.

ПУШКІН І ОДЕСЬКА СЦЕНА

861. Анісімов В. “Мазепа” в Одеському державному академічному оперному театрі // Чорномор. комуна. - 1937. - 15 лют.

Опера “Мазепа” за поемою Пушкіна “Полтава”.

862. Аудерский В. “Евгений Онегин” в Одесском оперном театре // Большевик. знамя. - 1945. - 20 апр.

863. Барская Б.Я., Шайкевич Б.А. Одесский русский драматический театр имени А.В.Иванова: Очерк творч. пути худож. коллектива. - К.: Мистецтво, 1987. - 103 с.

На сцені театру були поставлені: 1937 р. - “Маленькі трагедії” за Пушкіним (с. 24), 1970 р. - п’єса про Пушкіна - “Всього тринадцять місяців” Ю.З.Динова (с. 76-78).

864. Берловська Л. Зустріч з поетом // Чорномор. комуна. - 1970. - 27 січ.

Про драматичну поему Ю.Динова “Усього тринадцять місяців” на сцені Одеського російського театру ім. А.І.Іванова.

865. Бертенсон М. “Борис Годунов” в Одеському театрі Революції // Молода гвардія. - 1937. - 6 берез.

866. Бертенсон М. Пушкинские спектакли в Одессе // Театр. - 1937. - № 4. - С. 152-154.

867. Бродавко Р.И. Пушкин на сцене одесских театров // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается: Сб. ст. - О., 1999. - С. 119-130.

868. Бурименко Г. Новая постановка “Пиковой дамы” // Веч. Одесса. - 1974. - 27 марта.

Про постанову Одеського театру опери і балету.

869. В театрах Одессы // Большевик. знамя. - 1949. - 28 мая.

Про театральні вистави за творами Пушкіна.

870. В ці дні на сцені Одеського театру... / Фото М.Васильєва // Чорномор. комуна. - 1981. - 10 листоп.

Повідомлення про прем’єру “Бориса Годунова” в Одеському українському музично-драматичному театрі.

871. Жданович О. Сатира і юмор Пушкіна: Спектакль-концерт обл. держстради // Молода гвардія. - 1937. - 28 лют.

872. Змієвський С.Ф. Нелегка ти, шапка Мономаха! // Чорномор. комуна. - 1981. - 13 листоп.

Рецензія на виставу “Борис Годунов” в Одеському українському музично-драматичному театрі.

873. Максименко В.С. Контрасты “черного” и “белого”: (Заметки с премьеры оперы “Моцарт и Сальери”) // Знамя коммунизма. - 1984. - 21 марта.

Прем'єра в Одеському театрі опери і балету.

874. Мирочкин Ф. Такие имена // Одес. изв. - 1997. - 1 февр.

Кам'янка і Одеса, Пушкін і П.І.Чайковський. Прем'єра опери “Пікова дама” (Одеса, 1893), на якій був присутній автор.

875. Недзведский А.В. Спектакль о Пушкине // Знамя коммунизма. - 1970. - 7 февр.

Рецензія на спектакль “Всього тринадцять місяців” за п'єсою Ю.З.Дінова в Одеському російському драматичному театрі.

876. Одесский государственный академический театр оперы и балета / Сост. В.С.Кулик. - О., 1966. - [64] с.: илл.стр.

У розділі “Репертуар театру” названо й вистави за творами Пушкіна: опери “Русалка”, “Борис Годунов”, “Казка про царя Салтана”, “Євгеній Онегін”, “Мазепа”, “Пікова дама”, балет “Бахчисарайський фонтан”.

877. Прем'єра / Фото М.Б.Рыбака // Веч. Одесса. - 1981. - 31 окт.

Повідомлення і фотоінформація про прем'єру вистави “Борис Годунов”.

878. Прем'єра оперы “Дубровский” // Большевик. знамя. - 1948. - 12 окт.

Прем'єра відбулася в Одеському театрі опери і балету.

879. Розен Л.А., Шумакова Л.Н. Одесский театр оперы и балета. - О.: Кн. изд-во, 1964. - 77 с.

У різні роки театр показав вистави за творами Пушкіна: опери “Борис Годунов”, “Євгеній Онегін”, “Пікова дама”, “Руслан і Людмила”, “Русалка”, “Мазепа”, “Казка про царя Салтана”; балети “Цигани”, “Бахчисарайський фонтан”, “Мідний вершник”.

880. Савицкая О. Чтение или прочтение? // Веч. Одесса. - 1981. - 16 дек.

Рецензія на виставу “Борис Годунов” в Одеському українському музично-драматичному театрі.

881. Соколянський М.Г. На підступах до трагедії // Культура і життя. - 1982. - 14 берез.

“Борис Годунов” в Одеському українському музично-драматичному театрі.

882. Хмидашвили Т. “А Пушкина будет играть Володя Наумцев” // Деловая Одесса. - 1999. - 4-11 июня. - С. 19.

Про виставу за п'єсою Ю.З.Дінова “Усього тринадцять місяців” на сцені Одеського російського театру ім. А.Іванова 1970 р.

883. Шумакова Л.Н., Черлениовский Л.А. Одесский театр оперы и балета. - О.: Маяк, 1968. - 83 с.

Серед спектаклів, показаних у різні роки за творами Пушкіна, названі “Євгеній Онегін”, “Руслан і Людмила”, “Русалка”, “Дубровський”.

884. Юхименко І.Я. “Борис Годунов”: До постановки в театрі Революції // Чорномор. комуна. - 1937. - 14 лют.

Див. також 852.

ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ПУШКІНА В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

885. Бажан М.П. Міцкевич в Одесі. 1825 рік: Цикл поезій. - К.: Рад. письм., 1957. - 51 с.

У вірші “Дві постаті” описано зустріч Пушкіна і Міцкевича (в Одесі), якої насправді не було.

Те саме // Твори: В 4 т. - К., 1984. - Т. 1. - С. 371-391.

Дві постаті. - С. 390-391.

886. Бандуренко Є.Ф. Пушкін; “Тут Пушкін жив...”: [Вірші] // Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 157-159.

887. Бершадский В.А. Пушкин в Одессе // Бершадский В. Там долго ясны небеса: Стихи и поэмы. - М., 1957. - С. 8-9.

888. Бершадский В.А. У памятника Пушкину в Одессе // День поэзии. 1957. - М., 1957. - С. 15.

889. Воеводин В.П. Повесть о Пушкине. - Л.: Лениздат, 1969. - 270 с.

Одесский период життя поета. - С. 73-83.

890. Гончаренко І.І. Тут Пушкін жив: [Вірш] // Гончаренко І.І. Літа ідуть: Вірші та поеми. - К., 1968. - С. 93.

891. Гроссман В.А. Арион: Роман: В 3 ч. с эпилогом. - М.: Сов. писатель, 1966. - 476 с.

Одесский период життя і творчості Пушкіна (гл. "Я числюсь по России"). - С. 365-429.

892. Дугин Л.И. Полуденный край: Роман. - М.: Сов. писатель, 1991. - 368 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 285-367.

893. Иванов В.Н. Александр Пушкин и его время: Ист. повествование. - М.: Мол. гвардия, 1977. - 448 с.: иллустр.

Перебування Пушкіна в Одесі (гл. "Я жил тогда в Одессе пыльной..."). - С. 188-205.

894. Иванов В.Н. Александр Пушкин и его время. - М., 1995. - 111 с. - (Роман-газ.; № 13).

Пушкін в Одесі (гл. "Я жил тогда в Одессе пыльной..."). - С. 49-54.

895. Казанцев В. Но не очень // Казанцев В. Рассказы о Пушкине. - М., 1998. - С. 36. - (Роман-газ.; № 18).

Передаю одну з розмов Є.К.Воронцової, що стосувалася Пушкіна.

896. Калугин Ю.А. Высылка: [Рассказ] // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 164-175.

Останні дні Пушкіна в Одесі.

897. Карев Г.А. Боец: [Рассказ] // Горизонт. - О., 1974. - С. 15-17.

Бійці, учасники оборони Одеси, згадують про перебування Пушкіна в Одесі, його вірші.

898. Кирсанов С.И. “Кишинев. Переезд и дорога...”: [Стихи] // Известия: Веч. вып. - О., 1923. - 14 июля.

Переїзд Пушкіна з Кишинева до Одеси.

899. Коркина А. Пушкин в Одессе: [Стихи] // “...Священна для души поэта”: Стихи, ст., эссе / Сост.: А.Коркина, М.Хазин. - Кишинев, 1987. - С. 64.

900. Ляковский В.Г. Корсар: [Рассказ] // Горизонт. - О., 1974. - С. 21-25.

Перебування Пушкіна в Одесі, дружба з Моралі.

901. Марич М.Д. Северное сияние: Ист. роман. - М.: Худож. лит., 1985. - 765 с.

Пушкін в Одесі (гл.: “Ссылочный невольник”, “Граф Воронцов - лорд и меценат”). - С. 138-150.

902. Марич М.Д. Ссылочный невольник: Рассказы. - М.: Жургазобъединение, 1937. - 48 с.

Оповідання, що дало назву збірці, присвячене одеському періоду життя Пушкіна.

903. “Научитесь поэтов беречь...”: (Одесский венок Пушкину) // Веч. Одесса. - 1999. - 5 июня. - Из змісту: Пушкинский платан / И.И.Рядченко. Следы / Ю.С.Трусов. На улице Пушкинской осень / В.В.Домрин.

904. ...Не зарастет народная тропа...: Пушкинский альб. - К., 1999. - 174 с. - Из змісту: Пушкін в Одесі / Б.І.Олійник. Перед пам'ятником Пушкіну в Одесі / П.Г.Тичина. Море / М.Уманец.

905. Новиков И.А. Пушкин на юге. - К.: Молодь, 1983. - 368 с.

Пушкін в Одесі (гл. “У синего моря”, “Записки Екатерины II”, “Салют”). - С. 329-367.

906. Новиков И.А. Пушкин на юге: Драм. сцены в 4 д. для чтения. - М.: Худож. лит., 1937. - 87 с.

Пушкін в Одесі. - С. 27-87.

907. Новиков І.О. Пушкін у вигнанні: Роман. - К.: Держ. вид-во худож. літ., 1955. - 584 с.

Пушкін в Одесі (гл. "Біля синього моря", "Записки Катерини II", "Салют"). - С. 278-309.

Те саме рос. мовою. - М.: Правда, 1985. - 767 с.

Перебування Пушкіна в Одесі. - С. 363-422.

908. Окуджава Б.Ш. "Частная жизнь Александра Сергеевича" // Всемир. одес. новости. - 1999. - № 2.

Уривки з сценарію (1966) про перебування Пушкіна в Одесі.

909. Олійник Б.І. Пушкін в Одесі: [Вірш] // Горизонт. - О., 1974. - С. 29.

Те саме рос. мовою / Пер. с укр. Е.Крижевич // Лит. газ. - 1975. - 13 авг. - С. 7.

910. Паустовский К.Г. Дым отечества: Роман // Собр. соч.: В 9 т. - М., 1981. - Т. 2. - С. 271-502.

Пушкін і К.Собаньська в Одесі. - С. 320.

911. Паустовский К.Г. Наш современник: (Пушкин): Пьеса в 8 карт. // Собр. соч.: В 9 т. - М., 1984. - Т. 8. - С. 102-178.

У перших чотирьох картинах дія відбувається протягом останніх місяців перебування Пушкіна в Одесі.

912. Поэтический венок // Всемир. одес. новости. - 1999. - № 2. - Из змісту: Пушкин в Одессе / В.А.Бершадский. Пушкинский платан / И.И.Рядченко. "По этим улицам бродил..." / Ю.Н.Михайлик.

913. А.С.Пушкин в стихах советских поэтов / Сост. и вступ. ст. И.Т.Трофимова. - М.: Просвещение, 1975. - 110 с. - Из змісту: Пушкин / Э.Г.Багрицкий. У памятника Пушкину в Одессе / А.Н.Поморский.

914. Руснак В. Пушкин в Одессе: [Стихи] / Пер. с молд. Л.Фельдшер // "...Священна для души поэта": Стихи, ст., эссе / Сост.: А.Коркина, М.Хазин. - Кишинев, 1987. - С. 132.

915. Рильський М.Т. Пушкінський дім в Одесі // Зібр. творів: В 20 т. - К., 1984. - Т. 4. - С. 36-38.

Те саме рос. мовою / Пер. с укр. М.Шехтер // Максим Рыльский. Наша сила: Стихи. - М., 1952. - С. 89-91.

916. Рядченко И.И. Пушкин: [Стихи] // Смена. - 1963. - № 22. - С. 7.

Молодий поет, перебуваючи в Одесі, обмірковує майбутній роман у віршах "Євгеній Онегін".

917. Рядченко И.И. Пушкинский платан: [Стихи] // Избр. произведения: В 2 т. - К.: Дніпро, 1984. - Т. 1: Стихотворения. - С. 344-345.

918. Сильченко И. Пушкинский домик // Сильченко И. Солдатские думы: Стихи. - О., 1949. - С. 12-13.

919. Сурилов А.В. Фельдмаршал Воронцов: [Роман]. - О.: Юж. Пальмира, 1993. - 350 с.: илюстр.

Перебування Пушкіна в Одесі, ставлення М.С.Воронцова до поета. - С. 34-71.

920. Тичина П.Г. Перед пам'ятником Пушкіну в Одесі // Збір. творів: В 12 т. - К., 1983. - Т. 1. - С. 187.

Те саме рос. мовою / Пер. с укр. А.Гатова // Избр. стихи. - М., 1927. - С. 127.

Те саме рос. мовою / Пер. с укр. И.Садофьева // Лит. Ленинград. - 1936. - 30 мая. - С. 2.

Те саме рос. мовою / Пер. с укр. П.Карабан // Тычина П. Жить, трудиться и расти: Стихотворения. - М., 1950. - С. 163.

921. Трусов Ю.С. Легенда: [Стихотворение] // Трусов Ю.С. Морская былина: Стихи. - О., 1976. - С. 49.

Розмова бійців-моряків з пам'ятником Пушкіну.

922. Трусов Ю.С. Лето 1824-го: [Рассказ] // Горизонт. - О., 1974. - С. 25-27.

Останні місяці перебування Пушкіна в Одесі.

923. Трусов Ю.С. Пушкин у моря: [Стихи] // Большевик. знамя. - 1949. - 29 мая.

924. Трусов Ю.С. Хаджибей: Трилогия. - К.: Дніпро, 1984. - 556 с.

Про перебування Пушкіна в Одесі - в одній з частин трилогії, книзі "Кам'яне море". - С. 508-532.

925. Тыркова-Вильямс А.В. Одесса (1823-1824) // Тыркова-Вильямс А.В. Жизнь Пушкина: В 2 т. - 2-е изд., испр. - М., 1999. - Т. 1: 1799-1824. - С. 373-468. - (Жизнь замечат. людей).

926. Уваров А.Г. Пушкин у моря: [Стихи] // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 161.

927. Чулков Г.И. Жизнь Пушкина. - М.: Худож. лит., 1938. - 340 с.
Одесский период південного заслання поета (гл. "Одесса"). - С. 110-125.

928. Яновская Л. Михаил Булгаков: Из черновых тетрадей пьесы "Александр Пушкин" // Звезда. - 1974. - № 6. - С. 202.
Наведено уривки з п'єси, де діють М.С.Воронцов і Є.К.Воронцова; змальовано ставлення кожного з них до Пушкіна у 1837 р.

929. Бахтина Ю. Тринадцать месяцев и тринадцать лет // Всемир. одес. новости. - 1999. - № 2.

Уривки з роботи учениці одеської школи № 46, присвяченої драматичній поемі Ю.З.Динова "Усього тринадцять місяців".

930. Довгонос А.Г. Окно открыто в мир // Дынов Ю.З. Всего тринадцать месяцев. - О., 1994. - С. 196-201.

Про перебування Пушкіна в Одесі та про п'єсу Ю.З.Динова.

931. Куценко О. Пушкінський слід // Одес. вісті. - 1993. - 21 трав.

Про вірші одеських поетів І.Б.Гордона, І.М.Неверова, І.І.Рядченка, О.Г.Уварова, присвячені Пушкіну.

932. Мартынова Э.М. Багрицкий о Пушкине // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 354-360.

Аналізуючи вірші Е.Г.Багрицького про Пушкіна, автор робить висновок, що в цих віршах тема Пушкіна пов'язана з темою Одеси.

933. Новиченко Л.М. Поезія і революція: Книга про Павла Тичину. - К.: Дніпро, 1979. - 365 с.

Про вірш П.Г.Тичини "Перед пам'ятником Пушкіну в Одесі". - С. 282-284.

934. Ольгин А. "Дух Пушкина скитается меж нами" // Коммерсант юга. - 1999. - 21-28 янв. - С. 6. - Рец. на кн.: Рывкин В. "Ни с Ним, ни с Ней не расстаюсь...".

935. Островская Н.К. Пьесы о А.С.Пушкине и драматическая поэма Ю.Дынова "Всего тринадцать месяцев" // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 22-24 нояб. 1994 г. / ОГУ. - О., 1994. - С. 95-99.

936. Островский Г.Л. А.С.Пушкин в Одессе: Сценарий, который так и не стал фильмом... // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф. 22-24 нояб. 1994 г. / ОГУ. - О., 1994. - С. 92-95.

Автор сценарію - Б.Ш.Окуджава.

937. Рывкин В. Ни с Ним, ни с Ней не расстаюсь... - О.: Оптимизм, 1999. - 64 с., 2 портр. - (К 200-летию А.С.Пушкина). - Из змісту: Он жил тогда... - С. 5; "Пляж Ланжерон...". - С. 6; Ах, Лизавета! - С. 7; "Раевские бывают разные..." - С. 8; Поэт и граф. - С. 9; А.С.Пушкин. - С. 10; Бюст. - С. 13; Картина. - С. 14; "Пакеты шли министрам и царю..." - С. 15.

Усі вірші присвячені Пушкіну, деякі з них - періоду його перебування в Одесі.

938. Фоля П.Ф. Южный период жизни Пушкина в отображении советской художественной прозы // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 294-310.

Критичні зауваження щодо зображення одеського періоду життя поета в романі І.О.Новикова "Пушкін у вигнанні". - С. 310.

Див. також 242, 716.

**ПУШКІН У ТВОРАХ ОДЕСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ.
ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ПУШКІНА
У ТВОРАХ ІНШИХ ХУДОЖНИКІВ.
ПУШКІНІАНА ОДЕСЬКИХ МУЗЕЇВ**

939. В музее самодельные художники // Веч. Одесса. - 1986. - 6 июня.

Про виставку, присвячену Пушкіну. Твори художників-аматорів експонувалися в музеї-квартирі поета.

940. Він жив тоді в Одесі... // Комс. іскра. - 1973. - 29 трав. - С. 7: ілюстр.

Про серію ліногравюр “Пушкін в Одесі” художника І.Шенкера.

941. Выставка “Мир Пушкина”: Экслибрис Бориса Левых (Одесса): Каталог / Сост.: Б.Я.Левых, С.А.Першин. - Дзержинск (Нижегород. обл.), 1993. - 64 с.: иллюстр. - (К 200-летию со дня рождения А.С.Пушкина).

942. Голубовский Е.М. Возвращение Пушкина // Веч. Одесса. - 1990. - 28 апр.

Про ліногравюри пушкінської тематики художника І.Шенкера в музеї-квартирі Пушкіна.

943. Голубовский Е.М. Приобщение к поэту // Веч. Одесса. - 1989. - 5 июня.

Про виставку графіки “Пушкін в Одесі” художника О.Б.Постеля.

944. Забочень М.С. Ждаха рисует Пушкина // Веч. Одесса. - 1974. - 14 февр.

Про випущену в Одесі до 100-річчя від дня народження Пушкіна (1899) листівку з портретом поета роботи відомого українського художника-одесита.

945. Иван Айвазовский. 1817-1900 / Вступ. ст. Н.Н.Новоуспенского. - С.Пб.; Бурнемут (Англия), 1996. - 171 с. - (Великие мастера живописи).

Репродукція картини І.К.Айвазовського та І.Ю.Рєпіна
“Пушкін на березі моря” (1877). - С. 125.

946. Изобразительное искусство Одессы: Живопись. Графика.
Скульптура. - М.: Сов. художник, 1981. - 184 с.

Графічна робота О.Б.Постеля “Пізно. Тихо спить Одеса” з
серії “Пушкініана”. - С. [141].

947. “Итак, я жил тогда в Одессе...”: Пушкин в гравюрах Ильи
Шенкера / Пер. стихов Пушкина на англ. яз. В.Арндта; Сост.: С.Блох и
В.Ройтман; Послесл. М.Фридберга. - Нью-Йорк: Ольвия, 1988. - 89 с.

Ліногравюри І.Шенкера ілюструють вірші Пушкіна,
пов’язані з Одесою. Окремо виділено розділ “Пушкін і його
сучасники. 1823-1824; Листи і спогади”.

948. Леонов Б. И гениальность на челе // Юг. - 1999. - 8 июня.

Портрет Пушкіна, виконаний В.Р.Сухомлином рядками
віршів з “Євгенія Онєгіна”.

949. Н.М. Одесский музей русского и украинского искусства // Ис-
кусство. - 1940. - № 4. - С. 147-153.

Серед експонатів музею - ілюстрації до “Пікової дами” та
ескізи декорацій до “Кам’яного гостя” й “Дон-Жуана” ро-
боти О.М.Бенуа.

950. Поляков С. У художников Одессы // Літ. Одеса. - О., 1951. -
Кн. 5. - С. 87-90.

Зокрема про картину В.Синицького “Піонери біля
пам’ятника О.С.Пушкіну в Одесі”. - С. 89.

951. Пушкин в Одессе // Сов. искусство. - 1937. - 17 янв. - С. 6.

Виставка, присвячена Пушкіну, в Одеському художньому
музеї.

952. А.С.Пушкин в портретах: [В 2 кн.]. - 2-е изд., перераб. и доп. -
М.: Сов. худож., 1989. - В одном футлярі.

[Кн. 1]: А.С.Пушкин в портретах: Иллюстр. / Авт.-сост.
Е.В.Павлова. - 383 с.

Автопортрети та автографи одеського періоду. - С. 8-9, 14-
15, 18-23; І.К.Айвазовський, І.Ю.Рєпін. “Пушкін на березі

моря”. - С. 160-161; Л.О.Пастернак. “Пушкін на березі моря”. - С. 176; М.В.Кузьмін. “Пушкін в Одесі”. - С. 215.
[Кн. 2]: Павлова Е.В. А.С.Пушкин в портретах. - 167 с.
Про картину І.К.Айвазовського та І.Ю.Рєпіна “Пушкін на березі моря”. - С. 85-87.

953. Пушкин в портретах и иллюстрациях: Пособие для учителей сред. шк. / Сост. М.М.Калаушин; Общ. ред. Д.Д.Благого. - 3-е изд. - Л.: Учпедгиз, 1956. - 375 с.

Одеський період життя поета. - С. 122-126.

954. Пушкин и Одесса: Приглашение [на заседание Одес. гор. клуба любителей миниатюр. книг “Пушкин и Одесса в иллюстрациях худож. Г.Гармидера”] / Одес. гор. орг. ДОК УССР; Секция кн. Одес. Дома ученых; Офорты Г.В.Гармидера. - О., [1984]. - 12 с.

955. Пушкиниана Одесского художественного музея: [Буклет] / Одес. худож. музей. - О., 1973. - 1 л., слож. в 10 с.

956. Савченко В.В. “Пиковая дама” Александра Бенуа // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 131-138.

В Одеському художньому музеї зберігаються ілюстрації О.М.Бенуа до “Пікової дами” Пушкіна.

957. Савченко В.В. Прощай, свободная стихия // Вестн. региона. - 1899. - 5 июня.

Картины І.К.Айвазовського в Одеському художньому музеї: “Пушкін в Криму біля Гурзуфських скель”, “Пушкін на березі Чорного моря”. Ставлення митця до видатного поета.

958. Тюрюмин А.М. Источник вдохновения // Горизонт. - О., 1974. - С. 9-10.

Пушкініана Одеського художнього музею.

959. Тюрюмин А.М. Пушкиниана художественного музея // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 139-150.

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ПУШКІНА В ОДЕСІ***Пам'ятники Пушкіну***

960. Антонов Б. “На фоне Пушкина” // Юг. - 1999. - 8 июня.
Відкриття пам'ятника на вул. Пушкінській (біля будинку № 13).
961. Ариэль. Телега жизни: (Очерк) // Пчелка. - О., 1889. - 16 апр. - С. 3.
Одеський візник висловлює своє ставлення до пам'ятника Пушкіну в Одесі і до творчості поета.
962. Бескромний Г.І. “А.С.Пушкину - граждане Одессы” // Чорномор. комуна. - 1973. - 21 берез.
Історія створення і відкриття пам'ятника Пушкіну в Одесі (1889).
963. Бурд Г. Пам'ятник в Одесі: [Пушкіну, 1889] // Літ. Україна. - 1974. - 7 черв.
964. Глушак А.С. Да здравствует солнце Пушкина! // Веч. Одесса. - 1999. - 8 июня. - С. 1, 3.
Відкриття пам'ятника Пушкіну (скульптор А.П.Токарев) на Пушкінській вулиці (біля будинку № 13).
965. День 16 апреля 1889 в Одессе // Открытие памятника-фонтана Пушкину в Одессе 16 апр. 1889 г. - О., 1890. - С. 10-52.
Детально описано свято відкриття пам'ятника Пушкіну, викладено зміст промов, вітальних телеграм, листів тощо.
966. Закладка памятника Пушкину // Одес. листок. - 1887. - 3 февр. - (Дневник).
967. Как сооружался памятник Пушкину в Одессе // Одес. вестн. - 1889. - 10 марта.
968. Калугин Г.А., Станчев А.Г. Приморский бульвар: Фотоочерк. - 2-е изд., перераб. и доп. - О.: Маяк, 1985. - 63 с.: иллюстр. - Текст парал.: рос., англ., нім.
Про пам'ятник Пушкіну. - С. 27-29, 53.

969. Калугин Г.А., Щербина Л.А. Летопись в камне и бронзе: Путеводитель. - О.: Маяк, 1984. - 126 с.: иллюстр.

Пам'ятник Пушкіну в Одесі. - С. 101-105.

970. Каменецкий Ф. Мы памятник ему... // Юг. - 1999. - 5 июня.

Перші пам'ятники Пушкіну. Історія створення пам'ятника-фонтана в Одесі (1889).

971. Ким Ф., Висконт В. Полвека тому назад: (К 50-летию со дня открытия памятника в Одессе) // Большевист. знамя. - 1939. - 27 апр.

972. Коханский В. "Одесса за 100 лет": ("Одесса и ее окрестности"): Ист. очерк и иллюстр. путеводитель на 1894 г. - О.: Тип. П.Ф.Францова, 1894. - 136, 384, 192 с.: иллюстр., карты, планы.

Пам'ятник Пушкіну. - С. 79.

973. Кочубинский А.А. К истории памятника великому поэту России в Одессе // Одес. вестн. - 1887. - 29 янв. (10 февр.).

974. Незнанов В. Пушкину - граждане Одессы: Пять надписей на памятнике // Веч. Одесса. - 1975. - 6 июня.

975. Отголоски Пушкинской годовщины // Ист. вестн. - 1887. - № 3. - С. 494. - (Смесь).

Про спорудження пам'ятника Пушкіну в Одесі.

976. Открытие в Одессе памятника-фонтана Пушкину // Отчет правления Одесского славянского общества им.св.св.Кирилла и Мефодия за 1889 г. - О.: Тип. "Одес. вестн.", 1890. - С. 5-6.

Про відкриття пам'ятника; звіт про кошти на його спорудження.

977. Открытие памятника-фонтана Пушкину в Одессе 16 апр. 1889 г. / Изд. Одес. славян. о-ва им.св.св.Кирилла и Мефодия. - О.: Тип. "Пчелки", 1890. - 63 с. + Прил.

978. Отчет комиссии по сооружению памятника-фонтана А.С.Пушкину в г. Одессе. - О.: Тип. "Одес. вестн.", 1889. - 47 с.

979. Памятник Пушкину в Одессе // Ист. вестн. - 1880. - Т. 3. - С. 426-427.

Опис нездійсненого проекту пам'ятника поетові скульптора Л.Йоріні (Жоріні).

980. Памятник Пушкину в Одессе // Ист. вестн. - 1889. - Т. 36. - С. 743-745. - (Смесь).

Історія створення пам'ятника і свято його відкриття.

981. Памятник А.С.Пушкину в Одессе // Пчелка. - О., 1889. - 16 апр. - С. 1.

982. Памятник А.С.Пушкину для гор. Одессы: Фото // Барановский Г.В. Архитектурная энцикл. второй половины XIX века: В 7 т. - С.Пб.: Тип. журн. "Строитель", 1907. - Т. 5: Улицы, площади, парки. - С. 209.

983. Памятник-фонтан Пушкину // Отчет правления Одесского славянского общества им.св.св.Кирилла и Мефодия за 1887 г. - О., 1888. - С. 17-18.

984. Попелюхер И. "К нему не зарастет народная тропа..." // Знамя коммунизма. - 1976. - 6 июня.

"Життя" пам'ятника Пушкіну в Одесі.

985. Порядок открытия памятника А.С.Пушкину в Одессе // Пчелка. - О., 1889. - 16 апр. - С. 1.

986. Савельева Е. Памятник поэту // Знамя коммунизма. - 1988. - 12 июня.

Історія створення пам'ятника.

987. Сооружение в Одессе памятника-фонтана Пушкину // Отчет правления Одесского славянского общества им.св.св.Кирилла и Мефодия за 1888 г. - О., 1889. - С. 10-11.

988. "Состоящая при нашем обществе комиссия по сооружению в г.Одессе памятника-фонтана А.С.Пушкину..." // Отчет правления Одесского славянского общества им.св.св.Кирилла и Мефодия за 1886 г. - О.: Тип. В.Кирхнера, 1887. - С. 17.

989. Чаушанский С. Краткая историческая записка о сооружении в г.Одессе памятника-фонтана Пушкину // Открытие памятника-фонтана Пушкину в Одессе 16 апр. 1889 г. - О., 1890. - С. 3-9.

990. Шимановский М.В. Граф А.Г.Строганов и граф М.Д.Толстой о А.С.Пушкине // Из прошлого Одессы: Сб. ст. / Сост. Л.М.Де-Рибас. - О., 1894. - С. 145-156.

Про збирання пожертв на спорудження пам'ятника Пушкіну; ставлення одеської аристократії до пам'яті поета.

991. Щербина Л.А. Автор бюста поета: К столетию открытия памятника А.С.Пушкину в Одессе // Веч. Одесса. - 1989. - 29 апр.

992. Щербина Л.А. Пушкинская звезда // Юг. - 1997. - 6 нояб.

Про одну з деталей пам'ятника-фонтана - зірку, її значення за задумом скульптора.

993. Щербина Л.А. Символ поэзии: К столетию открытия памятника А.С.Пушкину в Одессе // Веч. Одесса. - 1989. - 18 февр.

***Музей-квартира Пушкіна.
Експозиції в інших музеях Одеси***

994. Алексеев-Попов В.С. Об основных принципах построения экспозиции музея А.С.Пушкина в Одессе // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы. - Кишинев: Штиинца, 1961. - Т. 2. - С. 581-583.

995. Беликов И. Посвящается Пушкину // Сов. музей. - 1987. - № 1. - С. 47-48.

Музей Пушкіна в середній школі № 90; історія створення, експонати.

996. Белоус А.Г. "Я жил тогда в Одессе пыльной..." // Правда Украины. - 1987. - 4 февр. - Иллюстр.

Про музей-квартиру Пушкіна.

997. Бонами З. Образ поэта: Выставка Государственного музея А.С.Пушкина (Москва) открылась в Одесском лит. музее // Веч. Одесса. - 1988. - 6 июня.

998. Будинок, в якому жив Пушкін // Чорномор. новини. - 1992. - 4 черв.

Музей-квартира Пушкіна.

999. Воротняк Т.А. “Чекаємо листів. Пушкіни” // Чорномор. комуна. - 1984. - 6 трав.

Про музей Пушкіна у середній школі № 90.

1000. Гервиц Л. Заметки художника // Арзамас / Междунар. о-во пушкинистов. - Нью-Йорк, 1999. - № 7. - С. 15.

Описано двір і будинок № 13 на Пушкінській вулиці, де знаходиться музей-квартира Пушкіна.

1001. Глебова Г.С., Попелюхер И.Л. Наша тропинка к Пушкину // Рус. язык и лит. в школе УССР. - 1979. - № 3. - С. 68-71.

Діяльність пушкінського музею середньої школи № 29.

1002. Губарь О.И. Пушкинский дом // Веч. Одесса. - 1988. - 9 февр.

Зміни в експозиції музею-квартири поета після того, як він став філіалом Одеського літературного музею.

1003. Клуб писателей в Одессе // Комс. правда. - 1951. - 19 янв. - С. 3.

Відкриття в приміщенні одеської письменницької організації кімнати-музею, присвяченої перебуванню Пушкіна в Одесі.

1004. Краткий указатель музея Одесского общества истории и древностей. - 7-е изд., доп. - О.: Тип. газ. “Одес. листок”, 1920. - 111 с.

Залізна палиця Пушкіна 1920 р. зберігалася в Одесі. - С. 59.

1005. Куценко О. Цінні експонати // Одес. вісті. - 1999. - 12 трав.

Музей-квартира Пушкіна.

1006. [Литературный отдел Одесского историко-краеведческого музея] // Одесса: Паспорт города. - Б.м., 1997. - С. 44-45.

1007. Максименко В.С. Разоряют гнездо // Сов. культура. - 1987. - 28 апр. - С. 6.

Про долю музею-квартири Пушкіна.

1008. Михалюк Ю. Дары сердца: Одесситы - А.С.Пушкину // Знамя коммунизма. - 1988. - 12 июня.

Про бібліотеки, книги, речі, які одесити дарують музею-квартирі поета.

1009. На улице Пушкинской // Технолог. - 1987. - 5 февр.
Музей Пушкіна в Одесі.

1010. Недзведский А.В. Каким должен быть дом-музей Пушкина // Большевик. знамя. - 1946. - 31 марта. - Без підпису.

1011. Нирша А. “Друзья мои, прекрасен наш союз!” // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 151-158.
Експонати літературно-меморіального музею
О.С.Пушкіна; дарунки друзів музею.

1012. Нирша А. Одесский музей Пушкина // Арзамас / Междунар. о-во пушкинистов. - Нью-Йорк, 1999. - № 7. - С. 72-73.

1013. Островская Н.К. Музей А.С.Пушкина в Одессе // Временник Пушкинской комиссии. 1963. - М.; Л.: Наука, 1966. - С. 122.

1014. [Островская Н.К.]. Пушкинский отдел Одесского историко-краеведческого музея. - О.: Маяк, 1964. - 31 с.

1015. Островская Н.К. “Я жил тогда в Одессе...”: Путеводитель по Музею-квартире А.С.Пушкина. - О.: Маяк, 1987. - 64 с.: илл. - Текст рос., англ., фр., нім. мовами.

1016. Островська Н.К. Будинок на Пушкінській // Чорномор. комуна. - 1973. - 3 черв.
Музей Пушкіна в Одесі.

1017. Островська Н.К. Нові експонати музею // Комс. іскра. - 1987. - 23 черв.
Музей-квартира Пушкіна.

1018. Попелюхер И.Л. Необыкновенная судьба книги поэта // Веч. Одесса. - 1985. - 6 июня.
Про експонат пушкінського музею середньої школи № 90 - аркуш з книжки “Євгеній Онегін”, яка пройшла через війну.

1019. Попелюхер И.Л. Свет единой дружбою прекрасен // Учит. газ. - 1987. - 8 янв.

Про зарубіжні пошуки і знахідки пушкінського музею середньої школи № 90.

1020. Посысаева Т. Школьный Пушкин // Знамя коммунизма. - 1975. - 16 мая.

Пушкінський музей у середній школі № 29.

1021. Пушкинский отдел Одесского государственного историко-краеведческого музея: Путеводитель. - 2-е изд., испр. и доп. - О.: Маяк, 1971. - 28 с.: илл.

1022. Сєрий О. “Итак, я жил тогда в Одессе...” // Одес. вісті. - 1999. - 5 черв.

Сорок років музею-квартирі Пушкіна.

1023. Трость Пушкина // Ист. вестн. - 1888. - Т. 31. - С. 514.

Від М.Г.Тройницького до музею Одеського товариства історії і старожитностей надійшла залізна палиця поета.

1024. Шварцман Е.З. “Итак, я жил тогда в Одессе...” // Лесн. пром-сть. - 1987. - 10 февр.

Про нові надходження до музею-квартири Пушкіна.

1025. Шварцман Е.З. Сквозь военное лихолетье // Комс. знамя. - 1985. - 16 янв.

Про поповнення експозиції музею-квартири Пушкіна.

1026. Яицкий И. Одесский историко-краеведческий музей: Филиал-квартира А.С.Пушкина // Радуга. - 1987. - № 2. - С. 3 обл.: илл.

1027. Яркий праздник поэзии // Правда. - 1976. - 6 июня.

Виставка гравюр К.Бассолі “Я жив тоді в Одесі...”, яка відкрилася в музеї-квартирі Пушкіна.

Див. також 175.

Пам'ятні пушкінські місця

1028. Андреев В. Что в имени тебе моем?... // Молодежь Эстонии. - 1987. - 7 февр.

Пушкінські місця Одеси.

1029. [Восстановление в Одессе дома, где Пушкин жил в 1823-1824 гг.] // Лит. газ. - 1950. - 18 марта. - С. 1.

1030. Голубовский Е.М. “Итак, я жил тогда в Одессе...” / Фото С.Калмыкова // Веч. Одесса. - 1987. - 10 февр. - С. 1-4.

1031. Городская хроника // Одес. листок объявл. - 1880. - 6 июня. - С. 1.

Святкування в Одесі відкриття пам'ятника Пушкіну в Москві. Встановлення мармурової дошки з написом “Здесь жил Пушкин” на будинку по вул. Італійській.

1032. Губарь О.И. В каком доме жил Пушкин? // Губарь О.И. 100 вопросов “за Одессу”. - О., 1994. - С. 152-157.

Про готель Рено, в якому зупинявся Пушкін.

1033. Губарь О.И. Дорога в пушкинский Дальник // Веч. Одесса. - 1989. - 6 июня.

1034. Губарь О.И. “Скала Пушкина” // Одес. вестн. - 1993. - 6 нояб.

1035. Губарь О.И. Семейные драгоценности города // Гласность. - О., 1990. - 10 июня.

1036. Дегтярев Н. Примечательный дом // Правда Украины. - 1956. - 5 верес.

Будинок, де зупинявся Пушкін.

1037. [Дом, где жил А.С.Пушкин] // Горизонт. - О., 1974. - С. 22-23: иллостр.

1038. Дом Пушкина восстанавливается в Одессе // Огонек. - М., 1949. - № 15. - С. 11.

1039. Жолудев А. Одесса будущего // Героическая Одесса. - О., 1945. - С. 143-147.

Про зруйнування пушкінських місць і пам'ятника поетові під час Великої Вітчизняної війни. - С. 144.

1040. Зленко Г.Д. Живі пам'ятники: Пушкінська тополя; Гілочка Тарасової верби // Робітн. газ. - 1963. - 5 верес.

1041. Калугин Ю. Де жив Пушкін в Одесі? // Літ. газ. - 1953. - 9 лип.

1042. Комарницкий А. “Чудный дом” как памятник пребывания А.С.Пушкина в Одессе // Одес. вестн. - 1880. - 3(15) июня.

Про будинок на розі вулиць Преображенської і Єлисаветинської, в якому бував поет.

1043. Марков А. Тополь Пушкина // Знамя коммунизма. - 1972. - 6 авг.

1044. Михалюк Ю. Дом, в котором был Пушкин // Одес. вестн. - 1996. - 11 июня.

1045. Михалюк Ю. Здесь бывал Пушкин // Неделя. - 1982. - № 38. - (Находка-82).

Третя адреса воронцовської канцелярії - будинок Т.Румаре на розі вулиць Херсонської і Кінної.

1046. Островская Н.К. Одесские адреса Пушкина // Моряк. - 1987. - 5-11 февр. - С. 12.

1047. [Открытие мемориальной доски на доме № 13 по ул. Итальянской (ныне Пушкинской), где жил Пушкин в 1823-1824 гг.] // Ведомости Одес. градоначальства. - 1880. - 7 июня.

1048. Пушкинские места в Одессе // Лит. обозрение. - 1937. - № 23. - С. 61.

1049. Пушкинские места в Одессе: Приглашение на 74-е заседание клуба [любителей миниатюр. книг Одес. Дома ученых] (17 июня 1986 г.). - О., 1986. - 12 с.: иллостр.

1050. Рейцин П. Тополь // Знамя коммунизма. - 1974. - 5 июня.

Про тополь, нібито посажену Пушкіним 1823 р. (біля будинку на нинішній вул. Торговій).

1051. Саркисян К.С. Итак, я жил тогда в Одессе: Прогулка по пушкин. местам // Одесский год Пушкина / Ред.-сост. К.С.Саркисян. - О., 1973. - С. 341-350.

1052. Саркисян К.С., Ставницер М.Ф. Пушкинская // Саркисян К.С., Ставницер М.Ф. Улицы рассказывают: Очерки. - 6-е изд., испр. и доп. - О., 1979. - С. 158-162.

Про перебування Пушкіна в Одесі та вулицю, яка носить його ім'я.

1053. [Саркисян К.С.]. Экскурсия по пушкинским местам // Одесский год Пушкина: Лит.-краеведч. сб. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 219-243.

1054. Сообщение Чрезвычайной Государственной Комиссии по установлению и расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков и их сообщников и причиненного ими ущерба гражданам, колхозам, общественным организациям, государственным предприятиям и учреждениям СССР, о злодеяниях, совершенных немецко-румынскими захватчиками в г. Одессе и районах Одесской области. - М.: ОГИЗ; Госполитиздат, 1944. - 17 с.

Про знищення будинку, в якому жив Пушкін. - С. 12.

1055. Хмелевская Е.М. Одесса // Пушкин: Исслед. и материалы. - М.; Л., 1958. - Т. 2. - С. 481-482. - (Пушкинские памятные места).

1056. Чарнецкий В.А. Заметки о пушкинских местах // Есть город у моря: Краеведч. сб. / Сост: Ю.А.Гаврилов, Е.М.Голубовский. - О., 1990. - С. 108-121.

1057. Чарнецкий В.А. Здесь бывал Пушкин // Веч. Одесса. - 1992. - 22 мая. - (Поиски и находки).

Пошуки будинку Ф.М.Дерібаса, в якому бував Пушкін.

1058. Чарнецкий В.А. Пушкинские адреса Одессы // Вестн. региона. - 1999. - 5 июня.

Топографія пушкінських місць і адрес.

1059. Чарнецкий В.А. Пушкинские места Одессы // Веч. Одесса. - 1996. - 6, 8 июня.

Адреси одеських знайомих Пушкіна; будинки, в яких бував поет.

1060. Щербина Л.А., Яшин М.И. Прогулки по пушкинской Одессе // Веч. Одесса. - 1979. - 6, 11, 23 июня.

1061. Щербина Л.А. Экскурсии по пушкинской Одессе // Пушкинские места: Путеводитель. - М., 1988. - Ч. 2: Крым; Украина и Молдавия; Кавказ и Закавказье; Поволжье и Урал. - С. 172-199.

Те саме // Пушкинские места: Путеводитель: Москва и Подмосковье; Санкт-Петербург и его пригороды; Украина и Молдавия; Псковский край; Верхневолжье; Кавказ и Закавказье; Болдинская земля; Поволжье и Урал. - М., 1999. - С. 327-345.

Див. також 153, 312.

Пушкінські ювілеї і свята

50-річчя від дня загибелі Пушкіна. 1887

1062. Память пятидесятилетия смерти Пушкина: Речь в торжеств. собр. Имп. Новорос. ун-та 1 февр. 1887 г. - О.: Тип. "Одес. вестн.", 1887. - 70 с.

1063. Старый Студент. К истории чествования Пушкина в Одессе: (Из старой записной книжки) // Одес. листок. - 1912. - 28 янв. - С. 2.

Про вшанування пам'яті Пушкіна 1-2 лют. 1887 р. в Новоросійському університеті, виступи архієпископа Никанора і відповідь йому в промові І.Кирпичникова.

1064. Чествование памяти А.С.Пушкина в Одесском коммерческом училище 2 февр. 1887 года: Речь инспектора П.А.Искры и стихотворения, произнес. учениками. - О.: Тип. "Труд" В.Семенова, 1887. - 56 с.

Див. також 734, 747.

100-річчя від дня народження Пушкіна. 1899

1065. В главной зале Одесской городской публичной библиотеки установлен белый гипсовый бюст А.С.Пушкина в память 100-летней годовщины его рождения // Ведомости Одес. градоначальства. - 1899. - 19 июня. - С. 3. - (Городская жизнь).

1066. К пушкинским торжествам // Одес. листок. - 1899. - 24 мая (5 июня).

1067. К “пушкинским” торжествам в Одессе // Одес. листок. - 1899. - 6(18) мая. - С. 2.

Програма святкування.

1068. К сегодняшнему грандиозному народному гулянию в Александровском парке // Ведомости Одес. градоначальства. - 1899. - 25 мая. - С. 4; Одес. листок. - 25 мая (6 июня).

Вшанування пам'яті поета створенням притулку ім. Пушкіна для інвалідів-друкарів (саме на це планувалося витратити прибуток від гуляння).

1069. К чествованию памяти А.С.Пушкина // Новорос. телеграф. - 1899. - 23 мая. - С. 3.

Перелік установ і товариств, від яких до міської управи надійшли заяви про намір взяти участь у вшануванні поета.

1070. К чествованию памяти А.С.Пушкина // Одес. листок. - 1899. - 25 мая (6 июня).

Ювілейні заходи Одеського слов'янського благодійного товариства.

1071. Маркевич А.И. Пушкин и Новороссийский край: Речь, произнес. в торжеств. собр. ун-та и ученых о-в 27 мая 1899 г. - О.: “Экономическая” тип., 1900. - 30 с.

Пушкін в Одесі. - С. 23-25.

Те саме // Пушкинские дни в Одессе 26-27 мая 1899 г. - О., 1900. - С. 123-150.

Те саме // Александр Сергеевич Пушкин, его жизнь и сочинения: Сб. ист.-лит. ст. / Сост. В.Покровский. - 4-е изд. - М., 1916. - С. 79-97.

Одеса пушкінської доби, життя поета в Одесі і значення південного краю в його долі. - С. 83-97.

1072. Новый. Прежние Пушкинские дни // Одес. листок. - 1912. - 31 янв.

Про відзначення пушкінського ювілею в Одесі та про пристрасті, що буяли у 20-тисячному натовпі біля пам'ятника поетові.

1073. Одес. листок: (Третий лист к № 134). - 1899. - 25 мая (6 июня).
- (Памяти А.С.Пушкина).

Ілюстрації та підписи до них.

1074. Отчет Одесской городской публичной библиотеки за 1899 г. - О., 1900. - 19 с.

Про участь бібліотеки у вшануванні пам'яті Пушкіна.

1075. Памяти А.С.Пушкина. 1799-1899 // Одес. листок. - 1899. - 25 мая (6 июня).

Весь номер присвячений Пушкіну. Серед матеріалів - стаття "Памяти Пушкина", в якій ідеться про урочисті збори Одеського товариства любителів науки, літератури й мистецтва.

1076. Папиросы в память великого поэта А.С.Пушкина // Одес. новости. - 1899. - 27 мая.

До 100-річного ювілею поета тютюнова фабрика "Осман" в Одесі випустила цигарки "О.С.Пушкін".

1077. Пожертвования на постройку в Одессе дома для инвалидов печати с народной школой, аудиторией и читальней им. А.С.Пушкина // Одес. листок. - 1899. - 9(21) мая.

1078. Программа Пушкинских дней в Одессе // Одес. новости. - 1899. - 6 мая.

1079. Пушкинская выставка // Одес. листок. - 1899. - 24 мая (5 июня); Одес. новости. - 24 мая.

Детальний опис експонатів ювілейної виставки.

1080. Пушкинская выставка в Одессе // Одес. листок. - 1899. - 18(30) мая.

1081. Пушкинские дни // Новорос. телеграф. - 1899. - 24 мая.

Програма пушкінських свят 26-27 травня 1899 р.

1082. Пушкинские дни // Одес. листок. - 1899. - 23 мая (4 июня).

Одеса готується до ювілею.

1083. Пушкинские дни // Одес. новости. - 1899. - 27, 29 мая.

Детальний опис ювілейних заходів.

1084. Пушкинские дни в Одессе // Одес. листок. - 1899. - 21 мая (2 июня); Ведомости Одес. градоначальства. - 27 мая; Новорос. телеграф. - 27, 29 мая.

1085. Пушкинские дни в Одессе 26-27 мая 1899 г. // Записки Новорос. ун-та. - 1900. - Т. 81. - С. 1-32.

1086. Пушкинские дни в Одессе 26-27 мая 1899 г.: 1799-1899: Сб. Имп. Новорос. ун-та. - О.: "Экономическая" тип., 1900. - 150 с., 4 л. иллюстр.

1087. Пушкинские празднества в Одессе // Одес. новости. - 1899. - 9, 21, 23, 24 мая.

1088. Пушкинские торжества // Одес. листок. - 1899. - 27, 29 мая (8, 10 июня).

Докладний опис святкових заходів: біля пам'ятника Пушкіну, в міському театрі, університеті, середніх навчальних закладах, народних училищах.

1089. Пушкинские юбилейные празднества // Отчет правления Одесского славянского общества им. св. св. Кирилла и Мефодия за 1899 г. - О., 1903. - С. 35-42.

1090. Пушкинский праздник // Одес. новости. - 1899. - 19 мая. - С. 3.

1091. [Хроника пушкинских дней] // Пушкинские дни в Одессе 26-27 мая 1899 г. - О., 1900. - С. 1-32.

1092. Чествование памяти А.С.Пушкина // Одес. листок. - 1899. - 17(29) мая.

Вшанування пам'яті Пушкіна в Одеському літературно-артистичному товаристві.

1093. Чествование памяти А.С.Пушкина в Одесском уезде // Одес. листок. - 1899. - 16(28) мая; Новорос. телеграф. - 30 мая.

1094. Эспе. Чествование памяти А.С.Пушкина в Одессе // Одес. листок. - 1899. - 25 мая (6 июня).

Див. також 718.

100-річчя від дня загибелі Пушкіна. 1937

1095. Вісмонт В. Пушкінська виставка в науковій бібліотеці // Молода гвардія. - О., 1937. - 28 берез.

Детальний опис виставки з переліком розділів і описом окремих видань.

1096. Недзведский А.В. Пушкинский юбилей 1937 г. в Одессе // Пушкин на юге: Тр. пушкин. конф. Кишинева и Одессы. - Кишинев, 1958. - [Т. 1]. - С. 347-359.

1097. Пушкин в Одессе // Сов. искусство. - 1937. - 17 янв. - С. 6.
Виставка в Одеському художньому музеї. Серед експонатів - залізна палиця поета.

1098. Пушкінські дні // Молода гвардія. - О., 1937. - 10 лют.

1099. Эпиграмма Пушкина на памятнике Воронцову // Веч. Москва. - 1937. - 14 нояб.

Про встановлення дошки з текстом епіграми "Полумилорд, полукупец" на пам'ятнику М.С.Воронцову.

150-річчя від дня народження Пушкіна. 1949

1100. Выставка к 150-летию со дня рождения А.С.Пушкина // Изв. ОГУ им. И.И.Мечникова. - О., 1950. - Т. 2, вып. 2: 1949 г. - С. 30-32.

1101. Праздник в школе // Большевик. знамя. - О., 1949. - 28 мая.
Свято в середній школі № 90 з нагоди присвоєння їй імені Пушкіна.

1102. [Пушкінські дні в Одесі] // Літ. Одеса. - 1949. - № 2. - С. 119-121.

1103. Пушкінські дні в Одесі // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 195-204.

1104. [“Пушкинские чтения” в колхозах Одесской области] // Библиотекарь. - 1949. - № 6. - С. 47. - (Хроника).

1105. Торжественное заседание совета университета // Изв. ОГУ им. И.И.Мечникова. - О., 1950. - Т. 2, вып. 2: 1949 г. - С. 32.

200-річчя від дня народження Пушкіна. 1999

1106. Андреев Ю. “Коммерсанту юга” вручена юбилейная медаль Международного общества пушкинистов // Коммерсант юга. - 1999. - 4-18 июня. - С. 1, 6. - (К 200-летию А.С.Пушкина).

1107. Андрейченко Л. “Мой Пушкин” раздает награды // Одес. вестн. - 1999. - 3 июня.

Переможці конкурсу “Мій Пушкін”, оголошеного телекомпанією СТД.

1108. Васильева Л.В. С верой, надеждой, любовью. И с Пушкиным // Веч. Одесса. - 1999. - 10 июня.

Філармонійні концерти в Одесі.

1109. Владимирский О. Бал на Думской и четыре Пушкина впридачу // Веч. Одесса. - 1999. - 8 июня.

1110. Двухсотлетие: Хроника Пушкинских дней // Одесса. - 1999. - № 7-8. - С. 21.

1111. Дзюба В. Медаль із США // Одес. вісті. - 1999. - 5 черв.

Вручення ювілейних пушкінських медалей Міжнародного товариства пушкіністів (Нью-Йорк).

1112. Заславский Л. Двести лет одиночества // Юг. - 1999. - 5 июня. - (Размышления по поводу).

Автор наводить факти непередуманих заходів до пушкінських ювілеїв.

1113. Кишко С. “Друзья мои, прекрасен наш союз!” // Одес. вестн. - 1999. - 8 июня. - С. 2.

Пушкінські ювілейні читання в Одеському економічному університеті.

1114. Кутинова Е. “Перо, забывшись, не рисует...” // Вестн. региона. - 1999. - 5 июня. - С. 6.
Незвичайна виставка “Летом песочница, зимой чернильница” відкрилася в галереї “Ліберті” до ювілею поета. На ній експонувалися речі, якими міг би користуватися Пушкін.
1115. Людвик О. Бал на Думской // Одес. вестн. - 1999. - 8 июня.
Бал на Думській площі в день пушкінського ювілею.
1116. Николаева Т. Воронцовский бал, или Пушкин в гостях у Воронцова // Веч. Одесса. - 1999. - 8 июня.
Свято біля пам’ятника Пушкіну.
1117. Одесса - Пушкину // Вестн. региона. - 1999. - 5 июня.
Найцікавіші заходи до ювілею.
1118. Поздравляем! // Веч. Одесса. - 1999. - 3 июня.
Пам’ятні медалі і сертифікати одеситам, які зробили значний внесок у підготовку і проведення ювілейних заходів, від Міжнародного товариства пушкіністів (Нью-Йорк).
1119. Фуки Л. Пушкин снова в Одессе // Одес. вестн. - 1999. - 9 февр. - С. 7.
Композиція “Заклинання” у Літературному музеї. Виконувалися музичні твори відомих композиторів на вірші Пушкіна.
1120. Черевиченко В. Лауреаты конкурса “Мой Пушкин” // Веч. Одесса. - 1999. - 3 июня.
Про фінал телеконкурсу “Мій Пушкін”, який проведено на одеському 7-у каналі.
1121. Чечкина Е.В. На фоне Пушкина снимается команда // Веч. Одесса. - 1999. - 3 июня.
Про командну гру-подорож “Я жив тоді в Одесі”, в якій взяли участь понад сто дітей та їхніх батьків.
1122. Чечкина Е.В. По пушкинской Одессе // Одес. вестн. - 1999. - 15 мая. - С. 3.
Командна гра-подорож по пушкінських місцях Одеси.

***Пам'ять про Пушкіна в Одесі.
Свята, вечори, виставки***

1123. А.Б. В пролеткульте: Вечер Пушкина // Изв. Одес. губисполкома. - 1923. - 17 февр.

1124. Алексеева Т. Під крилом пушкінської музи // Комс. іскра. - 1983. - 26 трав.

XVII Всесоюзне Пушкінське свято поезії в Одесі.

1125. Артемівський С. У вінок всенародної шани: Вчора завершилися Пушкінські дні на Одещині // Чорномор. комуна. - 1983. - 29 трав.

1126. Бардах А. Всегда с нами // Моряк. - 1974. - 6 июня. - С. 11.
Пушкін і Одеса; перебування поета в Одесі. Вшанування його пам'яті. Одеса як один з центрів пушкінознавства.

1127. Бродавко Р.И. С любовью к Пушкину // Веч. Одесса. - 1987. - 7 февр.

Вшанування пам'яті Пушкіна.

1128. Величко М. Світ Пушкіна // Чорномор. комуна. - 1985. - 12 берез.

Виставка "Пушкін і його сучасники" в Одеському літературному музеї.

1129. Вечер памяти Пушкина: [Одесса] // Знамя коммунизма. - 1987. - 11 февр.

1130. Воротняк Н. Рима до яблуневого саду // Комс. іскра. - 1983. - 28 трав.

Пушкінські дні на Одещині.

1131. Воротняк Т.А. Пушкін з нами // Чорномор. комуна. - 1973. - 5 черв.

Пушкінські дні, присвячені 150-річчю перебування поета в Одесі.

1132. Всесоюзне Пушкінське свято // Україна. - 1983. - № 25. - С. 4: ілюстр.

Пушкінські дні поезії на Одещині.

1133. Встреча в обкоме партии: [С участниками Пушкинского праздника в Одессе] // Веч. Одесса. - 1983. - 26 мая; Знамя коммунизма. - 26 мая.

1134. Г.Б. Пушкин и читальня: (Из письма в ред.) // Одес. вестн.-1880. - 28 мая (9 июня).

Пропозиція увічнити пам'ять про Пушкіна створенням в Одесі народної читальні.

1135. Голубовский Е.М. "Лицейские, ермоловцы, поэты..." // Веч. Одесса. - 1985. - 5 марта.

Виставка "Пушкін і його сучасники" в Одеському літературному музеї.

1136. Григорьев А. Очерк двадцатипятилетия Одесской четвертой гимназии (бывш. Первой прогимназии). 1873-1898. - О., 1898. - 200 с.

Вшанування пам'яті Пушкіна 29 січ. 1887 р. - С. 132.

1137. Де-Рибас А. "Ареопаг" о Пушкине // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 63-68.

Про рукописний журнал "Ареопаг", який видавали учні Рішельєвського ліцею у 1828-1830 рр.

1138. Ден-ко Ф. К вопросу об увековечении памяти Пушкина // Одес. вестн.- 1880. - 3(15) июня.

Крім спорудження пам'ятника Пушкіну автор пропонує відкрити народну читальню імені Пушкіна.

1139. День памяти Пушкина 6(26) июня 1880 года в Императорском Новороссийском университете: (Из XXXI т. Записок Имп. Новорос. ун-та). - О.: Тип. Г.Ульриха, 1880. - 52 с. - Окр. відб.

1140. День памяти Пушкина 6(26) июня 1880 г. в Новороссийском университете // Зап. Новорос. ун-та. - О., 1880. - Т. 31. - С. 355-396.

1141. Дзюба В.І. Біля пам'ятника Пушкіну // Одес. вісті. - 1998. - 10 черв.

Одесити святкують день народження поета.

1142. Дьяволу. На кончике пера // Одес. почта. - 1912. - 30 янв.

Відзначення 75-річчя від дня смерті Пушкіна.

1143. Дмитриев О. Одесса встречает гостей // Лит. газ. - 1983. - 1 июня. - С. 1.

Пушкінські дні поезії на Одещині.

1144. Дубров Б.І. Сяйво генія: Пушкінські дні на Одещині // Літ. Україна. - 1983. - 2 черв. - С. 1, 7.

1145. Зленко Г.Д. Рукою поэта // Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 169-179.

Про автограф Пушкіна у фонді Одеської державної наукової бібліотеки імені М.Горького.

1146. Зленко Г.Д. Тайны альбомов Шемиота // Берег Пушкина: Худож.-докум. очерки. - О., 1987. - С. 160-168.

Про рукописні альбоми В.Л.Шемиота з творами Пушкіна, що зберігаються у Державному архіві Одеської області.

1147. Змієвський С.Ф. Завжди сучасник // Чорномор. комуна. - 1983. - 27 трав.

Пушкінські дні на Одещині.

1148. Змієвський С.Ф. Свято поезії, свято дружби: XVII Всесоюз. Пушкінські дні на Одещині // Чорномор. комуна. - 1983. - 28 трав.

1149. Змієвський С.Ф. Свято пушкінської музи: XVII Всесоюз. Пушкінські дні на Одещині // Чорномор. комуна. - 1983. - 25 трав.

1150. Іваницький Б. Пушкінські дні в Одесі // Комс. іскра. - 1987. - 7 лют.

1151. К нему не зарастет народная тропа: Пушкин. праздник поэзии в Одессе // Знамя коммунизма. - 1973. - 3 июня.

1152. Комсомольська іскра. - 1973. - 29 трав. - 12 с.

Спецвипуск одеської молодіжної газети присвячено 150-річчю від часу перебування Пушкіна в Одесі.

1153. Конкурс на сочинение: "Пушкин в Одессе" // Лит. вестн. - 1903. - Т. 5, кн. 3. - С. 434. - (Хроника).

1154. Куценко О. “И славен буду я...” // Одесса Пушкину: 200-летию посвящается...: Сб. ст. - О., 1999. - С. 5-15.

Пам'ять про Пушкіна в Одесі.

1155. Лажшина И. Ценность в подлинности // Знамя коммунизма. - 1987. - 7 февр.

Виставка “Пушкін у спогадах сучасників” в Одеському літературному музеї.

1156. Леонидов Б. Памяти поэта // Знамя коммунизма. - 1987. - 3 марта.

Засідання книголюбів Одеси, присвячене дням пам'яті Пушкіна.

1157. Любовь і шана всенародна: Пушкінські дні в Одесі // Чорномор. комуна. - 1973. - 3 черв.

1158. Людвик О. Дорога к Пушкину // Одес. изв. - 1992. - 5 июня.

Пушкінське свято в Одесі.

1159. Маковец Н. Пушкин - Одессе, Одесса - Пушкину // Деловая Одесса. - 1999. - 4-11 июня. - С. 19.

Вшанування одеситами пам'яті Пушкіна в різні часи.

1160. Маркушевський П.Т. Наш Пушкин // Горизонт. - О., 1974. - С. 3-6.

Пушкінське свято 1973 р. в Одесі.

1161. Не зарастет народная тропа // Знамя коммунизма. - 1987. - 11 февр.

Мітинг, присвячений 150-річчю від дня загибелі Пушкіна.

1162. Нетленная слава, живая любовь: Праздник на Пушкинской // Знамя коммунизма. - 1973. - 5 июня.

Свято радянської літератури на Одещині, приурочене до 150-річчя від часу приїзду Пушкіна до Одеси, завершилося святом вулиці Пушкінської.

1163. Николаева Т. “Пушкин и Украина” // Веч. Одесса. - 1996. - 1 июня. - С. 3.

Про вечір “Пушкін і Україна” в середній школі № 90, яка носить ім’я поета.

1164. Новиков Н. Маршруты праздника // Пушкинский праздник: Спец. вып. “Лит. газ.” и “Лит. России”, посвящ. XVII Всесоюз. Пушкинскому празднику поэзии. - 1983. - 24 мая-6 июня. - С. 2.

Зокрема, про пушкінські дні в Одесі.

1165. Одес. листок. - 1912. - 28 янв. - 7 с. - (Прил. к № 23).

Додаток під назвою “К 75-летию со дня смерти А.С.Пушкина. 1837 г. - 29 янв. 1912 г.”

1166. Оксман Ю.Г. Основные моменты изучения Пушкина в Одессе: (1823-1923) // Известия. - О., 1923. - 15 июля.

1167. Островська Н.К. Пушкінська традиція: [Одеса] // Комс. іскра. - 1973. - 1 лют.

1168. Островская Н.К. Пушкинские дни в Одессе // Временник Пушкинской комиссии. 1973. - Л., 1975. - С. 128-129.

1169. Островская Н.К. Ученые Одессы - Пушкину // Вопросы творчества и биографии А.С.Пушкина: Тез. докл. и сообщ. межвуз. науч. конф., 23-25 апр. 1992 г. / ОГУ. - О., 1992. - С. 45-46.

Вивчення біографії поета одеського періоду вченими Одеси.

1170. Положение об общежитии для тружеников печати с просветительными при нем учреждениями имени А.С.Пушкина: (Выработано комитетом по заведыванию общежитием 27 июня 1904 г.). - О.: Тип. Торг. дома Г.М.Левинсон, 1904. - 4 с.

Серед просвітницьких установ імені Пушкіна - народна школа, аудиторія для народних читань і літературно-музичних вечорів, бібліотека-читальня.

1171. Поминки Пушкина в Одессе // Одес. вестн. - 1880. - 7(19) июня.

Вшанування пам’яті Пушкіна в Одесі. Встановлено пам’ятну дошку на будинку Сікара (вул. Італійська).

1172. Проценко Т.А. Да здравствуют музы: Пушкинские дни в Одессе и в области // Знамя коммунизма. - 1983. - 26 мая.

1173. Проценко Т.А. Отчизне посвятим // Знамя коммунизма. - 1983. - 29 мая.

Пушкінські дні на Одещині.

1174. Пушкин принадлежит нам! // Известия. - О., 1923. - 15 июля. - (Лит.-худож. прил. к № 1084).

Додаток присвячено 100-річчю від часу перебування Пушкіна в Одесі.

1175. Пушкинская выставка в публичной библиотеке // Известия: Веч. вып. - О., 1923. - 12 июля. - С. 2.

Виставка до 100-річчя від часу перебування Пушкіна в Одесі.

1176. Пушкинские торжества в Одессе // Одес. почта. - 1912. - 29 янв. - С. 3.

Одеса відзначила 75-річчя від дня загибелі поета.

1177. Пушкинские торжества в Одессе // Известия. - О., 1923. - 15 июля.

До 100-річчя від часу перебування Пушкіна в Одесі.

1178. Пушкинский вечер // Большевист. знамя. - О., 1951. - 11 марта.

1179. XVII Всесоюзный Пушкинский праздник поэзии // Информ. бюл. / [Секретариат правл. СП СССР]. - 1983. - № 6. - С. 4-5.

Пушкінські дні в Одесі.

1180. Сердюк К.М. Барви Пушкінського свята // Комс. іскра. - 1983. - 28 трав.

1181. Сердюк К.М. Біля пам'ятника Пушкіну // Комс. іскра. - 1983. - 24 трав.

Урочисте відкриття XVII Всесоюзних Пушкінських днів в Одесі.

1182. Смутилев О. Имени поэта // Моряк. - 1974. - 6 июня. - С. 11.

Пошуки членів пушкінського гуртка одеської середньої школи № 29 за темою "Ім'я Пушкіна на борту судна".

1183. Соколянский М.Г. Что волнует пушкинистов? // Веч. Одесса. - 1992. - 5 июня. - ("Круглый стол").

Про необхідність активізувати в Одесі підготовку до ювілею Пушкіна 1999 р.

1184. 125-летие рождения Пушкина // Известия. - О., 1924. - 8 июня. Ювілейний вечір в Одеському Будинку вчених.

1185. Сумароков А. К чествованию памяти Пушкина: (Письмо в ред.) // Одес. вестн. - 1886. - 25 дек.

1186. Фомин Б. Одесский год Пушкина: Загадка рукописных альбомов // Знамя коммунизма. - 1976. - 4 янв.

Рукописні альбоми 20-х років XIX ст. з текстами творів Пушкіна, що зберігаються в Одеській державній науковій бібліотеці імені М.Горького.

1187. Чайкина О. Молодой Пушкин, Борис Годунов, дуб зеленый - в коробке шахмат // Одес. вестн. - 1999. - 8 июня.

Міні-виставка шахмат з фігурками героїв Пушкіна або його сучасників.

1188. Чарнецкий В.А. Сохранить память // Веч. Одесса. - 1987. - 10 февр.

Вшанування пам'яті Пушкіна в Одесі.

1189. Черного Н.Н. "И славен буду я...": Выставка новых книг о жизни и творчестве А.С.Пушкина // Веч. Одесса. - 1984. - 8 июня.

Книжкова виставка в Одеській державній науковій бібліотеці імені М.Горького до XVIII Всесоюзного Пушкінського свята поезії.

1190. Черноморец И. Пушкинский альбом // Рабочая газ. - 1987. - 18 февр.

Про альбом, створений хранителем музею пам'ятних дат Одеси Р.М.Ципоркісом.

1191. Шварцман Е.З. Там, где бывал Пушкин // Молодь України. - 1985. - 6 черв.; Рабочая газ. - 7 июня.

Про виставку старовинних гравюр і листівок у музеї пам'ятних дат Одеси (до дня народження Пушкіна).

1192. Щербаков А.А. Он жил тогда в Одессе... // Знамя коммунизма. - 1975. - 16 авг.

Про фільм "Пушкін в Одесі", створений на Одеській студії телебачення.

1193. Юбилейные годы в Одессе // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 77-78. - (Хроника).

Про відзначення 100-річчя від часу перебування О.С.Пушкіна в Одесі (1923).

Див. також 745.

Пушкінський ліцей

1194. Невольники чести // Веч. Одесса. - 1992. - 23 дек.

Про відкриття в Одесі недільного Пушкінського ліцею на базі середньої школи № 107.

1195. Одесский, Пушкинский, гуманитарный // Слово. - 1992. - 21-28 нояб.

Про створення Пушкінського ліцею.

1196. Станицкий В. Здесь лира южная... // Порто-франко. - 1992. - № 31. - С. 2.

Театралізований пушкінський урок в середній школі № 107. Тут під керівництвом Л.А.Щербини створено недільний Пушкінський ліцей.

1197. Чечкина Е.В. Есть Пушкинский лицей! // Веч. Одесса. - 1992. - 27 окт.

1198. Чечкина К.В. З любов'ю до Пушкіна // Чорномор. новини. - 1996. - 20 берез.

Про вчительку середньої школи № 107 Л.А.Щербину, яка очолила недільний Пушкінський ліцей при школі.

1199. Чечкина Е.В. "Мы - друзья Пушкина" // Веч. Одесса. - 1993. - 5 июня.

БІБЛІОГРАФІЯ

1200. Вортман С.Я., Рапопорт М.В. Библиография // О.С.Пушкін в Одесі. - О., 1949. - С. 177-193.

Бібліографія має розділи: Письма Пушкина из Одессы; Письма Пушкина позднейшего периода с наиболее интересными упоминаниями об Одессе; Письма к Пушкину в Одессу и письма к нему более позднего периода, содержащие упоминания об Одессе; Краткие сведения об адресатах и корреспондентах Пушкина; Произведения А.С.Пушкина, написанные в Одессе; Произведения с неточной датировкой и навеянные одесскими впечатлениями.

1201. Вортман С.Я. Некоторые итоги изучения “одесской главы” биографии Пушкина // Пушкин на юге: Тр. пушк. конф. Одессы и Кишинева. - Кишинев, 1961. - Т. 2. - С. 551-562.

Бібліографічний огляд друкованих видань з теми.

1202. Губарь О.И. Забытая Пушкиниана // Веч. Одесса. - 1991. - 6 июня.

Огляд публікацій про Пушкіна в одеській періодиці XIX ст.

1203. Казанский Б. Разработка биографии Пушкина: Обзор // Лит. наследство. - М., 1934. - Т. 16-18. - С. 1137-1158.

Огляд матеріалів, які розкривають одеський період життя поета. - С. 1138-1139.

1204. Павлюк М.В. Рідкісні видання О.Пушкіна, що зберігаються в Одесі // Горизонт. - О., 1974. - С. 11-13.

Огляд видань. Значну увагу приділено одеським виданням творів Пушкіна.

1205. Пушкин в Одессе: Библиогр. список / ОГНБ им. М.Горького; Сост. В.Н.Виноградова. - О., 1973. - 24 с. - (Лит. Одесса; Вип. 1).

Те саме. - 1975. - 24 с.

1206. Пушкин в одесской печати // Пушкин: Ст. и материалы / Под ред. М.П.Алексеева. - О., 1925. - Вып. 1. - С. 78-79.

Бібліографічний покажчик за 1921-1925 рр., 19 назв.

1207. [Саркисян К.С.]. Библиография // Одесский год Пушкина: Лит.-краеведч. сб. - 2-е изд., доп. и перераб. - О., 1979. - С. 244-245.

1208. Стратен В. Одесский список оды “Вольность” // Пушкин: Ст. и материалы. - О., 1926. - Вып. 2. - С. 1-4.

Огляд списків оди Пушкіна “Вольность” 1820-х років XIX ст.

1209. Щербина Л.А. Библиографический указатель // Щербина Л.А. Пушкин в Одессе. - О., 1999. - С. 404-410.

Перелік використаної автором літератури.

Див. також 800.

ПОКАЖЧИК ІМЕН**А**

А.Б. - 1123
 Абрамович С.Л. - 189
 Авербух Л. - 434, 435
 Айваз Д. - 190
 Айвазовський І.К. - 945, 952, 957
 Аксаковы - 384
 Акулова Е.А. - 605
 Александров Р.
     (Розенбойм А.Ю.) - 153, 192,
     750, 751
 Александровский Г.В. - 193
 Алексеев М.П. - 194, 320, 437,
     476, 487, 614, 762, 799, 1206
 Алексеев Н.С. - 476, 488, 489,
     496
 Алексеев-Попов В.С. - 154, 788,
     994
 Алексеева Т. - 1124
 Али - *Див.* Морали Г.
 Ананиашвили С. - 498
 Анастасий, митрополит - 195
 Андреев В. - 1028
 Андреев Ю. - 1106
 Андрейченко Л. - 1107
 Анісімов В. - 861
 Анненков П.В. - 196, 197, 327,
     360, 371, 561, 566
 Антонов Б. - 960
 Антонов Н. - 761
 Антонович И. - 561
 Ануфрієв Л.О. - 287
 Аншелес И.И. - 703, 704
 Аринштейн Л.М. - 198, 562, 602
 Ариэль - 961
 Арістов М.К. - 478

Арндт В. - 947
 Артемівський С. - 1125
 Артемьев Н.А. - 476, 488
 Арш Г.Л. - 155, 156
 Асатиани Л. - 498
 Аснина О.В. - 436
 Атлас Д.Г. - 157, 686
 Аудерский В. - 862
 Ахматова А.А. - 577, 581
 Ашукин Н.С. - 200, 201

Б

Б.-Шадурский А. - 202
 Бабаїцева З.А. - *Див.* Бориневич-
     Бабаїцева З.А.
 Багрицкий Э.Г. - 233, 687, 688,
     913, 932
 Бажан М.П. - 885
 Базилевич В.М. - 578
 Байрон Дж.Г. - 38, 272, 358, 629,
     678
 Балог Г.П. - 481
 Бальзак О. де - 587
 Бандуренко Є.Ф. - 886
 Барановский Г.В. - 982
 Баранская Н.В. - 204, 205
 Бардах А. - 1126
 Барская (Барська) Б.Я. - 206, 863
 Бартенев П.И. - 47, 207, 208, 499,
     519
 Басаргин Н.В. - 476, 488
 Басина М.Я. - 209, 210
 Баскаков В.Н. - 762
 Бассолі К. - 1027
 Бахтина Ю. - 929
 Бачинський А.Д. - 287
 Беликов И. - 995

- Белинский В.Г. - 606
 Белоус А.Г. - 996
 Бельский М.Р. - 158
 Бенуа О.М. - 949, 956
 Беньковская А.Д. - 233
 Бер В.М. - 476, 488
 Берг А. - 26
 Береза (Березовский) - 449, 488
 Беркова К.Н. - 211
 Берловская Л.В. - 212, 213, 233, 362, 500, 752, 864
 Бертенсон М. - 865, 866
 Бершадский В.А. - 887, 888, 912
 Бескромный Г.И. - 962
 Бестужев А.А.(О.О.) - 135, 592
 Биленко Ж. - 763
 Бичко В.В. - 98
 Білецький О.І. (Белецкий А.И.) - 5, 9, 828
 Білоус Д. - 126, 131
 Благой Д.Д. - 24, 52, 214, 607-609, 953
 Бларамберг И.П. - 476, 488
 Блок А.А. - 553
 Блох С. - 947
 Боголепов П.К. - 50, 215, 438
 Богуславский А. - 216
 Болдырев Н.Ф. - 384
 Бонами З. - 997
 Бонди С.М. - 50, 215, 217, 218, 438, 610
 Бонч-Бруевич В.Д. - 381
 Борзаковский П.П. - 219, 705, 706
 Бориневич-Бабайцева З.А. - 203, 220-222, 611, 612, 689, 767, 777, 789
 Боровой С.Я. - 159, 160, 223, 439, 690
 Бороздина А.М. - 488
 Браиловский С.Н. - 592, 593
 Брелинская Л.М. - 778
 Бродаво Р.И. - 224, 347, 867, 1127
 Бродский Н.Л. - 225, 613, 667
 Брунов Ф.И.(П.И.) - 448, 476, 480, 488
 Брюсов В.Я. - 472
 Буавен Ф.И. - 488
 Булатов М. - 707
 Булашев Г.О. - 226
 Булгаков М.А. - 928
 Булгаков О.Я. - 16
 Бульков В. - 352
 Бурд Г. - 963
 Бурименко Г. - 868.
 Бутурлин М.Д. - 27, 476, 488
- В**
- В.Б. - *Див.* Брюсов В.Я.
 Варлам К.К. - 488
 Варфоломей П.С. - 49
 Васильева Л.В. - 1108
 Васильев М. - 870
 Вацура В.Э. - 36, 137, 440, 614, 615
 Ващенко А.П. - 778
 Вейнберг А.Л. - 16
 Величко М. - 1128
 Венгеров С.А. - 471, 639, 640
 Венкстерн А.А. - 227, 228
 Вересаев В.В. - 1, 2, 229, 230, 616
 Верховская Н.П. - 50, 215, 438
 Вигель Ф.Ф. (Вігель П.П.) - 22, 28, 29, 36, 37, 89, 161, 438, 442, 476, 480, 482, 483, 488, 489

- Виноградова В.Н. - 1205
 Виролайнен М.Н. - 465
 Висковатов-Висковатый П.А. - 617
 Висконт В. (Вісмонт В.) - 971, 1095
 Витт И.О. (Вітт І.Й.) - 433, 442, 469, 488, 588
 Вібельман Є. - *Див.*
 Воронцова Є.К.
 Владимир - 488
 Владимиров Л. - 441, 579, 580, 581
 Владимиров Н.В. - 231
 Владимирская Р. - 162
 Владимирский О. - 1109
 Воеводин В.П. - 889
 Войтковский В.М. - 708
 Волин Б.М. - 365
 Волков Г.Н. - 232
 Волков Н.П. - 348
 Волконская А.П. - 476, 488
 Волконская З.А. - 185
 Волконская М.Н.(М.М.) - 488, 600
 Волконская С.Г. - 476, 488
 Волконський С.Г. - 473, 477, 481, 482, 488, 489
 Воложин С.И. - 709, 710
 Воронцов М.С. - 14-16, 19, 20, 35, 41, 113, 115, 126, 157, 189, 191, 194, 210, 218, 249, 264, 271, 342, 385, 398, 411, 438, 442, 469, 476, 480, 481, 488-490, 497, 500, 503, 504, 506-508, 511-514, 516, 517, 522, 546, 605, 613, 674, 677, 901, 919, 928, 1099, 1116
 Воронцов С.Р. - 19
 Воронцова А.М.(О.М.) - 488
 Воронцова Є.К.(Е.К.) - 142, 149, 150, 157, 190, 200, 236, 238, 268, 369, 406, 408-410, 412, 434, 435, 438, 442-444, 465, 471, 474-476, 479-482, 488, 489, 491, 498, 499, 501-503, 505, 509, 510, 515, 516, 518-521, 580, 581, 609, 643, 763, 791, 803, 895, 928
 Воронцовы - 421
 Воротняк Н. - 1130
 Воротняк Т.А. - 999, 1131
 Вортман С.Я. - 138, 140, 699, 800, 1200, 1201
 Воскресенский А.И. - 711
 Вулодімус Х. - 844
 Выскребенцева С.Т. - 175
 Вяземська В.Ф. - 427, 438, 442, 476, 480-482, 486, 488, 489, 494
 Вяземський П.А. - 37, 135, 137, 486, 494, 537, 646
Г
 Г.Б. - 1134
 Г-к И. - *Див.* Горелик И.А.
 Гаврилов Ю.А. - 171, 235, 444, 691, 692, 1056
 Гаевский В.П. - 236
 Галушко Т.К. - 552
 Ганские - 488
 Гармидер Г.В. - 347, 348, 716, 954
 Гасников А. - 665
 Гатов А.Б. - 920
 Георгиевский Г.П. - 23
 Гераков Г. - 446
 Гервиц Л. - 1000

- Герлігі П. - 237
 Герцен А.И. - 412, 501
 Гершензон М.О. - 412, 501
 Гессен А.И. - 238, 239
 Гессен С.Я. - 40
 Гиллельсон М.И. - 36
 Гладка Л.В. - 287
 Глассе А. - 164
 Глебова Г.С. - 1001
 Глушак А.С. - 856, 964
 Говоров О. - 143
 Гогоберидзе Е. - 498
 Гоголь Н.В. - 218, 477, 713, 740
 Голицына М.А. - 95, 96, 412, 488
 Голубовский Е.М.
     (Голубовський Є.М.) - 171,
     240, 942, 943, 1030, 1056,
     1135
 Голудков В.В. - 667
 Гольдман С. - 809
 Гончаренко І.І. - 890
 Гончарук А. - 693
 Гордин А.М. - 207
 Гордон І.Б. - 931
 Горелик И.А. - 234
 Городецкий Б.П. - 618, 619
 Готалов-Готлиб А.Г. - 165
 Грейг А.С. - 488
 Гречихова Ю.Ю. - 436
 Григоров А. - 445
 Григоров П.А.(П.О.) - 445, 488
 Григорьев А. - 1136
 Григорьян К.Н. - 620
 Гриневецкий С.Р. - 347
 Гринцер И.М. - 713
 Грищенко Н. - 764
 Гроссман В.А. - 891
 Гроссман Л.П. - 241-243, 603,
     621, 809
 Грот Я.К. - 51
 Губарь О.О. (Губар О.Й.) - 166-
     169, 171, 244-253, 347, 446-
     459, 502-504, 523-526, 548,
     549, 573, 574, 582, 594, 622,
     694, 695, 754, 755, 759, 760,
     765, 790, 1002, 1032-1035,
     1202
 Губер П.К. - 254
 Гудзій М.К. - 255, 256
 Гуревич А.М. - 623, 624
 Гурьев А.Д. (Гур'єв О.Д.) - 476,
     482, 488
 Гурьева Е.П. - 158, 164
 Гутчинсон (Хатчинсон,
     Гунчисон) У. - 358, 442, 476,
     482, 488, 489, 602-604
- Д**
- Д.Б. - 257
 Давидов В.Л. - 135
 Давыдов А.Л. - 261, 476, 488
 Давыдова М.С. - 175
 Дамдинов Н.Г. - 625
 Данжевиль - 488
 Де-Рибас А.М. - 139, 172, 259,
     260, 535, 563, 564, 1137
 Де-Рибас Л.М. - 261, 990
 Де-Рибас М.Ф. - 30, 261, 488
 Дегтярев Н. - 1036
 Дельвіг А.А. - 135, 137
 Демидов Т. - 258
 Ден-ко Ф. - 1138
 Дерлеменко Е. - 337
 Дерібас Ф.М. - 1057
 Джаксон Р. - 447, 451
 Дзюба В.И. (В.І.) - 766, 1111,
     1141

Дзюбіна С.В. - 559
 Дияволо - 1142
 Димов В.А. - 1, 161, 163, 260,
 288, 358, 437, 442, 487, 564,
 604
 Дмитраки - 488
 Дмитриев О.М. - 1143
 Добровский В.М. - 714
 Довгонос А.Г. - 930
 Домрин В.В. - 903
 Донская С.Л. - 626
 Донцова Т. - 791
 Достоевский Ф.М. - 384
 Дроб'язко Є.А. - 106
 Дубров Б.І. - 1144
 Дугин Л.И. - 892
 Дымшиц А.Л. - 37
 Дынов Ю.З. - 716, 863, 864, 875,
 882, 929, 930, 935
 Дьякова М.А. - 715

Е

Евдокимов И. - 505
 Егоров А.Е. - 48
 Едлінг (Эдлинг) Р.С. - 442, 460,
 461, 468, 476, 488
 Екатерина II - 398, 905, 907

Ж

Жданович О. - 871
 Ждаха А.А. - 944
 Жилле Р.А. - 488
 Жирнова Л.О. - 856
 Житецкий И.П. - 264
 Житков Б.С. - 265
 Жолудев А. - 1039
 Жуйкова Р.Г. - 144
 Жуковський В.А. - 271, 461

З

Забочень М.С. - 944
 Завальевский (Завалиевский) Н.
 С. - 476, 488
 Загоруйко В.А. - 267
 Зайцева В.В. - 782
 Зарин А. - 565
 Заричанский П. - 753
 Заславский И.Я. - 595
 Заславский Л. - 1112
 Збандуто П.І. - 366, 785
 Звягинцев Л.И. - 268
 Зеленецкий (Зеленецкий) К.П. -
 36, 45, 269, 270, 561, 566, 627
 Зенгер Т.Г. - 588
 Зильберштейн И.С. - 557
 Зингер Е. - 567
 Зленко Г.Д. - 31, 271-283, 461-
 464, 527-530, 542, 792-796,
 857-860, 1040, 1145, 1146
 Змієвський С.Ф. - 872, 1147-1149
 Золотарев А.М. - 488
 Золотницкий Д.И. - 37
 Золотова Н.Н. - 284
 Зонтаг (Сантаг) Е.В.(Є.В., Г.В.) -
 251, 442, 461, 488, 523-527,
 529, 530, 532, 533
 Зонтаг А.П. (Г.П.) - 442, 461,
 476, 488, 523, 528, 531, 533
 Зонтаг М.Є. - 488, 523

И

Иванов В.Н. - 893, 894
 Иванов Ю. - 232
 Иезуитова Р.В. - 36, 406, 465
 Измайлов Н.В. - 629
 Ильин В. - 445
 Ильин Н.П. - 488
 Иовва И.Ф. - 18, 285, 286

Искра П.А. - 1064
 Искрин М. - 630
 Истрин В.М. - 717
 Ишутин В.В. - 466

I

Іваницький Б. - *Див.*
 Сушинський Б.І.

Й

Йоріні Л. - 979

К

Казанский Б. - 1203
 Казанцев В. - 895
 Казначеев А.И. (Казначеев О.І.) -
 476, 488, 490
 Казначеева В.Д. - 476, 488
 Калаушин М.М. - 292, 953
 Калмыков С.В. - 146, 171, 251,
 653, 1030
 Калугин Г.А. - 968, 969
 Калугин Ю.А. - 896, 1041
 Каменецкий Ф. - 970
 Капнист П.И. - 33
 Карабан П. - 920
 Каракина Е. - 754
 Карамзин Н.М. - 384
 Карев Г.А. - 897
 Карпов А.А. - 197
 Карышковский П.О. - 167
 Кацик В.О. - 507
 Квитко И. - 769
 Керн Г.П. - 585
 Кибальник С.А. - 631, 632
 Ким Ф. - 971
 Киреевский П.В. - 412, 501
 Кирпичников А.И. - 173, 293,
 415, 1063
 Кирпотин В.Я. - 294, 633, 634

Кирсанов С.И. - 898
 Киршо С. - 1113
 Кирьяков М.М. - 476
 Кирьяковы - 193
 Кирякова К.М. - 26
 Киселев (Кисельов) П.Д. - 41,
 470, 484, 488
 Киселева С.С. - 488
 Кисляков М.И. - 720
 Кияновська Л. - 295
 Кмот А. - 296
 Кобозєв М.М. - 439, 488
 Ковалев С.Р. - 443
 Козицкий С.В. - 333
 Козлов М.Т.(Н.Т.) - 438, 488
 Козман М.С. - 720
 Колмогоров - 488
 Колосова - 102
 Кольцов А.В. - 713
 Комарницкий А. - 1042
 Конашевич В.М. - 837
 Копыленко М.М. - 174, 797
 Корик Г. - 721, 722
 Коркина А. - 899, 914
 Коробка Н. - 297
 Косарик Д.М. - 298-304
 Котляревский Н.А. - 635
 Коханский В. - 972
 Кохрихт Ф.Д. - 391, 755
 Коциевский А.С. - 573
 Кочубинский А.А. - 305, 723,
 973
 Краваль Л. - 468
 Кравцов И.Б. - 358
 Кравченко Л.Н. - 724
 Крапива В.В. - 306, 469
 Крещук В. - 307
 Кривцов М.І. - 137
 Крижевич Е. - 909

Кудинова М.П. - 175
 Кудрявцев П. - 308
 Кузьмін М.В. - 952
 Кулешов В.И. - 309
 Кулик В.С. - 876
 Кунин В.В. - 3, 560
 Кутинова Е. - 1114
 Куценко О. - 347, 696, 931, 1005, 1154
 Кушниренко В.Ф. - 53
 Кюхельбекер В.К. - 135, 592, 599

Л

Л.Н. - *Див.* Лернер Н.О.
 Лабунько О.И. - 233
 Лавров П.А. - 725
 Лагрене А. - 521
 Лажшина И. - 1155
 Лакшин В.Я. - 553, 554
 Ланге Э. - 499
 Ланда С.С. - 312
 Ланжерон А.Ф.(О.Ф.) - 411, 438, 442, 476, 480, 488, 534-541
 Лахостский К.П. - 313
 Лацис А. - 470
 Лёвшин А.И. (Льовшин О.І.) - 436, 442, 461, 476, 488, 542-546
 Лебедев В. - 314
 Лебеденко Н.П. - 726
 Левкович Я.Л. - 36, 55, 406, 636
 Левченко М.О. - 315, 316, 348, 637, 638
 Левых Б.Я. - 941
 Лекс М.И. - 476, 488
 Леонидов Б. - 1156
 Леонидов Л.М. - 49
 Леонов Б. - 948

Лермонтов М.Ю. - 218, 477, 633, 713, 841
 Лернер Н.О. - 54, 57, 145, 310, 311, 317, 471, 472, 508, 509, 583, 596, 639, 640, 798
 Леспка М.М. - 31
 Лидин М. - 241, 809
 Линниченко И.А. - 727
 Липранди И.П. (Ліпранді І.П.) - 36, 37, 436, 438, 442, 466, 467, 469, 476, 488, 489, 492, 496

Липтуга Т.И. - 347
 Ліст Д. - 318
 Лобикова Н.М. - 473, 555
 Лонгинов М.Н. - 36, 45
 Лонгинов Н.М. - 19, 20, 476, 488
 Лопатін М. - 559
 Лорович В.В. - 34, 42
 Лорович С.В. - 488
 Лотман Ю.М. - 319-321, 584, 697
 Лукашевский Л.М. - 359
 Лучич Ф.Л. (П.Л.) - 442, 476, 488
 Лысенко Е. - 176
 Людвик О. - 1115, 1158
 Лясковский В.Г. - 900

М

М.А. - *Див.* Алексеев М.П.
 М.Л.С. - *Див.* Мацевич Л.С.
 М-ч Л.С. - *Див.* Мацевич Л.С.
 Мадорский А. - 474
 Майков Л.Н. - 4, 33
 Маймин Е.А. - 323, 641
 Маковец Н.А. - 1159
 Макогоненко Г.П. - 475, 642, 643
 Максименко В.С. - 324, 873, 1007
 Малеванный Е.Т. - 785

- Малишко А.С. - 92, 124, 129, 133
 Малых А. - 325, 347
 Манн Ю.В. - 644
 Марини П.Я. - 476, 488
 Марич М.Д. - 901, 902
 Маркевич А.И. - 1071
 Маркевич Б.М. - 35
 Марков А. - 1043
 Марков Е.В. - 177
 Маркушевський П.Т. - 1160
 Мармон О.-Ф. - 587
 Мартынова Э.М. - 932
 Марченко В.О. - 366
 Марьянов Б.М. - 326
 Мацеевич Л.С. - 322, 804
 Машинский С.И. - 623
 Медведева И.Н. - 645
 Медичи М. - 178
 Мейлах Б.С. - 328-332, 646
 Меликсет-Беков Л. - 178
 Мизко Н.Д. - 728
 Мирочкин Ф. - 874
 Мирский Д.П. - 335
 Мисюк В.С. - 585
 Михайлик Ю.Н. - 912
 Михайлов-Мучкин Г.С. - 841
 Михайлюк А. - 78, 128
 Михалюк Ю. - 771, 1008, 1044, 1045
 Мицкевич (Міцкевич) А. - 159, 190, 269, 885
 Модзалевский Б.Л. - 21, 136, 336, 547, 551, 647
 Модзалевский Л.Б. - 40, 588
 Монтандон К. (Ш.Г.Г.) - 436, 488, 547-550, 795
 Моралі Г. - 261, 438, 442, 458, 476, 480, 488, 900
 Мочалов С. - 837
 Мочульский В.Н. - 729
 Муза Е.В. - 263, 443, 510, 556
 Муханов П.А. - 476, 488
 Мухин А.М. - 481
 Мушина И.Б. - 137
- Н**
- Н.М. - 949
 Набоков В.В. - 694
 Нагибин Ю.М. - 337
 Нагорный А. - 142, 146, 582
 Назимов А.Е. - 730, 731
 Наполеон - 358, 629
 Направник Э. - 850
 Нарішкін Л.М. - 442
 Нарышкин Л.А. (Нарішкін Л.О.) - 442, 476, 482
 Нарышкина (Нарішкіна) О.С. - 442, 476, 480, 482
 Нарышкины - 488
 Насибулин Э. - 164, 289
 Наумов А.В. - 338
 Наумцев В. - 882
 Неверов І.М. - 931
 Недзвідський (Недзведский) А.В. - 339, 638, 648, 772, 875, 1010, 1096
 Незеленов А.И.(О.І.) - 340, 561, 649
 Незнанов В. - 974
 Некрасов И.С. - 732
 Некрасов Н.А. - 633, 652
 Некрасова Н. - 783
 Немировский И.В. - 650
 Непомнящий В.С. - 341, 651
 Нессельроде К.В. - 15, 497
 Несторенко В.З. - 366
 Нечкина М.В. - 342, 477

Никанор, архієрей - 48, 733, 1063
 Никитин С. - 586
 Никитина Е.Ф. - 205
 Николаева Т. - 1116, 1163
 Нирша А. - 347, 1011, 1012
 Новиков И.А.(І.О.) - 343, 905-907, 938
 Новиков Н. - 1164
 Новицький О.М. - 86, 104
 Новиченко Л.М. - 933
 Новоуспенский Н.Н. - 945
 Новый - 1072
 Нольман М.Л. - 652
 Носков Н.Д. - 344
О
 Овчинникова С. - 263
 Оганян Л.Н. - 511
 Огарев Н.П. - 412, 501
 Огарков В.В. - 512
 Оксенов И.А. - 349
 Оксман Ю.Г. - 10, 350, 478, 1166
 Оксман Я. - 180
 Окуджава Б.Ш. - 908, 936
 Олейник Б.И. (Олійник Б.І.) - 904, 909
 Олександр І (Александр І) - 15, 218
 Оленина - 347, 539
 Олизар Г.Ф. - 476, 488
 Ольгин А. - 934
 Ольдекоп Є. - 350
 Онопрієнко О. - 654
 Орлов А.Ф. - 497
 Орлов М.Ф. - 482, 488
 Орлова Є.М. - 139
 Орлова М. - 837
 Осадчук О.І. - 11

Островская Н.К. - 233, 351-353, 513, 698, 773, 935, 1013-1017, 1046, 1167-1169
 Островский Г.Л. - 936
 Отон Ц.Л. - 442, 454, 476, 488
 Офенбах П.Ф. - 354
П
 Павло І - 358, 411
 Павлов В.И. - 736
 Павлова Е.В. - 952
 Павлюк Н.В.(М.В.) - 655, 1204
 Пайкин Д.М. - 355
 Палатников Г. - 817
 Пален Ф.П. - 476, 488
 Пастернак Л.О. - 952
 Паустовский К.Г. - 910, 911
 Переселенков С. - 757
 Перцов П.П. - 479
 Першин С.А. - 941
 Пестель П.І. - 358, 592
 Петрейков Е.М. - 52
 Петров С.М. - 239, 356, 357
 Петрушевський Б. - 843
 Пиксанов Н.К. - 621
 Пикулов - 488
 Писаренко В.З. - 476, 488
 Письмак Ю. - 521
 Погодін М.П. - 32
 Покровский В. - 1071
 Полетика І.Г. - 47, 49, 442
 Поливанов Л. - 12
 Полинковский А. - 737
 Половцев А.А. - 544
 Поляков С. - 950
 Поморский А.Н. - 913
 Пономарев С.И. - 51
 Понятовский К.О. - 488

- Попелюхер И.Л. - 984, 1018, 1019
 Попов И. - 533
 Попова-Голлер Н.И. - 348
 Попруженко М.Г. - 801
 Постель О.Б. - 943, 946
 Посысаева Т. - 1020
 Потоцкий А. - 488
 Потоцький Я. - 683
 Пригара М.А. - 120
 Прихоцкий А. - 582
 Прожогин Н.П. - 568, 587
 Проценко Т.А. - 758, 1172, 1173
 Пушкін Л.С. - 4, 37, 38, 135, 137
 Пушин И.И. - 4, 36, 39
 Пушин П.С. - 476, 488, 489
 Пфейфер - 488
 Пыляев М.И. - 367, 537
Р
 Радулов Г.С. - 478
 Раевская Е.Н. - 488
 Раевская С.А. - 488
 Раевский А.Н. (Раєвський О.М.)
   - 28, 46, 438, 441, 442, 474, 480-482, 488, 489, 496, 516, 552-556, 558, 560, 581, 613, 625
 Раевский Н.Н. (Раєвський М.М.)
   - 480, 481, 488, 489, 557, 646
 Раевский П.М. - 547, 551
 Раєвська М.М. - *Див.* Волконская М.Н.
 Раєвський В.Ф. - 625
 Разумовский П.А. - 488
 Раич С.Е.(С.Г.) - 36, 476, 488
 Рапопорт М.В. - 138, 140, 368, 699, 800
 Рейцин П. - 1050
 Рено И.П. - 454, 476, 488
 Рено О.И. - 454, 488
 Рєпін І.Ю. - 945, 952
 Ржевуский А.А. - 488
 Рибас М.Ф. - *Див.* Де-Рибас М.Ф.
 Ризнич (Різнич) А. - 101, 142, 260, 367, 406, 412, 433-435, 438, 442-444, 465, 469, 471, 474-476, 479, 480, 488, 489, 491, 561-572, 609, 616, 617, 643
 Ризнич И.С. - 476
 Рильський М.Т. - 62, 65, 69, 370, 843, 915
 Рипе Л. - 488
 Робеспьер М. - 320
 Родзянко (Родзянка) А.Г. - 440, 472, 476, 485, 488
 Рождественский В.А. - 369
 Розберг М.П. - 793, 796, 798, 801
 Розен Л.А. - 879
 Розенберг Р. - 347
 Ройтман В. - 947
 Россини Дж.А. - 171, 248, 251
 Руденко В.Ф. - 366
 Румаре Т. - 1045
 Русакова Ю.Г. - 50, 215, 438
 Руснак В. - 914
 Рыбак М.Б. - 877
 Рывкин В. - 934, 937
 Рылеев К.Ф. - 21, 23
 Рядченко И.И. (І.І.) - 903, 912, 916, 917, 931
С
 С.Г.-В. - 371
 С.Л-ич - 372
 С-н В. - *Див.* Стратен В.В.

- Сабанеев И.В. (Сабанєєв І.В.) - 476, 488
 Сабуров Я.І. - 464
 Савелов А.П. - 488
 Савелов (П.П.?) - 476
 Савельева Е.В. - 986
 Савилова Т. - 693
 Савицкая О. - 880
 Саводник В.Ф. - 598
 Савченко В.В. - 347, 956, 957
 Садофьев И.И. - 920
 Сандомирская В.Б. - 656, 657
 Саркисян К.С. - 25, 348, 515, 558, 628, 658, 1051-1053, 1207
 Саунин С.А. - 482, 516
 Сафонов Д.В. - 488
 Сафонов Ю. - 559
 Свиньин П.П. - 181, 182
 Свиринов Н. - 659
 Северин Д.П. - 476, 488
 Сегал Д. - 660
 Секирин П.В. - 661
 Селинов В.И. - 373-375
 Семенов А.К. - 739
 Семькина Г.Г. - 347
 Сениявин А. - 376
 Сениявин И.Г. - 476, 488
 Сербский Г.П. - 13, 377, 378, 476
 Сергеев М.Д. - 379
 Сергиевский И.В. - 380-382
 Сердюк К.М. - 1180, 1181
 Серий О. - 1022
 Сиверс А.А. - 41, 569
 Сидяков Л.С. - 662
 Сикар (Сікар) К.(Ш.)Я. - 442, 454, 573-576, 1171
 Сикары - 488
 Силантьева В.И. - 663
 Сильченко И. - 918
 Синицкий В. - 950
 Сиповский В.В. - 383, 664
 Сінкевич Б. - 589
 Скабичевский А.М. - 384, 385
 Скальковский А.А. - 34, 42, 183, 386
 Скатов Н.Н. - 388, 665
 Скляр Ф. - 113, 115
 Слинина Э.В. - 666
 Слоан - 488
 Слонимский А. - 837
 Слонимский Ю.И. - 389
 Слюсарь А.А. - 740
 Смирнов-Сокольский Н.П. - 390
 Смирнов И.А. - 741
 Смугилев О. - 1182
 Собаньская (Собаньська) К.А. (К.Р.Т.) - 143, 338, 406, 433-436, 438, 441, 442, 465, 469, 474, 476, 488, 489, 577-591, 910
 Собаньский И. (А.) - 476, 488
 Соколов А.Н. - 667
 Соколов В. - 483, 484
 Соколянский (Соколянський) М.Г. - 391, 668, 742, 755, 881, 1183
 Солодова В.В. - 184
 Сосницкая М.Д. - 50, 215, 438
 Сосюра В.М. - 67, 75, 94, 111
 Спада А.Ф. - 488
 Ставницер М.Ф. - 1052
 Станицкий В. - 1196
 Станчев А.Г. - 968
 Старк В.П. - 669
 Старый Студент - 1063

Стемпковский И.А.
(Стемпковський І.О.) - 442,
488

Степаненко Г.А. - 392
Степанов Н.Л. - 670, 700
Стоюнин В.Я. - 394
Стратен В.В. - 395, 776, 1208
Стриженюк С.С. - 396, 397
Строганов А.Г.(О.Г.) - 47-49,
442, 990
Стурдза А.С.(О.С.) - 442, 456,
460, 461, 476, 488, 489
Сумароков А.М. - 43, 476, 488,
1185
Сумцов Н.Ф. - 485
Сурилов А.В. - 919
Сухачов В.І. - 478
Сухов А. - 488
Сухомлин В.Р. - 948
Сушинський Б.І. - 1150
Сычевский С.И. - 743

Т

Теодоріду Н. - 845
Теребенина Р.Е. - 398
Терещенко М.І. - 73, 79, 84, 100,
108, 109
Тихомирова С.Н. - 436
Тичина П.Г. - 5, 9, 904, 920, 933
Токарев А.П. - 964
Толстой М.Д. - 990
Толстой Ф.І. - 49, 677
Том, фон - 457, 459, 476, 488
Томашевский Б.В. - 141, 399,
400, 671-673
Томсон Ч.Е.П. - 463
Третьяк А. - 538
Тройницкий А.Г. (Тройницький
О.Г.) - 49, 191, 506

Тройницкий Н.Г. (Тройницький
М.Г.) - 5, 44, 1023

Тронько П.Т. - 287
Трофимов И.Т. - 674, 913
Трубецкой Б.А. - 403
Трубецкой П.П. - 476, 488
Трунов О. - 590
Трусов Ю.С. - 903, 921-924
Трухин А.Б. - 744
Туманский А.А. - 488
Туманский В.И. (Туманський
В.І.) - 21, 23, 130, 131, 137,
150, 157, 438, 442, 476, 480,
482, 488, 489, 592-601
Тургенев И.С. - 412, 501
Тургенев О.І. - 135, 137
Тынянов Ю.Н. - 599
Тыркова-Вильямс А.В. - 925
Тюрюмин А.М. - 347, 958, 959

У

Уваров А.Г.(О.Г.) - 926, 931
Украинка Л. - 233
Уманец М. - 904
Упеник М.О. - 96
Усыченко Ю.И. - 405

Ф

Фадеева Е.А. - 488
Фадеевы - 488
Фан дер-Флит Н. - 837
Фауст - 407, 517
Февчук Л.П. - 408-410
Феденёв Р.К. - 148, 347, 539
Федин К.А. - 349
Фейнберг И.Л. - 411, 701
Фельдшер Л. - 914
Филин М. - 675
Филиппов И. - 412, 570
Флёров А. - 757, 822

Фоля П.Ф. - 938
 Фомин Б. - 1186
 Фомин С. - 575
 Фомичев С.А. - 289, 636, 676, 677
 Фомін Є.П. - 64
 Франк О.В.Р. (О.-В.Г.) - 476, 488
 Франк С. - 413
 Фридберг М. - 947
 Фридкин В.М. - 185, 591
 Фридлендер Г.М. - 197, 678
 Фридман Н.В. - 679
 Фризман Л. - 414, 680
 Фуки Л. - 1119
 Фурнье де Бафлемон В.А. - 476, 488

Х

Хазин М.Г. - 899, 914
 Халанский М.Е. - 571
 Хатчинсон - *Див.* Гутчинсон
 Хвостов - 102
 Херхеулидзе З.С. - 488
 Хмелевская Е.М. - 1055
 Хмиадашвили Т. - 882
 Хохленко Ю.И. - 744

Ц

Церетели А.Р. - 498
 Ципоркіс Р.М. - 1190
 Цитович І. - 82, 117, 122
 Цомакион А.И. - 415
 Цомакион Б.Г. - 476
 Цявловская Т.Г. - 149, 150, 416, 486, 518, 600, 601, 681, 682
 Цявловский М.А. - 45, 55, 56, 58, 302, 519, 588
 Цявловский М.С. - 416

Ч

Чаадаев П.Я. - 132, 133
 Чайкина О. - 1187
 Чайковский П.И. - 851, 853, 874
 Чарнецкий В.А. - 576, 759, 760, 1056-1059, 1188
 Чаушанский С. - 989
 Челабчи Т. - 760
 Чепік Ж. - 11
 Червинский П. - 802
 Черевиченко В. - 1120
 Чередниченко Д. - 80
 Черейский Л.А. - 487-489
 Черлениовский Л.А. - 883
 Черного Н.Н. - 1189
 Черницкий Е. - 417
 Чернобаев В.Г. - 683
 Чернова Е.Б. - 803
 Черноморец И. - 1190
 Чернышевский Н.Г. - 418
 Чернявский - 488
 Чернявський М.Ф. - 91
 Чечкина Е.В.(К.В.) - 1121, 1122, 1197-1199
 Чижевич О.О. - 490
 Чулков Г.И. - 927

Ш

Шадрина И. - 491
 Шайкевич Б.А. - 863
 Шаповал М. - 88
 Шатилов Б. - 419
 Шахлиевич А. - 186, 420
 Шахлиевич О. - 420
 Шаховской В.М. - 488
 Шварц Д.М. - 488
 Шварцман Е.З. - 1024, 1025, 1191
 Шейман Л.А. - 808

Шеміот В.Л. - 271, 1146
 Шенкер І. - 940, 942, 947
 Шеньс А. - 38, 656, 657, 695
 Шестериков С.П. - 476
 Шехтер М. - 915
 Шигарин Н. - 745
 Шимановский М.В. - 990
 Шишков О.А. - 137
 Шкляж И.М. - 421
 Шойхет А.И. - 142, 146, 249,
 502, 514
 Штейн С., фон - 520
 Штрайх С.Я. - 28, 39, 492
 Шумакова Л.Н. - 879, 883

Щ

Щеголев П.Е. - 14, 550, 572
 Щербаков А.А. - 1192
 Щербина Л.А. - 59, 151, 187,
 188, 233, 422-429, 493-495,
 521, 540, 684, 702, 752, 759,
 760, 763, 969, 991-993, 1061,
 1196, 1198, 1209
 Щербинин М.П. - 522
 Щиголь С. - 11

Э

Эйдельман Н.Я. - 430, 496, 541,
 685
 Эспе - 1094
 Эфрос А.М. - 152
 Эштейн А.С. - 330

Ю

Южаков С.Н. - 746
 Юзефович М.В. - 46
 Юрьев А. - 15
 Юхименко І.Я. - 884

Я

Я.А.Д. - 431
 Я-в В. - *Див.* Яковлев В.А.
 Яицкий И. - 1026
 Яковлев В.А. - 26, 266, 432, 566,
 734, 747-749, 807
 Яновская Л. - 928
 Яшин М.И. - 433

Borovko N. - 849
 Wahlutuch M.M. - 848
 Wald U. - 846
 Z.W. - 266

ЗМІСТ

<i>ВІД УПОРЯДНИКА</i>	3
<i>МАТЕРІАЛИ ПРО ПЕРЕБУВАННЯ ПУШКІНА В ОДЕСІ</i>	5
<i>Офіційні документи</i>	5
<i>Листи сучасників</i>	7
<i>Спогади</i>	8
<i>Хронографи</i>	11
<i>ТВОРИ ПУШКІНА ОДЕСЬКОГО ПЕРІОДУ</i>	12
<i>Романи, поеми, вірші</i>	12
<i>Листи</i>	17
<i>Малюнки</i>	18
<i>ДОСЛІДЖЕННЯ ОДЕСЬКОГО ПЕРІОДУ</i>	
<i>БІОГРАФІЇ ПУШКІНА</i>	20
<i>Одеса пушкінської доби</i>	20
<i>Одеський рік Пушкіна</i>	24
<i>Оточення Пушкіна в Одесі</i>	51
<i>Творчість Пушкіна одеського періоду</i>	75
<i>Одеса й одесити в творах Пушкіна</i>	84
<i>Одеські видання, присвячені Пушкіну</i>	86
<i>Діяльність Пушкінської комісії Одеського Будинку вчених</i>	92
<i>Наукові конференції</i>	94
<i>ЗВ'ЯЗКИ ПУШКІНА З ОДЕСОЮ ПІЗНІШОГО ЧАСУ</i>	96
<i>Некролог і посмертні публікації</i>	98
<i>ОДЕСЬКІ ВИДАННЯ ТВОРІВ ПУШКІНА</i>	98
<i>Російською мовою</i>	98
<i>Українською мовою</i>	101
<i>Іншими мовами</i>	101
<i>Інсценізації</i>	102
<i>Про одеські видання творів О.С.Пушкіна</i>	102
<i>ПУШКІН І ОДЕСЬКА СЦЕНА</i>	103
<i>ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ПУШКІНА</i>	
<i>В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ</i>	106
<i>ПУШКІН У ТВОРАХ ОДЕСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ.</i>	
<i>ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ПУШКІНА</i>	
<i>У ТВОРАХ ІНШИХ ХУДОЖНИКІВ.</i>	
<i>ПУШКІНІАНА ОДЕСЬКИХ МУЗЕЇВ</i>	112
<i>ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ПУШКІНА В ОДЕСІ</i>	114

<i>Пам'ятники поетові</i>	114
<i>Музей-квартира Пушкіна. Експозиції</i>	118
<i>в інших музеях Одеси</i>	
<i>Пам'ятні пушкінські місця</i>	121
<i>Пушкінські ювілеї і свята</i>	124
<i>Пам'ять про Пушкіна в Одесі. Свята, вечори, виставки</i>	131
<i>Пушкінський ліцей</i>	138
<i>БІБЛІОГРАФІЯ</i>	138
<i>ПОКАЖЧИК ІМЕН</i>	140

Науково-довідкове видання

О.С.ПУШКІН В ОДЕСІ

Бібліографічний покажчик

Серія
бібліографічних покажчиків
“Літературна Одеса”
Випуск 9

Упорядник
Людмила Олександрівна Жирнова

Комп’ютерний набір і верстка:
Т.В.Іванова

.....
Редакційно-видавничий відділ
Одеської державної наукової
бібліотеки імені М.Горького
65026 Одеса-26, вул. Пастера, 13
.....

Підписано до друку 15.01.2001
Формат паперу 60х84 1/16
Друк офсетний
Обл.-вид. арк. 8,02
Тираж 100 прим.